KIJK VOOR HET ACTUELE NIEUWS OP **ADVOCATENBLAD.NL**

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

INTERVIEW
VA wil meer actiebereidheid

ACHTERGROND
Tien jaar op avontuur met mr. X

KRONIEKEN
Burgerlijk procesrecht 2019

Puzzelen met rechts-gebieden

Boomjuridisch

office interior design
CASPER SCHWARZ
architects
Red Bull Nederland
NautaDutilh
Universal Music Group
DVDW Advocaten
Publicis
JonesDay
Bouwinvest
Ploum Law
IG&H interim&consultancy
Cleerdin&Hamer advocaten
Heussen advocaten en notarissen
Aalberts
TeekensKarstens
GIMV
Five degrees
Trivento
Lebara
NGTI
Young Talent Factory
New Babylon
AM Pharma
BDO
casperschwarz.com
Afgebeeld project: NautaDutilh te Amsterdam. Interieurontwerp: Casper Schwarz Architects i.s.m. DerksdenBoer Interieur Architectuur

COLOFON

Publicatiedatum 25 februari 2020

100e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.
Het volgende nummer van het *Advocatenblad* verschijnt op 31 maart.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Stijn Dunk, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2020-2, p.

Aan dit nummer werkten mee
Carolijn Beckers, Erik Jan Bolsius, Erik van der Burgt, Wilmar Dik, Martijn Gijsbertsen, Sjoerd van der Hucht, Jean-Pierre Jans, Petra Jonkers, Lars Kuipers, Tatiana Scheltema, Michiel Schimmel, Trudeke Sillevis Smitt, Gerard Spong, Harry Veenendaal

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.
Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.
De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen
Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagbeeld: 'Zoek een advocaat' (NOvA), bewerking Textcetera

HOI 2020 KEURMERK

Nederlandse uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

REGELDRUK

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Dankzij waarnemend deken Frans Knüppe is de regeldruk voor advocaten zomaar op de agenda gezet, met stip. Nu ja, het zal ongetwijfeld niet zómaar zijn geweest. Ik stel me voor dat hij hier en daar, misschien op zijn eigen kantoor in Arnhem, wat gesputter heeft opgevangen dat het allemaal een beetje veel wordt.
Vanaf 1 maart ziet de wereld voor advocaten er dan ook een tikje anders uit. Intervisie is vanaf dat moment verplicht, omwille van de kwaliteit, net zoals registratie van een of meerdere rechtsgebieden. Vergeet u ondertussen ook vooral niet te toetsen of u Wwft-plichtige zaken behandelt, want voor u het weet staat de deken op de stoep. Die belt misschien toch wel aan, op grond van de financiële kengetallen die in de loop van dit jaar in alle arrondissementen worden verzameld.
Regels. Het bestaansrecht van de advocatuur is erop gebaseerd, maar niettemin kent ook deze beroepsgroep zijn grenzen. Bestuurders lijken te vergeten dat een advocatenkantoor gewoon een urenfabriek is, waarmee een boterham verdiend moet worden, moppert de Harderwijkse advocaat Frans Aartsen in het coverartikel (vanaf pagina 12).
Volgens Knüppe is de algemene raad van de NOvA zich daar terdege van bewust. 'We hebben het voornemen de regels voor de advocatuur aan een kritische beschouwing te onderwerpen,' zei hij op de nieuwjaarsborrel waar hij zijn goede voornemens voor 2020 kenbaar maakte.
Toenemende regeldruk, naast afnemende inkomsten, kan tot flinke onvrede leiden, weten we (weer) sinds de recente boerenprotesten. Onvrede die protestbewegingen wind onder de vleugels geeft. De boeren kennen sinds kort de Farmers Defence Force, de advocatuur heeft de Vereniging Advocatenbelangen, van nóg recentere datum. Ook de VA is geboren uit en wordt gedreven door onvrede.
De vereniging is nog een beetje zoekende naar de rol die ze wil spelen, blijkt uit het interview (vanaf pagina 18) in dit nummer. Het bestuur ambieert geen plek aan de onderhandelingstafel bij minister Dekker, maar lijkt zich eerder te willen profileren als steun in de rug van de NOvA, al dan niet gewaardeerd.
Tegelijkertijd heeft de VA als eerste wapenfeit wel een brief op poten gestuurd naar Dekker, uiteraard gewijd aan de bron van alle onvrede, de gefinancierde rechtsbijstand. Voor maar liefst acht rechtsgebieden eist de vakvereniging een puntenverhoging.
Komt de minister niet aan de eis tegemoet, dan volgen acties. Gedacht wordt aan piketstakingen tijdens grote evenementen. Iets dat evenveel effect sorteert als in januari de beruchte staking-die-niet-doorging zou hebben gedaan. De VA wil dat Dekker uiterlijk 1 maart over de brug komt. Heel benieuwd of de minister dat ook als regeldruk ervaart.

DEZE EDITIE

VA doelt op meer acties

SVS staat MH17-verdachte bij

RUBRIEKEN

3 Redactioneel, Colofon
6 Interactie
7 Cijfers, Citaat, Column Harry Veenendaal
9 In Beeld
17 Ter zitting, Agenda
28 Frisse Neus
30 Movies that Matter, Gezien
31 Tuchtrechtcolumn Trudeke Sillevis Smitt
39 Buitenlandse balie, De Dealmaker
43 Jubileum 2020: Van generalist naar specialist

ACTUEEL

10 NCC goed uit startblok, Populariteit vak daalt, CvT: lage inkomens leiden tot risico's
11 Wettelijk register voor mediator, Podcast Mijlpaalarrest, Hoge Raad: exit fax
32 SVS staat MH17-verdachte bij
41 Ploum gaat alliantie aan met procesfinancier
44 Lawyers for Lawyers: Nieuwe voorzitter L4L zet in op *empowerment*
51 ACM biedt bedenktijd over BrandMR

COVER

12 Puzzelen met rechtsgebieden

INTERVIEW

18 VA doelt op meer acties
46 Man van de wereld

ACHTERGROND

22 Europese hof? Ervaring gewenst!
34 Tien jaar op avontuur met mr. X

JURIDISCH

52 Even opfrissen: Schadevergoeding na vrijspraak of sepot
53 Juridische opinie: Duidelijke taal van Hoge Raad mist uitleg
54 Juridische opinie: 'Vaardighedenonderwijs delft het onderspit'

KRONIEKEN

56 Kroniek burgerlijk procesrecht 2019

VAN DE NOVA

78 Ordeberichten
82 Uitspraken van de tuchtrechter
84 Transfers

Tien jaar op avontuur met mr. X

ik kom beslag leggen op al uw schoenveters...

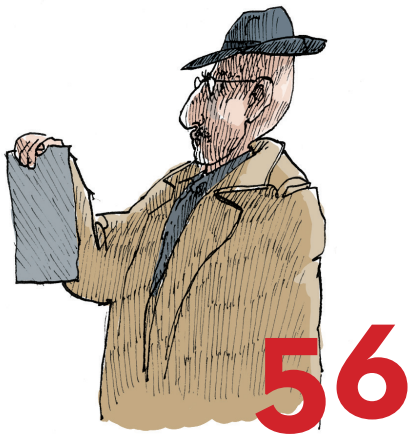

Kroniek burgerlijk procesrecht 2019

THE LEGAL INNOVATION EVENT

Lexpo 2020

Europe's Leading Legal Innovation Event

April 20 - 21, Amsterdam

Reena SenGupta
Legal Strategy Consultant
(RSG Consulting)

Chris Ryan
Managing Director
(HBR Consulting)

Wendy Butler Curtis
Chief Innovation Officer (Orrick, Herrington & Sutcliffe LLP)

Vincent Cordo
Central Legal Operations Officer
(Shell International)

Anna Lozinsky
General Counsel
(L'Oréal)

Jeroen Plink
CEO (Clifford Chance Applied Solutions)

Jenny Radcliffe
The People Hacker

Bas Kodden
Associate Professor
(Nyenrode Business University)

Christian Ejvin Andersen
Managing Director
(Bech Bruun)

KEEP AN EYE ON

LEXPO.COM FOR NEW SPEAKERS

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Khalid Kasem • 2nd
Owner at De Vries & Kasem Lawyers | Investigations
16h •

Verliezend finalist De Slimste Mens wint het internet met mooie post

thebestsocial.media

Peter Plasman
@peter_plasman

Aanmoediging in advocatenkamer rechtbank Rotterdam @Advocatenblad @Advocatenorde

Sascha Janssen 💥
@SaschaJanssen

Zoveelste verhaal 👇 over een sociaal advocaat die stopt. 😭😭

Nu op tv wordt gesproken over belang en vieren van onze democratie. Loze woorden wat mij betreft zolang als Den Haag Minister @SanderDekker toestaat de sociale advocatuur te ontmantelen.

> **Tubantia** @tubantia · Feb 6
> Teloorgang in de sociale advocatuur: vechten voor de armsten, voor een tientje per uur zpr.io/tuNsJ

werkenbijlexence
Lexence

werkenbijlexence We presenteren jullie het nieuwe Advolympics Lexence-duo Florine & Bas! 🏑🎾✨

Seliz Demirci • 3rd+
Advocaat | Arbeidsrecht | GMW advocaten
6d •

Vandaag was het zover:
mijn beëdiging als advocaat!
Ik kijk er enorm naar uit om mijn werkzaamheden als (arbeidsrecht) advocaat voort te zetten bij **GMW advocaten**!

Loonstein Advocaten
@LoonAdvocaten

Een veel voorkomende 'verspreking' van clienten in het juridische: 'dagvaardiging' in plaats van 'dagvaarding'. Het houdt de advocaat/jurist scherp 😄

10:28 AM · Feb 6, 2020 · Twitter for iPhone

CIJFERS

29

Het aantal advocaten dat zich tussen januari 2018 en mei 2019 onder druk van de deken van het tableau heeft laten schrappen. Dat zijn aanzienlijk meer schrappingen dan opgelegd door de tuchtrechter, blijkt uit het jaarverslag van het college van toezicht van de NOvA.

CITAAT

‘Op de Zuidas is er geen kantoorborrel zonder pillen. Asociaal, je financiert de georganiseerde misdaad.’

Dat zei minister Grapperhaus (Justitie en Veiligheid) tijdens de thema-avond *Ondermijning* van het CDA Hilversum eind januari, meldt Mr. Online.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Malcolm X

De Tweede Kamerverkiezingen van 2021 werpen hun schaduw vooruit. Verschillende politieke partijen betrekken posities om het electoraat te masseren. Daarbij lijkt de rechtsstaat *a priori* steeds verder uit het zicht te raken. Of dit opportunisme is of uilskuikengedrag, moet blijken. Ik noem twee recente voorbeelden van massagepogingen. Kamerlid Dilan Yesilgöz neemt het standpunt in dat IS-kinderen niet mogen terugkeren naar Nederland. Binnen 48 uur wordt het standpunt gewijzigd in dat IS-kinderen voorwaardelijk mogen terugkeren. Wel moeten de ouders lokaal, in bijvoorbeeld Irak, worden berecht en mogen nooit meer terugkeren naar Nederland. Dat ouders, Nederlands staatsburger, mogelijk de doodstraf krijgen, wordt gezien als eigen schuld.
Vrijwel iedere volksvertegenwoordiger vindt geweld tegen de lhbtq-gemeenschap onacceptabel. Pride-evenementen zijn verworden tot een carnaval van politieke correctheid. In diverse steden buitelen gezagsdragers over elkaar heen met roze of regenboogvlaggetjes en dassen. Niettemin blijft de Nashville-verklaring heimelijk stevig omarmd. Eén van mijn studenten is recent in elkaar geslagen en vervolgens als een hond opgejaagd door een meute intoleranten. Louter omdat hij homoseksueel is. Hij moest letterlijk onderduiken. Op mijn brandbrief naar de gezagsdragers kwam slechts één reactie. Op persoonlijke titel.
Voor velen van u en voor mij geldt dat wij de rechtsstaat niet zo nodig hebben. Ik ben een witte man, hetero, goede opleiding, tal van privileges, ‘woke’ noch conservatief. Ik ben geen homo en heb geen buitenlandse *roots*. De uurtjes worden netjes gefactureerd, we drinken barolo’s bij de partner thuis en hebben al dan niet een degelijke auto of eersteklas treinabonnement. De rechtsstaat bestaat vooreerst en voornamelijk voor Nederlandse burgers, veelal minderheden, die onder druk staan. Zeker als deze druk door volksvertegenwoordigers wordt opgevoerd. Om deze reden is het prettig dat een activistische advocaat is opgestaan.
Entree: uw confrère Sidney Smeets, strafpleiter bij Spong Advocaten.
U zou een Twitteraccount moeten nemen, louter om zijn tweets te lezen. Deze advocaat benoemt de pijnlijke zaken *sans gêne*. Zoals ‘Het gevecht om de xenofobe en racistische PVV/FvD kiezer is geopend. *A race tot the bottom*’, naar aanleiding van een VVD-promotiefilmpje waarin gepleit wordt voor gebiedsverboden voor overlastgevende asielzoekers. Of ‘Transfobie is geen “mening” en hoort dus ook niet als “opinie” een podium te krijgen in een krant’, naar aanleiding van een bericht in *Trouw*. Smeets is een activist die, in mijn optiek, de nieuwe tijd pijnlijk accuraat benoemt en analyseert. Het is een advocaat die zich uitgesproken verzet tegen de polarisatie, intolerantie en lethargische gezapigheid die Nederland langzaamaan in hun greep krijgen. Advocaat Sidney Smeets is de Malcolm X van de lhbtq-community.

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op ondernemingsrecht, arbitragerecht of M&A, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons uitgebreide team van 15 in-house vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline.

Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

IN BEELD

Procederen voor het klimaat

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / ERIK VAN DER BURGT

Toegegeven, deze foto is in scène gezet. De man is weliswaar echt en de boom ook, maar verder is het een gevalletje *fake news*. De foto loopt een beetje op de zaken vooruit.

De man met schep en laarzen is advocaat Roy van Kerkhof van het kantoor 'De Advocatenbus' in Gilze. Van Kerkhof beloofde begin dit jaar iets te gaat doen tegen klimaatverandering en lanceerde het initiatief om bomen te gaan planten.

Voor iedere afgeronde scheidingsprocedure én na iedere behaalde 'vrijspraak' betaalt het kantoor een nieuwe boom, te planten door Trees for All. 'Zo compenseren wij CO_2 en leveren wij een positieve bijdrage aan het klimaat,' meent Van Kerkhof.

Als ook andere kantoren het voorbeeld volgen, ontstaat er ergens in Nederland misschien wel een echt 'advocatenbos', droomt hij hardop. Voor het geld hoeft niemand het te laten. Een boom kost nog geen 7 euro. Van Kerkhof hoopt aan het eind van het jaar honderdvijftig tot tweehonderd bomen te kunnen bestellen, aangezien zijn vier collega's in Gilze én Breda meedoen. Ondanks alle verwachtingen is er natuurlijk nog geen boom besteld. Het jaar is nog te jong.

Vandaar dit fotografisch kijkje in de toekomst. Belofte maakt immers schuld. Met deze foto is daar geen ontkomen meer aan.

NCC GOED UIT STARTBLOK

Het Netherlands Commercial Court, de Engelstalige kamer voor internationale handelsgeschillen van de Rechtbank Amsterdam, heeft in zijn eerste jaar vier zaken in behandeling genomen. Hoewel dat minder is dan verwacht, spreekt het NCC zelf van een 'geweldige start'.

Het NCC opende begin februari 2019 officieel de deuren, na een wordingsproces van vijf jaar. In de aanvankelijke planning mikte het NCC op 25 zaken in het eerste jaar, maar die verwachting is te rooskleurig gebleken. Niettemin verwacht het NCC dat het aantal zaken de komende tijd flink zal stijgen. 'De vooruitzichten zijn goed, omdat in steeds meer contracten de clausule wordt opgenomen dat eventuele geschillen via het NCC zullen worden beslecht. Dergelijke contracten gaan in de komende maanden en jaren voor werk zorgen.' Van de vier zaken is het in twee gevallen al tot een uitspraak gekomen. Nummer drie wordt begin maart verwacht. De vierde zaak is nog in de beginfase.

Het NCC wijst met enige trots op de snelle afhandeling. 'Volgens onderzoek duurt het gemiddeld 3,7 jaar vanaf de bekendmaking van een nieuw gerecht tot het indienen van de eerste zaak.'
Het NCC hoopt in de loop van dit jaar de Engelse vertaling van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering af te ronden. Engelstalige partijen moeten het nu nog stellen met een samenvatting.

POPULARITEIT VAK DAALT

Het beroep van advocaat scoort weliswaar nog altijd hoog bij jongeren, maar is minder aantrekkelijk dan voorheen. Meer meisjes dan jongens willen advocaat worden, blijkt uit onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

De OESO liet onderzoek doen onder ruim een half miljoen 15-jarigen uit 79 landen naar hun toekomstverwachtingen. Wat opviel, was dat tieners beroepen ambiëren die in de vorige eeuw ook populair waren. Zo hoopt 9,3 procent van de Nederlandse meisjes op 30-jarige leeftijd docent te zijn, 7,8 procent dokter en 4,8 procent psycholoog. Advocaat is bij 4,5 procent van de meisjes gewild. Daarmee staat het beroep bij meisjes op de vijfde plaats in de ranglijst. Bij jongens staat de advocaat op de tiende plaats. Zij kiezen liever een technisch beroep of willen sporter dan wel onderwijzer worden. Niettemin wil 2,4 procent van de Nederlandse jongens advocaat worden. De OESO noemt het zorgelijk dat traditionele beroepen populair blijven, terwijl die door verdergaande automatisering straks misschien niet meer zullen bestaan.

CVT: LAGE INKOMENS LEIDEN TOT RISICO'S

Het college van toezicht van de Nederlandse orde van advocaten (CvT) waarschuwt dat de lage inkomens in de sociale advocatuur risico's met zich meebrengen. Een kwetsbare financiële positie kan ten koste gaan van de kwaliteit en integriteit van advocaten, stelt het college in zijn jaarverslag.

Het CvT maakt elk jaar een rondgang langs de elf lokale dekens. Een bevinding van de dekens is dat de financiële situatie in de sociale advocatuur verslechtert. Dat wordt onderstreept door berichten over advocaten die hun sociale praktijk afbouwen, constateert het college. 'Het is denkbaar dat een kwetsbare financiële positie negatieve gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van de dienstverlening en integriteit van de betrokken advocaten.'
Het college drukt de lokale dekens op het hart deze advocaten goed in het oog houden, onder meer met behulp van data-analyse. Met ingang van dit jaar vragen de dekens van alle kantoren de financiële kengetallen op. 'Deze gegevens worden digitaal aangeleverd, wat kwantitatieve analyse mogelijk maakt. Een dergelijke werkwijze leidt er tevens toe dat de dekens in hun verantwoording meer inzicht kunnen geven in de staat van de advocatuur, bijvoorbeeld in de financiële gezondheid van kantoren.'
Het CvT vraagt de dekens te zorgen voor voldoende capaciteit, zodat ze onderzoek kunnen doen bij kantoren waar sprake is van mogelijke financiële risico's. Waar nodig moet actie worden ondernomen 'om verdere verslechtering te voorkomen of schadelijke gevolgen te beperken', aldus het college.

WETTELIJK REGISTER VOOR MEDIATOR

Minister Dekker voor Rechtsbescherming wil een wettelijk register voor mediators invoeren. Beëdigde mediators krijgen verschoningsrecht en worden onderworpen aan tuchtrecht.

Volgens de bewindsman biedt het register rechtzoekenden de garantie op een goede mediator. 'Vooral voor rechtzoekenden die zich door de aard van hun geschil in een kwetsbare positie bevinden, is het belangrijk dat zij in één oogopslag kunnen zien voor welke mediators de kwaliteit gewaarborgd is.' Dekker meent dat mediation een goede methode is om geschillen op te lossen, omdat de mediator een neutrale positie inneemt. De grondhouding van een mediator is anders dan die van een advocaat, meent de minister. 'Een advocaat streeft waar mogelijk naar minnelijke oplossingen, maar een advocaat is ook partijdig en dient principieel de belangen van zijn cliënt. Een mediator moet bovenal onpartijdig zijn en als een neutrale derde naast partijen staan.'
Er bestaan al registers voor mediators, onder meer dat van de Mediatorsfederatie Nederland met circa drieduizend mediators. De registers stellen elk hun eigen eisen, met als gevolg een verdeeld landschap, oordeelt Dekker.
De beëdigd mediator krijgt geen vergaande exclusieve taken en bevoegdheden, zoals die voor advocaten wel gelden. Dekker wil wel verschoningsrecht toekennen. Er worden ook kernwaarden opgesteld. Daarnaast voorziet het voorgenomen wetsvoorstel, dat later dit voorjaar in consultatie wordt gebracht, in een klachtenprocedure.

PODCAST MIJLPAALARREST

Het *Advocatenblad* start de podcastserie 'Het Mijlpaalarrest'. De eerste aflevering is gewijd aan Brummen.

De podcast worden gemaakt door journalist Inge Janse. In elke aflevering interviewt hij een advocaat die zijn of haar licht laat schijnen over het belang van een historische uitspraak of arrest.
De eerste aflevering staat in het teken van bestuursrecht. Paulien Willemsen, advocaat-redactielid van het *Advocatenblad*, behandelt de Brummenuitspraak (ECLI:NL:RVS:2003:AI0801) uit 2003. Volgens Willemsen toont de uitspraak de verandering die zich heeft voltrokken in het bestuursprocesrecht, waarbij het accent minder is komen te liggen op objectieve rechtsbescherming en meer op geschilbeslechting.

De podcast is te beluisteren via www.advocatenblad.nl/podcast.

HOGE RAAD: EXIT FAX

Post en fax zijn sinds 1 februari niet meer nodig voor strafzaken bij de Hoge Raad. Via het webportaal van de Hoge Raad kunnen alle zaaksoorten digitaal worden ingediend, geraadpleegd en bewerkt.

Sinds december 2018 stond het webportaal open voor reguliere strafzaken en ontnemingszaken. Het portaal is nu uitgebreid en toegankelijk voor beschikkingen, internationale rechtshulp en Caribische zaken. Ook herzieningszaken en verzoeken tot nader onderzoek (art. 461 lid 1 Sv) verlopen vanaf nu digitaal.
Advocaten en leden van het Openbaar Ministerie (OM) die in cassatie procederen, kunnen nu in alle strafzaken hun digitale dossier inzien en stukken uploaden en downloaden. Zodra iets wijzigt in het digitale dossier, wordt automatisch een melding verstuurd via e-mail. Ook het stellen van advocaten loopt via het portaal.
Volgens de Hoge Raad zijn advocaten positief over het webportaal. Met name het gebruiksgemak, de eenvoud, de betrouwbaarheid en 24/7 beschikbaarheid worden in de evaluaties genoemd. Civiele vorderingszaken kunnen al sinds maart 2017 digitaal worden afgehandeld. De Hoge Raad wil het webportaal in april uitbreiden met belastingzaken.

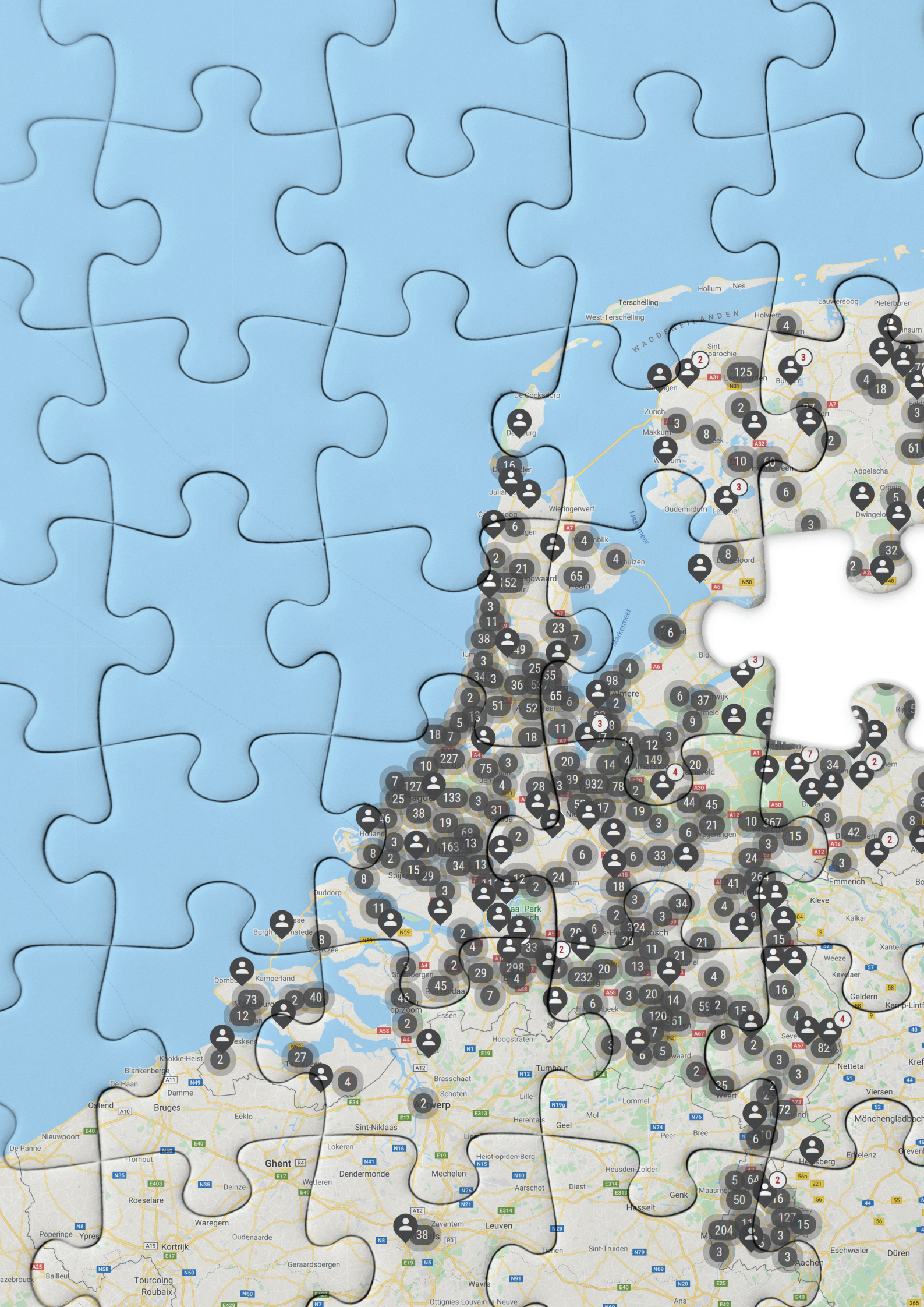
Terschelling
West-Terschelling
Hollum
Nes
Lauwersoog
Pieterburen
Holwerd
Sint Jacobiparochie
Zurich
Makkum
De Cocksdorp
Oudemirdum
Appelscha
Dwingeloo
Wieringerwerf
IJsselmeer
Markermeer
Ouddorp
Kamperland
Burgh-Haamstede
Zierikzee
Essen
Hoogstraten
Turnhout
Brasschaat
Schoten
Knokke-Heist
Blankenberge
De Haan
Damme
Ostend
Bruges
Eeklo
Nieuwpoort
De Panne
Torhout
Ghent
Lokeren
Sint-Niklaas
Dendermonde
Wetteren
Deinze
Roeselare
Waregem
Oudenaarde
Poperinge
Ypres
Kortrijk
Geraardsbergen
Tourcoing
Roubaix
Bailleul
Mechelen
Heist-op-den-Berg
Aarschot
Diest
Leuven
Zaventem
Tienen
Wavre
Ottignies-Louvain-la-Neuve
Lille
Geel
Herentals
Mol
Lommel
Peer
Bree
Genk
Hasselt
Heusden-Zolder
Sint-Truiden
Ans
Emmerich
Kleve
Kalkar
Xanten
Weeze
Kevelaer
Geldern
Kamp-Lintfort
Nettetal
Viersen
Mönchengladbach
Erkelenz
Heinsberg
Eschweiler
Düren
Aachen
Maasmechelen
Hoogeveen
Emmen
Assen
Leeuwarden
Sneek
Drachten
Heerenveen
Zwolle
Deventer
Apeldoorn
Arnhem
Nijmegen
Tilburg
Breda
Eindhoven
Venlo
Roermond
Maastricht
Hengelo
Enschede
Almelo
Amersfoort
Utrecht
Leiden
Haarlem
Amsterdam
Almere
Zaanstad
Alkmaar
Hoorn
Lelystad
Harlingen
Franeker
Bolsward
Heerenveen
Drachten
Sneek
Leeuwarden
Dokkum
Buitenpost
Joure
Gaasterland
Ameland
Vlieland
Terschelling
Schiermonnikoog
Texel
Den Helder
Den Burg
Oudeschild
Julianadorp
Wijk aan Zee
Beverwijk
Velsen
Zandvoort
Noordwijk
Katwijk
Leiden
Voorschoten
Wassenaar
Scheveningen
Delft
Rijswijk
Zoetermeer
Leidschendam
Voorburg
Rijnsburg
Lisse
Hillegom
Bloemendaal
Haarlemmerliede
Ouderkerk aan de Amstel
Amstelveen
Uithoorn
Aalsmeer
Mijdrecht
Vinkeveen
Nieuwkoop
Woerden
Bodegraven
Gouda
Waddeneilanden

PUZZELEN MET **RECHTS-GEBIEDEN**

DOOR / STIJN DUNK

Het is een gepuzzel, de keuze welke rechtsgebieden aan te vinken in het landelijk register. De verplichting geeft voer aan een slepende discussie: levert een gespecialiseerde advocaat per definitie betere kwaliteit?

'Wij hebben veel ondernemingen als cliënt,' vertelt Frans Aartsen (Van Zeijl Bijl Aartsen Advocaten, Harderwijk). 'Dan ben je vaak de huisadvocaat van zo'n bedrijf. En is het handig dat je van verschillende markten thuis bent. Dat je in een gesprek over een ontslagzaak bijvoorbeeld ook een vraag over de statuten kunt beantwoorden. Je geen collega erbij hoeft te halen.' Daar is tweepitter Tiemen Kouwenaar (Kouwenaar & Weehuizen Advocaten, Den Bosch) het mee eens. 'Het is zinvol als advocaat meerdere terreinen te bestrijken. Wij hebben een actieve ondernemer die hier bijna maandelijks langskomt. De ene keer gaat het over verzekeringsschade, de volgende keer over de scheiding van zijn dochter of een strafzaak rond zijn bedrijf.' Aartsen en Kouwenaar staan kritisch tegenover de verplichting om per 1 maart ingeschreven te staan in het landelijk rechtsgebiedenregister (zie kadertekst). Individuele advocaten kunnen zich inschrijven voor maximaal vier van de 35 hoofdrechtsgebieden, zoals bijvoorbeeld arbeidsrecht en strafrecht. Op deze gebieden moeten ze het jaar ervoor minstens tien opleidingspunten behaald hebben. Deze specialisaties worden zichtbaar gemaakt op de websites van de kantoren zelf en in de landelijke zoekmachine 'Zoek een advocaat'. De NOvA ziet het register als een extra kwaliteitswaarborg en anderzijds als broodnodige helderheid voor de rechtzoekende. 'We willen ons onderscheiden van andere juridische aanbieders qua deskundigheid en zichtbaarheid,' aldus AR-lid Bernard de Leest.

TENDENTIEUS

Met name kleinere kantoren hebben moeite met het rechtsgebiedenregister. Het maximum van vier hoofdrechtsgebieden is volgens hen lastig voor de meer algemene praktijk die advocaten van deze kantoren vaak voeren. Bijna de helft van de Nederlandse advocaten werkt alleen of vormt met enkele anderen een kantoor. Ook Kouwenaar en Aartsen voelen zich in de mal van de specialisatie geperst. 'De NOvA schrijft op zijn website dat specialisatie nodig is als antwoord op de juridisch complexe maatschappij,' constateert Kou- ▶

wenaar. 'Ik vind dat best tendentieus, het suggereert namelijk ten onrechte een direct verband met kwaliteitsverbetering. Alles weten van één rechtsgebied is geen garantie voor een goed advies. Vaak overlappen diverse rechtsgebieden elkaar, zoals bij een ontslagzaak. Dan komen een brede ervaring en expertise juist van pas.' Het halen van tien PE-punten vindt Aartsen bovendien niet zaligmakend: 'Het zegt niets over specialisatie, dat geldt veel meer voor het lidmaatschap van een specialisatievereniging en je werkervaring op dat gebied.'
Bij grotere kantoren en de specialisatieverenigingen is de steun voor het register groter. De daar aangesloten advocaten zijn immers vaak al vergaand gespecialiseerd. 'De ambitie van de orde om de expertise van een advocaat zo inzichtelijk mogelijk te maken is belangrijk in het belang van de kwaliteit van de advocatuur en daarmee het belang van rechtzoekenden', aldus een woordvoerder van De Brauw Blackstone Westbroek. 'Ik vind het goed dat door het rechtsgebiedenregister het voor de rechtzoekende beter kenbaar is op welke rechtsgebieden advocaten expertise hebben,' aldus Charlotte Dingemans, voorzitter van de Vereniging Arbeidsrecht Advocaten Nederland (VAAN). 'Die tien opleidingspunten zijn voor onze leden geen issue, want voor ons lidmaatschap zijn jaarlijks minimaal zestien punten vereist.'
Voor kleine kantoren is de tienpunteneis wel geregeld een struikelblok. 'Ik haal nu al mijn zestien PE-punten voor de VAAN, ik voldoe aan mijn verplichtingen voor INSOLAD, de specialisatievereniging voor insolventieadvocaten,' legt Aartsen uit. 'Het is veelgevraagd om tegelijk nog veel te investeren in andere vakgebieden waarop ik actief ben.
Ik vind specialisatie primair de verantwoordelijkheid van de advocaat zelf.' Om tijd te winnen, denkt zijn kantoor erover vaker *inhouse* cursussen te gaan organiseren. 'Cursussen volgen kan heel nuttig zijn,' vindt Kouwenaar. 'Bijvoorbeeld om te weten hoe de rechter tot een vonnis komt. Alleen wordt deze verplichting door het register zodanig verzwaard, dat het heel lastig wordt. Ik dreig nu vijftig tot zestig punten per jaar te moeten halen.'

Tiemen Kouwenaar

35 rechtsgebieden

Artikel 6.32 van de Verordening op de advocatuur bepaalt dat een advocaat zich op het tableau registreert op ten minste één en ten hoogste vier rechtsgebieden waarop hij tien opleidingspunten heeft behaald. Het doel van het verplichte rechtsgebiedenregister is tweeledig, staat in de toelichting op het artikel. 'Het is een zoekregister dat de (kwetsbare) rechtzoekende kan helpen om bij een advocaat terecht te komen die ten aanzien van een bepaald rechtsgebied specifieke kennis heeft. Daarnaast draagt het register bij aan de kwaliteit van de advocatuur. Steeds complexer wordende juridische domeinen en specialisatiewensen nopen daartoe.' Het register telt 35 hoofdrechtsgebieden. Opleidingspunten kunnen maar voor één rechtsgebied worden ingezet. Een advocaat dient op zijn website of briefpapier openbaar te maken op welke rechtsgebieden hij zich heeft geregistreerd.
Na de nodige discussie is het rechtsgebied 'algemene praktijk' toegevoegd aan de lijst. De algemene praktijk is in feite geen afzonderlijk rechtsgebied, maar is bedoeld voor advocaten die zich met meerdere rechtsterreinen bezighouden.
Consumenten kunnen het register op internet raadplegen via de zoekmachine 'Zoek een advocaat.' Na het intikken van een onderwerp en/of locatie krijgen ze een selectie voorgeschoteld.

PRIJSKAARTJE

'Ik begrijp het probleem niet zo goed,' zegt De Leest. 'Naast de opleidingspunten vanuit het register zijn advocaten per 1 maart ook verplicht tot een vorm van structurele feedback. Opgeteld ben je dan gemiddeld 48 uur op jaarbasis kwijt aan de bevordering en toetsing van kwaliteit. Op een totaal aantal werkuren van 1200 tot 1800 vind ik dat niet veel.' Het is belangrijk dat advocaten zich op een toenemend concurrerende markt onderscheiden van 'de willekeurige jurist', stelt de Leest. 'Dat gaat niet vanzelf, daar hangt een prijskaartje aan.'

> 'Specialisatie is primair de verantwoordelijkheid van de advocaat zelf'

De NOvA is niet de enige die extra eisen stelt ten aanzien van kwaliteit en educatie. Ook de Raad voor Rechtsbijstand hanteert voor toevoegingsadvocaten striktere eisen op het vlak van deskundigheid. Onder meer voor de specialisaties arbeidsrecht, huurrecht en sociaalzekerheidsrecht heeft de raad de inschrijvingseisen per 2020 aangescherpt. Advocaten die in deze expertises niet genoeg ervaring hebben, moeten eerst een basisopleiding of een keuzevak uit de beroepsopleiding volgen. Daarnaast worden ze verplicht mee te lopen met een andere advocaat. Deze optelsom

Frans Aartsen

van landelijke vereisten is voor het Harderwijkse kantoor van Aartsen reden om een vraagteken te zetten achter de sociale praktijk. 'Blijven we toevoegingen doen of niet? Naast de extra eisen zijn de verdiensten zoals bekend ook onder de maat. Het zou

'Register is geen marketingtool'

jammer zijn als we er mee moeten stoppen, het is ons sociale gezicht in de regio.'
Half februari 2020 hadden achttot negenduizend advocaten zich ingeschreven in het rechtsgebiedenregister. 'Ik verwacht dat advocaten zich vrij massaal vlak voor 1 maart nog zullen inschrijven,' reageert De Leest. 'Bovendien vonden grote kantoren het lastig om de registratie praktisch vorm te geven. Zowel in het register als op de eigen site. Met zoveel medewerkers is dat ook een hele klus.' Inmiddels hebben diverse grote kantoren, zoals NautaDutilh en Van Doorne, ervoor gekozen om elke individuele advocaat op één hoofdrechtsgebied te registeren. Ook kleinere kantoren houden de registratie per advocaat beperkt: 'Wij zijn bij elkaar gaan zitten om rechtsgebieden onderling te verdelen,' aldus Aartsen.
Begin 2019 bleek dat een substantiele groep advocaten zich onterecht had ingeschreven: zij wisten niet dat ze zich pas konden registreren als ze de tien opleidingspunten daadwerkelijk binnen hadden.

GEPUZZEL

De vraag is in hoeverre een vermelding in het rechtsgebiedenregister bepalend is voor potentiële cliënten bij hun keuze voor een advocaat. 'Het is geen grote sales- en marketingtool,' denkt Aartsen. 'In onze wereld is mond-tot-mondreclame heel belangrijk. De zoekmachine van de NOvA wordt vermoed ik door weinig cliënten gebruikt.' De NOvA meldt dat Zoekeenadvocaat.nl maandelijks twintigduizend unieke bezoekers trekt. 'Ik verwacht niet dat een multinational met overnameplannen onze tool gebruikt,' erkent De Leest. 'Maar voor particulieren en bedrijven kan het heel behulpzaam zijn. Verwijsinstellingen als het Juridisch Loket gaan cliënten er ook steeds vaker op wijzen. Dus ik ga er vanuit dat de behoefte zal toenemen.'
Op hun eigen website mogen kantoren de registratie van de NOvA op twee manieren weergeven. De nodige grote kantoren kiezen voor het format van een centrale lijst met daarop de namen van alle advocaten en het bijbehorende rechtsgebied. Kantoren kunnen de geregistreerde rechtsgebieden ook vermelden bij het persoonlijke digitale profiel van elke afzonderlijke advocaat. Dat kan een heel gepuzzel zijn, weet Kouwenaar. Op dit moment tonen zijn kantoorgenoot en hij op de site een gezamenlijke lijst meer dan tien grotere rechtsgebieden, variërend van erfrecht tot ondernemingsrecht. 'We moeten nog eens goed kijken hoe we dat gaan vormgeven.'

REGELDRUK

Er komt vanuit de NOvA veel beleid op de advocaten af, stak waarnemend deken Frans Knüppe de hand in eigen boezem tijdens zijn recente nieuwjaarspeech. Zoals het rechtsgebiedenregister en de kwaliteitstoets. Tijd om de regeldruk te temmen, vindt Knüppe: 'We willen de regels voor de advocatuur aan een kritische beschouwing onderwerpen.' Dat klinkt als muziek in de oren van Aartsen en Kouwenaar. 'Er komen steeds meer maatregelen uit Den Haag die een inbreuk maken op onze tijd en onafhankelijkheid,' stelt Aartsen. 'Dat geldt ook voor het steeds uitgebreidere financiële toezicht: noodzakelijk, maar in deze mate? In elk geval kost alles veel tijd en energie. Bestuurders lijken vergeten dat een advocatenkantoor gewoon een urenfabriek is, waarmee een boterham verdiend moet worden. Dus minder regeldruk, graag.'
Kouwenaar stoort zich eveneens aan de Haagse interventies in zijn dagelijkse praktijk. 'Zo vraag ik mij af of de periodieke audits met allerlei protocollen werkelijk bijdragen aan een betere kwaliteit. Maar de discussie rond het rechtsgebiedenregister is voor mij veel principiëler. Het gaat om de definitie: wat is kwaliteit? Dat zit hem niet alleen in het volgen van een cursus of het in detail kennen van een wettekst. Kwaliteit is ook goed communiceren met je cliënt, efficiënt werken, behendig zijn in het juridische spel op zitting, aanvoelen waar de rechter naartoe wil.' Veel van die vaardigheden leren advocaten volgens Kouwenaar niet in het klaslokaal, maar in de praktijk. 'Daarom is de waarde van het rechtsgebiedenregister voor mij beperkt.'
Ook De Leest definieert kwaliteit breder dan het rechtsgebiedenregister. 'Laat je vaardigheden en expertise vooral ook toetsen in de peerreview of intervisie. Dat is een brede toets van je ambachtelijkheid als advocaat.' Kijk naar het buitenland of naar andere beroepsgroepen zoals artsen, benadrukt De Leest. 'Daar is het volkomen vanzelfsprekend dat je je voortdurend laat toetsen in je deskundigheid. Het rechtsgebiedenregister hoort daar bij en is een aanvulling op de bestaande instrumenten voor kwaliteit. Waar onderlinge feedback niet direct zichtbaar is, is het register juist wel toegankelijk voor de rechtzoekende.' ■

MINDER STRESS - MEER DECLARABELE UREN

www.minutehand.nl | Claude Debussylaan 10 | 1082 MD Amsterdam | 020 70 55 447

MINUTE HAND
OPTIMALISEREN VAN TIJDSCHRIJFGEDRAG

VESTIUS
advocaten

Vestius Advocaten is een snelgroeiend niche kantoor in Amsterdam dat zich geheel richt op ondernemingsrecht en arbeidsrecht. De advocaten van Vestius zijn specialist op één van deze gebieden. Het Ondernemingsrechtteam van Vestius richt zich op M&A, venture capital, corporate litigation en contractenrecht.

Wegens aanhoudende groei en de ambitie om haar Ondernemingsrechtteam te verstevigen, heeft Vestius de volgende vacatures:

- **ADVOCAAT-MEDEWERKER ONDERNEMINGSRECHT**
- **ERVAREN ADVOCAAT-MEDEWERKER ONDERNEMINGSRECHT MET PARTNERAMBITIES**
- **ADVOCAAT CONTRACTENRECHT**

HET AANBOD
Je werkt in een informele setting met gezellige kantoorgenoten aan interessante zaken. Met een goede work-life balance en genoeg ruimte om je te ontwikkelen. Een parttime dienstverband behoort tot de mogelijkheden.

INTERESSE? Wil je meer weten over deze vacatures? Kijk dan op onze website **www.vestius.com/vacatures**

TER ZITTING

Lastig

DOOR / LARS KUIPERS

Frustrerend hoor, zo'n vonnis tot uitzetting dat bij voorraad uitvoerbaar is. Je kunt wel hoger beroep aantekenen, maar intussen sta je op straat.

Eind november 2019 kregen meneer en mevrouw Oudenhoven uit Driebergen van de kantonrechter te horen dat woningstichting Heuvelrug Wonen hen uit huis mocht zetten. Niet omdat ze torenhoge huurschulden hadden of vanwege overlast, maar omdat ze jarenlang overhooplagen met hun verhuurder en de huurdersvereniging. Op het dieptepunt kwam het tweemaal tot een handgemeen met medewerkers van de corporatie. Heuvelrug Wonen was er helemaal klaar mee, vroeg de kantonrechter om uitzetting en kreeg die. Bijzonder: meneer is 75, zijn vrouw 74.

Vandaag, een paar dagen voor de geplande uitzetting, staan de Oudenhovens voor de rechtbank in Utrecht met het laatste redmiddel om ontruiming af te wenden: een kort geding.

'Uitvoerbaarheid bij voorraad wordt standaard gevraagd en standaard toegewezen,' zegt advocaat Marloes Sterrenberg. 'Dat is ontzettend frustrerend voor partijen die daarmee worden geconfronteerd. Als er over een jaar een uitspraak ligt in hoger beroep, staan mijn cliënten een jaar op straat. Ze hebben geen alternatief: geen familie of vrienden. En als de ontbinding in stand blijft, kunnen ze ook niet aankloppen bij een andere corporatie.'

'Er is noodopvang,' zegt de woonconsulent van Heuvelrug Wonen, mevrouw Van Tuinen. 'En meneer heeft een caravan met verwarming, daar zou hij ook naartoe kunnen.'

'Er is duidelijk iets misgegaan in de onderlinge communicatie,' zegt advocaat Sterrenberg. 'Maar dat ligt niet alleen aan mijn cliënten, dat ligt ook aan Heuvelrug Wonen. Een oude zeur die te veel aandacht vraagt – dat is de houding die Oudenhoven zo heeft gefrustreerd. Mijn cliënten zien in dat hun houding misschien anders is overgekomen dan zij bedoelden.'

'Heuvelrug zou niet hebben gede-escaleerd en geen mediator hebben ingeschakeld,' zegt advocaat Marcel van Wezel van de woningstichting. 'Maar er valt niets te bemiddelen. Heuvelrug Wonen wil simpelweg vasthouden aan zijn mening.'

Op de gang proberen de partijen er nog uit te komen. De corporatie doet een handreiking: zes maanden uitstel van de ontruiming, maar dan moeten de huurders hun hoger beroep laten varen. Of anders een maand om een andere woning te vinden. De Oudenhovens gaan er niet op in.

De rechter doet mondeling uitspraak. Om het ontruimingsvonnis te herroepen, heeft de kortgedingrechter een juridische misslag of nieuwe feiten nodig. Maar die zijn er niet. 'Hoe naar de situatie ook is, ik kan het niet anders maken; ik wijs de vordering af.'

Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

VOORKOMEN VAN WITWASSEN EN FINANCIEREN

Advocaten zijn volgens de Wwft verplicht om bij bepaalde aangewezen diensten de cliënt te identificeren, te verifiëren enn ongebruikelijke transacties te melden. Het Instituut voor Bouwrecht organiseert een bijeenkomst waarin de Wwft in het algemeen wordt besproken en de begrippen witwassen en financieren van terrorisme worden toegelicht. Wat betekent dit concreet voor een bouwrechtadvocaat? Docent tijdens de bijeenkomst is advocaat Jurjan Geertsma (JahaeRaymakers, Amsterdam).

Datum: 10 maart 2020.
Locatie: BCN Utrecht CS, Catharijnesingel 48, Utrecht.
Meer info: ibr.nl/onderwijs/diversen/lunchbijeenkomst-witwassen-en-financieren-van-terrorisme-voor-bouwrecht-advocaten/.

IE SYMPOSIUM

Tijdens het jaarlijkse IE Symposium geven diverse experts een overzicht van relevante ontwikkelingen binnen het octrooi-, merken- en auteursrecht. Ook staan drie debatten op het programma met als onderwerp de Bescherming van Design, FRAND en Confidentiality Club. Dit jaar worden de Prof. Telderspenning en de VIE-prijs uitgereikt.

Datum: 11 maart 2020.
Locatie: Figi Hotel Zeist.
Meer info: aippi.nl/nl/symposium.htm.

14E UCERF SYMPOSIUM

Het Utrecht Centre for European Research into Family Law (UCERF) het veertiende symposium over actuele ontwikkelingen in het familierecht. Aan bod komen de nieuwe Wet herziening partneralimentatie, de procespositie van de minderjarige, ondersteuning van de overheid bij mantelzorg voor familieleden en de waarde van een levenstestament.

Datum: 19 maart.
Locatie: Utrecht.
Meer info: uu.nl/en/research/ucerf-utrecht-centre-for-european-research-into-family-law.

Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

VA DOELT OP **MEER ACTIES**

DOOR / FRANCISCA MEBIUS
BEELD / WILMAR DIK

De Vereniging Advocatenbelangen (VA) zag eind vorig jaar het levenslicht. Voorzitter Lucien Nix (50) en penningsmeester Saskia Koerselman (50) over hun visie en de gestelde doelen. 'Het aantal advocatenacties en de participatie daarbij kan omhoog.'

De individuele advocaat een stem geven. Dat is de missie van de Vereniging Advocatenbelangen die eind vorige maand de eerste algemene ledenvergadering (ALV) hield. De eerste doelen voor de korte termijn zijn inmiddels opgesteld: er moet iets worden gedaan aan de verdergaande specialisatievereisten van de Raad voor Rechtsbijstand, de toenemende regeldruk in het algemeen en er moet een tuchtrechthervorming komen. Stokpaardje van de vereniging is toch wel de gefinancierde rechtsbijstand. ▶

Vereniging Advocatenbelangen
Voor de advocaat

Minister Dekker (Rechtsbescherming) heeft onlangs een brief ontvangen waarin voor acht rechtsgebieden een puntenverhoging wordt geëist. De vereniging heeft 1 maart 2020 gesteld als uiterste datum voor een handreiking van de minister.
Het langslepende gevecht over de gefinancierde rechtsbijstand is de aanleiding geweest voor oprichting van de vereniging. 'Iedereen in het systeem moet recht hebben op rechtsbijstand,' vindt Nix, die een algemene toevoegingspraktijk leidt binnen Spuistraat 10 Advocaten in Amsterdam. 'Zonder toegankelijk recht wint het onrecht. Als groepen worden uitgesloten van goede rechtsbijstand dan opent dat de deur voor malafide commerciële aanbieders. Dat is de aanleiding voor ons bestaan.'
De trigger was de deal die de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) in november met minister Dekker sloot. Die zegde tijdelijk extra geld toe voor de sociale advocatuur waarop de NOvA en diverse specialisatieverenigingen hun achterban opriepen de aangekondigde piketstaking voor begin januari af te blazen. 'De minister deed een toezegging die de achteruitgang van de afgelopen tien jaar helemaal niet goed maakt. De piketstaking was een geniale ingeving van advocaat Robert Malewicz. Deze actie is het meest succesvolle dat de Nederlandse advocatuur heeft voortgebracht. Omdat het zo massaal is en zoveel impact heeft. Het is impactvoller dan een demonstratie. Daarom hebben wij de staking doorgezet.'

> 'De piketstaking was een geniale ingeving'

'Veel advocaten vonden dat de NOvA deze actie naar zich toe had getrokken en zonder overleg met de achterban een deal had gesloten tot een tijdelijke handreiking,' vult Koerselman, die met Koerselman Advocaten een eigen strafrecht- en mkb-arbeidsrechtpraktijk runt in Zoetermeer, aan. 'In de week erna heb ik in een intervisiegroep een brandbrief opgesteld over de deal. Pieter Dietz de Loos (advocaat bij De Loos & Schrijver Advocaten in Wassenaar) belde mij vervolgens met het idee voor een vereniging. Het zaakje ging snel rollen. Het bleek op verschillende fronten te leven.'
Ook volgens Nix was er binnen de advocatuur al langer een roep om een organisatie die zich sterk maakt voor zuivere belangenbehartiging. 'Een organisatie die niet zoals de NOvA ook een toezichthoudende taak heeft. Dat kan strijdig met elkaar zijn.'

SPECIALISATIE

Tijdens de ALV vorige maand is er voor dit jaar een bestuur vastgesteld. Naast Nix en Koerselman bestaat die uit woordvoerder Dietz de Loos en secretaris Dionne Glaudemans (Advocatenkantoor Glaudemans, Delft). Het bestuur maakt onderdeel uit van een twaalfkoppige stuurgroep die via WhatsApp dagelijks contact heeft over zaken die opvallen binnen de advocatuur. Inmiddels telt de vereniging bijna vijfhonderd leden vanuit verschillende windstreken, rechtsgebieden en leeftijdsgroepen.
Advocaten die lid zijn van de VA betalen geen contributie. Doneren staat vrij en dat hebben een aantal advocaten volgens de twee bestuursleden ook al gedaan. 'Alle leden van de stuurgroep hebben een bedrag ingelegd waar tot nu toe alles van is betaald.' Voor de toekomst denken de twee advocaten dat wanneer de VA zichzelf goed in de kijker speelt mensen vanzelf bereid zijn te doneren.
De VA noemt zichzelf liever geen vakbond maar een belangenvereniging. Koerselman: 'Maar tijdens de ledenvergadering gaven veel leden aan dat ze die vakbond wel verwachten. Men wil het gevoel hebben dat er een vereniging is voor de advocatuur breed.' De vereniging richt zich daarom niet alleen op de sociale advocatuur. Ook verschillende solopraktijken en kleinere praktijken op betalende basis sloten zich tot nu toe bij de vereniging aan.
'Ook solisten met een commerciële praktijk voelen het beperkende effect van de opkomende regeldruk,' zegt Nix. 'Neem de verplichte intervisiegroepen. Dat kost tijd en daarmee geld zonder dat het nu bijzondere toegevoegde waarde heeft. Daarnaast stelt de Raad voor Rechtsbijstand allerlei beperkingen op de verschillende rechtsgebieden. Het leidt allemaal tot versmalling van het vrije beroep.'
De vereniging is voornemens om op korte termijn in overleg te treden met de Raad voor Rechtsbijstand. Als voorbeeld van problemen waar advocaten tegenaan lopen, noemt Koerselman zaken die een overlap hebben in rechtsgebieden. 'Stel, iemand wordt aangehouden op verdenking van verdovende middelen in zijn woning. Dat valt onder het strafrecht. Vervolgens komt er een burgemeestersbesluit tot sluiting van de woning. Dat is bestuursrecht. Dan ontbindt de woningbouwvereniging de huurovereenkomst. Dan heb je te maken met het huurrecht. In alle drie de gevallen heb je het strafdossier nodig, maar nu zou de advocaat die de strafzaak doet voor diezelfde

cliënt geen toevoeging meer krijgen voor het huurrecht. Daar heeft de Raad voor Rechtsbijstand niet over nagedacht. Dat willen we als vereniging op de agenda krijgen.'
Ander voorbeeld is volgens de twee advocaten het vreemdelingen- en asielrecht. 'Bij de raad zijn dat aparte specialisaties, bij de NOvA niet. Zo ga je splitsingen krijgen van rechtsgebieden die elkaar overlappen. De asielrechtadvocaat loopt zo tegen beperkingen aan waardoor hij bepaalde zaken niet meer kan doen.'
Tijdens de ALV heeft de vereniging naar eigen zeggen tal van dit soort voorbeelden gehoord. Nix: 'Het maakt het voor veel advocaten bijna onmogelijk om de praktijk voort te zetten en de verdiencapaciteit te handhaven. Het wrange is dat het specialiseren een van de aanbevelingen van Van der Meer is. Dat wordt nu doorgevoerd, maar wat betreft de verhoging van de vergoeding zegt de minister: "Ik ben niet getrouwd met dat rapport".'

REGELDRUK

Om de regeldruk in het algemeen aan te pakken, heeft de vereniging een eerste gesprek met de NOvA gevoerd. Tijdens de nieuwjaarstoespraak liet waarnemend deken Frans Knüppe weten de oplopende regeldruk voor advocaten tegen het licht houden. Koerselman: 'De regeldruk is een issue voor de sociale en de betalende praktijk. We zijn dus blij dat de deken dat nu oppakt. Dat blijven we kritisch volgen.'
Volgens de advocaat zoekt de vereniging nadrukkelijk de samenwerking met de NOvA. 'Ons idee is om de pijnpunten die we horen te bundelen en door te geven aan de orde. Zeker richting minister Dekker zoeken we bewuste samenwerking. Al staan we er wel strakker in. We eisen geen plek aan tafel, maar misschien kan de NOvA ons als tool gebruiken in de gesprekken met Dekker: de VA staat er strakker in, dus jullie moeten met een betere deal komen.'
Volgens Nix zorgt een nieuwe vereniging die de belangen van advocaten behartigt niet voor versnippering. 'Juist in de discussie over de gefinancierde rechtsbijstand kunnen we in harmonie met de NOvA en de VSAN opereren. We zijn dan een partnerorganisatie. We zijn er voor de leden om de orde kritisch te volgen in hun toezichthoudende taak. En we gaan in tandem met de orde als het gaat om belangenbehartiging van advocaten naar buiten toe.'
Koerselman: 'We dienen allemaal hetzelfde doel. We willen een toekomstbestendig systeem met elkaar en voor elkaar, zodat we ook weer nieuwe aanwas krijgen. Wij hebben als extra middel de mogelijkheid om een kort geding of procedure tegen de Raad voor Rechtsbijstand te starten wanneer het nodig is. Dat is het verschil dat wij kunnen maken. De NOvA kan dat niet doen.'

TUCHTRECHTHERVORMING

De vereniging heeft verder tuchtrechthervorming op de agenda staan. Volgens de twee advocaten kent het systeem een aantal notoire klagers die het tuchtrecht exorbitant belasten. 'Die kosten worden teruggevoerd op de balie,' zegt Nix. 'We willen daarom een kleine drempel met een eigen bijdrage. Of het griffierecht bij de Raad van Discipline moet omhoog. Daarnaast denken we aan een proceskostenveroordeling bij kennelijk ongegronde klachten. Je hebt een kern van klagers die precies weten hoe ze het tuchtrecht kunnen inzetten. Dat is voor bepaalde advocaten echt een loden last. Dat moet en kan anders.'
Daarnaast heeft het bestuur van de vereniging een lijst liggen van kleine punten die nog uitgedacht moeten worden. Een klachtenregeling waarbij advocaten anoniem over de kwaliteit van rechters kunnen klagen bijvoorbeeld. Nix: 'Ook vinden we dat een advocaat een weerwoord moet kunnen geven wanneer de rechtbank bij de plaatselijke deken een opmerking maakt over deze advocaat. De advocaat moet bij zo'n overleg betrokken worden.'

> 'We dienen allemaal hetzelfde doel'

Voor nu ligt de focus vooral op de plannen van Dekker. 'Het wordt tijd dat de onzinnigheid van de plannen van Dekker over rechtshulppakketten en versterking van de eerste lijn op tafel komt,' vindt Nix. 'Dekker komt met veel te veel kletspraat weg op dit moment.'
Tijdens de ALV heeft de vereniging daarom ook al uitgebreid gesproken over eventuele acties in de toekomst. Zo wordt gedacht aan acties op lokaal niveau, zoals een piketstaking tijdens een groot evenement als de Gay Pride in Amsterdam. Koerselman: 'We hebben nu gevraagd om voor 1 maart over de brug te komen. Als hij niet met een handreiking komt, denken we aan dit soort zeer gerichte acties. Drukke dagen die evenveel pijn doen als de staking in januari.'
Volgens Nix is het nu met name van belang dat de vereniging stemmen verzamelt om vervolgens manieren te coördineren die de wensen kracht bijzetten. 'De onvrede die nu leeft, de basis die versmalt, verdienmodellen die worden afgeknepen. De actiebereidheid die daardoor ontstaat, willen wij vangen. Het aantal advocatenacties, demonstraties, flashmobs, piketstakingen en de participatie daarbij kan omhoog. Wij willen meer advocatenparticipatie bij acties.' ■

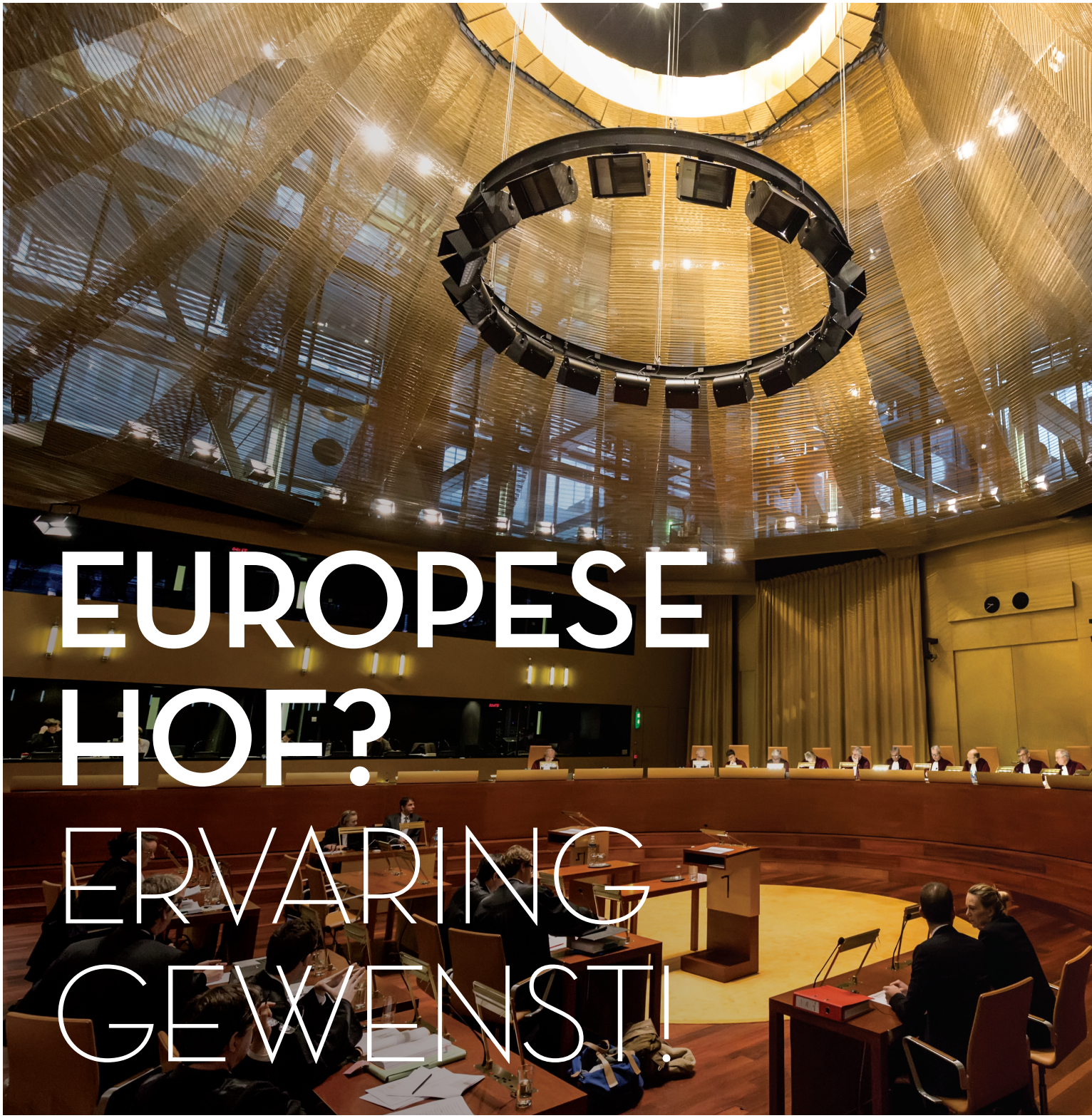

EUROPESE HOF? ERVARING GEWENST!

Advocaten die verwezen worden naar het Europese Hof van Justitie weten vaak niet wat hen daar overkomt. Niet alleen kennis van EU-recht ontbreekt, maar ook de ervaring met het hof.

DOOR / PETRA JONKERS

© Hof van Justitie van de Europese Unie

Ervaringsdeskundige: Ed Spiering van Vocatum

Ed Spiering (Vocatum Rechtshulp) voerde recentelijk verweer in Luxemburg; als juridisch consultant stond hij een individuele cliënt bij in een verzekeringskwestie. Zijn zaak kwam tweemaal voor het EHvJ, eerst vanuit de Centrale Raad van Beroep daarna vanuit de Hoge Raad. De rechtsbijstandsverzekeraar van zijn cliënt wees een vergoeding aanvankelijk van de hand, omdat de verzekering geen procedure buiten landsgrenzen dekt. De verzekeraar ging overstag voor het argument dat de gang naar Luxemburg in feite onderdeel is van een zaak voor de Nederlandse rechter, en vergoedde 3.000 euro. De kosten daarboven nam Spiering voor eigen rekening. 'Bij aankomst valt op dat de expertise van het hof afspat, veel beter dan welk gerechtshof in Nederland ook. Het hof heeft een eigen cultuur, elke stap vereist flexibiliteit en een grondige voorbereiding. In de loop van de zaak houd je een kernprobleem over en daar ga je een standpunt over innemen. De procedure kun je op internet vinden, maar je wordt overvallen door de stukken van alle regeringen, een stuk of twaalf of dertien. Inhoudelijk is het een hele klus, maar alles wordt in goed leesbaar Nederlands vertaald. Voor de zitting ga je in polonaise via een klein deurtje naar de raadkamer, waar het hof ontvangt; een schitterende zaal met kroonluchters.' De AG zette daar de toon en vertelde dat hij van de Nederlandse regering beslist geen politiek verhaal wilde horen. Niettemin deed de Nederlandse vertegenwoordigster dat tijdens de zitting toch; ze werd daarna door de AG nauwkeurig ondervraagd, waarvoor hij speciaal naar het Frans overschakelde. 'Maar ze kwam er niet uit.' De zitting zelf viel Spiering zwaar tegen. 'Door de taalbarrière om te huilen. Het hof zit een kilometer verderop. Er is geen mimiek, geen reactie op de pleidooien; regeringen herhaalden achter elkaar hetzelfde drammerige verhaal, ze zijn vooral bezig met hoe ze onder toepassing van het internationale recht uit kunnen komen. Als ze klaar zijn, bedanken ze voor de aandacht en gaan weer zitten. In de rechtbank in Nederland is het duizend keer levendiger. De dynamiek is nul. Je krijgt te horen dat je niet moet afwijken van je schriftelijke versie, maar dat is wel de dood in de pot. Ik besloot om het los van mijn nota te doen. Maar je ziet de rechter kijken, je weet niet of de vertaler het precies bijhoudt. Je krijgt daardoor de indruk dat je niet te veel aan subtiliteiten moet doen. Achteraf gezien zou ik het voor de vorm beleefder hebben willen doen, respectvoller en minder emotioneel. Toen ik de uitspraak las, bleek die wel doordacht en op niveau. Het hof is een logge, maar goed geoliede machine met goede juristen, heel scherpe jongens en meisjes.'

'In welke taal voer je je pleidooi, en waar hang je eigenlijk je jas op?' Dat zijn vragen waar advocaten mee zitten, ontdekte rechtssocioloog Jos Hoevenaars. Hij sprak voor zijn proefschrift *A People's Court?* (Nijmegen, 2018) met advocaten over hun ervaringen met het hof in Luxemburg om te weten voor welke uitdagingen ze komen te staan na een verwijzing. Hoevenaars wilde met zijn onderzoek de 'black box' van prejudiciële verwijzingen openen. 'De prejudiciële procedure verbindt het EU-recht met het nationale recht en is een kruispunt tussen recht en politiek. Lidstaten kunnen ermee gedwongen worden zich daadwerkelijk aan die gemaakte afspraken te houden. Veel politicologen hebben daarom interesse in prejudiciële procedures en onderzoeken die veelal cijfermatig. Bijvoorbeeld om de vraag te beantwoorden waarom rechters in Nederland meer verwijzen dan in andere lidstaten. Die vraag is pas echt te beantwoorden als je ook *on the ground* kijkt naar wat er daadwerkelijk gebeurt tijdens die procedure. In mijn onderzoek wilde ik daarom kritisch kijken naar de narratieven over die procedure, namelijk als strategisch middel en als vorm van empowerment voor structureel benadeelde partijen. Op papier is het natuurlijk een machtsmiddel, zoals het recht vaak kan zijn, maar het heeft nogal wat voeten in aarde. Daarom wilde ik in detail bekijken wat er achter die zaken zit.' ▶

Wij zoeken versterking!

Ons kantoor in het centrum van Amsterdam bestaat nu uit 5 advocaten maar we willen er graag nog iemand bij.

Je treft hier een leuk team dat op diverse rechtsgebieden opereert. Gezien de huidige samenstelling zou een advocaat die bestuursrecht doet goed bij ons passen. Maar andere rechtsgebieden zijn ook welkom. Je krijgt je eigen kamer met alle faciliteiten van ons kantoor tegen een zeer redelijke huurprijs.

Kom een keer praten over de voorwaarden!

Marnixstraat 184
1016 TH Amsterdam
T: 020 320 00 46
F: 020 626 47 26
E: boukema@loosboukema.nl
I: www.loosboukema.nl

LOOS & BOUKEMA
advocaten

8 APRIL Circuit Zandvoort
NiRV jaarcongres

WORKSHOPS
LECTURES
NETWERKEN
DINER

de waarde van een
sterk merk

maximize
your knowledge
met:

prof. dr. Ed Peelen hoogleraar content marketing UvA
Andrew Watson co-founder Rethinking Capital & IP valuation expert
Marlou van de Braak legal director Global IP & Commerce Heineken
Jan Lammers directeur sportevenementen Circuit Zandvoort

Schrijf nu in via
nirv.nl/jaarcongres

NiRV
Nederlands Instituut voor Register Valuators

Ruitenburg
adviseurs • accountants

Jurist ondernemingsrecht

(32-40 uur)

Voel jij je thuis in een vaktechnisch hoogwaardige en groeiende juridische praktijk? Kom werken bij Ruitenburg in Delft!

Wat je gaat doen
Je geeft juridisch advies aan de mkb-ondernemer op het gebied van onder andere ondernemingsrecht en verbintenissenrecht. Je bent verantwoordelijk voor het opstellen en beoordelen van- en onderhandelen over commerciële contracten. Ook word je actief betrokken bij overnametrajecten. In dat kader voer je due diligence onderzoeken uit en stel je contracten op, waarbij je nauw samenwerkt met collega-juristen en (fiscaal) adviseurs. Je draagt bovendien actief bij aan het verder ontwikkelen van de juridische adviespraktijk van Ruitenburg en bent voortdurend alert op nieuwe kansen.

Kandidaat
Je staat stevig in je schoenen, weet wat er binnen jouw vakgebied speelt en het is voor jou geen probleem om relevante ontwikkelingen te vertalen naar toepasbare oplossingen. Deze eigenschappen heb je ontwikkeld tijdens je universitaire opleiding Nederlands Recht en in de afgelopen zes tot tien jaar die je hebt gewerkt als jurist of advocaat voor de relevante rechtsgebieden.

Wat bieden wij?
Je komt te werken in een team van juristen met jarenlange ervaring in het adviseren over een breed scala aan juridische onderwerpen. Daarnaast vind je sparringpartners binnen onze andere disciplines, waarmee je geregeld contact hebt. Een goede privé- werk balans vinden wij belangrijk en wij investeren graag in de ontwikkeling van onze medewerkers. Voor de nodige ontspanning kan je maandelijks genieten van een stoelmassage en zijn er regelmatig uitjes. Bovendien staat iedere middag een gratis lunchbuffet voor je klaar en kan je genieten van vers fruit.

Solliciteren
Wil je solliciteren, vul dan ons online sollicitatieformulier in op **werkenbij.ruitenburg.nu/vacatures** en upload een uitgebreid CV via de oranje button 'Ik wil solliciteren!'.

Acquisitie naar aanleiding van deze vacature stellen wij niet op prijs.

JOS HOEVENAARS

‘Daar zit je dan met je voorbereide pleidooi en dan blijkt ineens dat de bespreking op een veel hoger of lager niveau gevoerd zal worden’

Van de honderd verwijzingszaken vanuit Nederland tussen 2008 en 2012 was er in veertig gevallen minstens één individuele procespartij betrokken. Hoevenaars sprak met de betrokken advocaten en procespartijen van 26 zaken.

PRO DEO

Het hof in Luxemburg heeft een enorme zakenlast en een procedure kan jaren duren, zegt Hoevenaars, terwijl de hoofdmoot van de zaken onverwacht en soms tegen wil en dank wordt doorverwezen. ‘Advocaten hebben geen idee wat ze in Europa moeten doen, alles is er anders. Voor hen rijst na een verwijzing altijd de vraag: hoe werkt dit? Heb ik hier tijd voor en kan dat wel gefinancierd worden? Veel advocaten doen het uiteindelijk pro Deo, voor de rechtsontwikkeling.’

Er zijn wel advocaten die strategisch aansturen op een prejudiciële verwijzing, vooral door meer EU-regels in het asiel- en migratierecht en het strengere beleid van Nederland de afgelopen twintig jaar. ‘Die advocaten kennen het EU-recht en de jurisprudentie en voelen dat er ruimte zit in het EU-recht om iets voor elkaar te krijgen. Maar ook als je het belang van die procedure van het hof kent, wil dat nog niet zeggen dat je de details van de procedure kent. Dat kan best tegenvallen.’

PROCESBEGELEIDING

Dat doet de vraag rijzen wat het Hof van Justitie zelf aan procesbegeleiding biedt. ‘Het hof heeft een goede pr-tak en biedt een laagdrempelige mogelijkheid om er eens rond te kijken. Maar van advocaten zelf hoor ik over hun ervaring ter plekke wisselende verhalen. In elk geval wordt voor de zitting iedereen voor een paar minuten bijeengeroepen; de rechters, de AG, en de vertegenwoordigers van alle partijen. Ze stellen zich voor en leggen even uit wat de procedure is, en ze drukken iedereen op het hart: houd je verhaal kort, alsjeblieft geen herhaling als iets al aan bod is ▶

Ervaringsdeskundige: Erik Dans van AKD

Erik Dans is advocaat bij AKD Benelux Lawyers en stond recentelijk slachtbedrijven bij die een bestuurlijke boete opgelegd hadden gekregen. 'Ik werk bij een groot kantoor met veel ervaring. Maar er zijn maar weinig collega's die bij het hof in Luxemburg zijn geweest. Toevallig wist ik er een die er een keer een zaak had. Daar vaar je dan op, net als op het goede procesreglement, de praktische aanwijzingen en de behulpzame griffie. Je moet uitzoeken hoe je stukken moet toesturen. Dat kan digitaal en dat werkt prima; daar kan de rechtspraak in Nederland nog een voorbeeld aan nemen.' De prejudiciële verwijzing was niet onverwacht; 'Je weet immers dat je procedeert over Europese regelgeving. Het was een principiële kwestie en van groot belang voor de sector en daarom speelden kostenoverwegingen geen rol bij de keuze voor vertegenwoordiging. Je wilt alles eruit halen, het is een nieuwe ronde, al zorgt de procedure bij Luxemburg al gauw voor drie jaar vertraging. Je zegt niet: "We horen wel wat er uit komt en dan gaan we na de Europese uitspraak in Nederland verder." Dicht bij het vuur kun je nog wat bijsturen. De Nederlandse rechter stelt de vragen, en die moeten worden beantwoord. Meerdere weken van tevoren heeft het hof schriftelijk gespecificeerd waar zij geïnteresseerd in zijn. Je wordt gehoord, maar de focus is op de vraag, en niet op de feitelijke materie. Het hof is een en al oor om te doorgronden wat het standpunt is. Ter plaatse is het behoorlijk formeel, bijna intimiderend, indrukwekkend. Een flink aantal rechters, een grote zaal, allemaal hokjes met tolken. Iedereen praat in zijn eigen taal. Steeds een andere tolk, afhankelijk van de taal die gesproken wordt. Het tolken geeft een heel andere dimensie, maar het werkt best goed. Voordat je het weet, is het een zitting als elke andere'.

geweest en langzaam praten voor de tolken. De rechters geven soms ook een indicatie van de onderwerpen die ze verduidelijkt willen hebben. Maar dat is vlak voor de zitting. Daar zit je dan met je voorbereide pleidooi en dan blijkt ineens dat de bespreking op een veel hoger of lager niveau gevoerd zal worden. Het lijkt me zenuwslopend als je daarna in een enorme zaal via een tolk je verhaal moet doen, dat je niet weet wat je te wachten staat.'

EXPERTISE

Volgens Hoevenaars is ervaring cruciaal voor het goed kunnen voeren van een procedure voor het hof. Gebrek aan ervaring maakt een verwijzing problematisch. 'Advocaten die hun zaak doorverwezen krijgen, sturen soms snel twintig mails uit naar mensen van wie ze hopen dat die kunnen helpen: ik heb een zaak en volgens mij weet jij hier meer van, help! In het migratierecht bijvoorbeeld kent iedereen Kees Groenendijk of de *law clinic* van de VU. Zij weten in welke taal zo'n pleidooi hout snijdt en kunnen de jurisprudentie van het Europese Hof goed verbinden met de nationale context. Maar dat wil niet zeggen dat zij ervaring hebben met pleiten voor het hof. Jij moet als advocaat tijdens een hoorzitting de vragen van het hof en de AG beantwoorden. De rechters vragen soms naar heel praktische details om te begrijpen hoe de EU-regels uitpakken in de nationale context en in het nationale beleid. Je kunt je dan niet meer beroepen op Kees Groenendijk, want die is er niet. Je mag Nederlands spreken, maar tijdens de simultane vertaling gaat het ook weleens mis door verwarring over een begrip, marginale toetsing bijvoorbeeld. Er wordt een hoop van je verwacht en gevraagd. Dat vat ik allemaal onder ervaring in plaats van expertise. Het aantal advocaten dat ervaring met het hof heeft, vormt maar een klein clubje.'

Om zijn betoog te onderstrepen, besluit Hoevenaars met een anekdote. 'Een arbeidsrechtadvocaat vertelde mij dat haar zaak was gevoegd met die van een collega, die eerder pleitte voor het hof in Luxemburg over hetzelfde onderwerp. Die collega kon tijdens de zitting de interpretatie van de Nederlandse vertegenwoordiging weerspreken, omdat hij de jurisprudentie van het hof nauwgezet was blijven volgen. Die details zou het hof anders nooit krijgen, omdat het eigenlijk een slecht beeld heeft van hoe wetgeving en beleid in de praktijk uitpakken.' ■

MOSZKOWICZ ADVOCATEN UTRECHT

GEZOCHT:
ADVOCAAT-MEDEWERKER EN KOSTENDELER

MOSZKOWICZ
ADVOCATEN UTRECHT

ADVOCAAT-MEDEWERKER

Moszkowicz Advocaten Utrecht zoekt een ervaren strafpleiter. Ons kantoor is als belangenbehartiger betrokken in steeds meer en steeds omvangrijkere strafrechtelijke onderzoeken. Om die reden zoeken wij naar een strafpleiter met ervaring om niet alleen de aanwas van nieuwe zaken in behandeling te kunnen nemen, maar ook om als teamlid mee te draaien in de zogenaamde 'mega-zaken'.

WAT VERWACHTEN WE VAN JE:

- Dat je zelfstandig de veelal zogenaamde MK zaken kan behandelen. Op ons kantoor voeren de zwaardere delicten de boventoon zoals o.a. moord/doodslag, in/uitvoer/handel van (hard)drugs, criminele organisatie, vermogensdelicten, mensenhandel etc. Je wordt geacht voldoende ervaring te hebben om dergelijke zaken zelfstandig te dragen.
- Dat je in teamverband mee kan werken in de 'mega' dossiers. Deze zaken kenmerken zich door hun grote dossieromvang, de veelheid aan (regie)zittingen (tussen de 5 en 20+) en grote aantallen getuigenverhoren. Je wordt geacht als teamlid in deze zaken te werken. Je kent de dossiers en gaat samen met een kantoorgenoot of zelfstandig naar zittingen en verhoren om de verdediging te voeren.
- Je bent flexibel. De strafrechtpraktijk kenmerkt zich door onvoorspelbaarheid en onregelmatigheid. Je weet nu niet of over een uur een client wordt aangehouden. Dit vergt flexibiliteit, veerkracht en teamspirit.

WAT BIEDEN WE:

- Je kan werken in unieke en vaak high profile zaken.
- Je doet ervaring op die van onschatbare waarde is voor jouw ontwikkeling als advocaat.
- Je komt te werken in een hecht team, waarin we elkaar helpen en bijstaan.
- Het kantoor is gevestigd in het historische centrum van Utrecht. Door de landelijk centrale ligging van het kantoor ben je bij elke rechtbank in het land binnen maximaal 2 uur.
- Het kantoor heeft een auto die tot je beschikking staat voor je werkzaamheden.
- Een functie-conform salaris.

KOSTENDELER

Moszkowicz Advocaten Utrecht heeft ruimte voor een kostendeler.

WAT BIEDEN WE:

- Ons kantoorpand is gelegen in het historische centrum van Utrecht en ligt pal aan het bekende plein De Neude.
- Je werkplek heeft hierop uitzicht en je kan gebruikmaken van de spreek- en wachtkamer van ons kantoor.
- Ons ervaren secretariaat neemt je telefoontjes aan, ontvangt je cliënten en begeleidt ze naar onze wachtkamer.
- Je kan gebruikmaken van de naam Moszkowicz Advocaten Utrecht, ons briefpapier en staat vermeld op onze website.
- Je ben de eerste die wordt gevraagd om zaken die we niet in behandeling nemen alsnog op te pakken.
- Een prettige werkambiance met ruimte voor advies en intervisie.

U kunt uw sollicitatie voorzien van uw CV en een begeleidende brief met motivering e-mailen naar: vacature@moszkowicz-law.nl of bellen voor meer informatie naar 030-21 20 466.

L'S
Cassatie-advocatuur

Deskundige bijstand
in civiele cassaties
en prejudiciële procedures

Lawyers' Specialist

Menno Bruning
06 - 48 71 67 42
bruning@lawyers-specialist.nl
www.lawyers-specialist.nl

ADVOCAAT MEDEWERKER PROCESRECHT

KÖSTER

Word jij enthousiast van het adviseren en procederen over in het bedrijfsleven voorkomende geschillen? Het team Procesrecht van Köster Advocaten uit Haarlem is gespecialiseerd en heeft ruime ervaring in het effectief oplossen van commerciële geschillen op diverse rechtsgebieden.

Heb jij:

- Minimaal 4 jaar ervaring in de advocatuur daarbij kennis van en focus op commercieel procesrecht
- Specialisatie of de ambitie om verder te specialiseren, bijvoorbeeld via een Grotius opleiding
- Een proactieve, ondernemende en oplossingsgerichte instelling
- Uitstekende communicatieve vaardigheden, het vermogen om goed samen te werken en de nodige dosis humor
- Wel oren naar het werken bij een ambitieus nonsense kantoor met een prettige en informele sfeer.

Neem dan contact op met Lotte Vuylsteke, HR adviseur: 023 - 512 50 25 of stuur je sollicitatie naar **werkenbij@kadv.nl**.

VOORHEEN ONVERMOEIBAAR

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / JEAN-PIERRE JANS

Coffeeshopadvocaat Maurice Veldman strijdt al lang voor volledige legalisering van drugs. Het kan niet anders, hij ziet hoe Amsterdam zucht onder het gedoogbeleid.

Maurice Veldman (55) heeft deze vroege maandagochtend weinig zin in een interview, vertelt hij eerlijk. De energieke advocaat zit er flink doorheen. Lang leek hij onvermoeibaar, maar sinds een jaar werkt hij halve dagen vanwege burn-outklachten.
Zelfs de keuze waarheen te wandelen, is nu lastig: Artis, Hortus Botanicus, Nieuwmarkt? Het wordt de Hortus. Op weg erheen vertelt hij: 'Dertig jaar strafrechtadvocatuur in de zesde versnelling bedrijven is topsport, en dat is slopend. Ik dacht lang dat het wel meeviel, maar dat is niet zo. Ik krijg nog steeds tientallen telefoontjes per dag, dat kan geen normaal mens aan. Ik moet mijn zakelijke telefoon echt uitzetten, anders wordt het nooit meer wat met me. Mijn psycholoog is heel streng, die zegt: je kunt met je grote mond wel doen of je de energie van een 25-jarige hebt, maar je bent 55, dus accepteer dat je per dag een heel beperkte energieboog hebt.'
Zijn openingstirade belooft weinig goeds, maar na een kwartiertje slenteren tussen de exotische planten in de kleine Hortus, zet Veldman alsnog koers richting Nieuwmarktbuurt. De buurt, ooit door krakers gered uit handen van projectontwikkelaars, roept herinneringen op aan zijn eigen krakerstijd. 'Toen ik begin jaren tachtig rechten ging studeren, kon je alleen een woning krijgen als je ging kraken. Dat was een geaccepteerd verschijnsel.' Hij vertelt smakelijk over de autonome wereld van de krakers. 'We hadden een hele community, met huisarts, tandarts, gereedschapsuitleen, eigen cafés.' Hij werkte als student al voor het Advokatenkollektief Staatsliedenbuurt, 'maatschapijkritiese' advocaten.

Maurice Veldman

1997-heden VVS Advocaten

1989-1997 Advokatenkollektief Staatsliedenbuurt

Samenwonend, een kind

Eind jaren tachtig startte Veldman in de sociale advocatuur. 'Met alle linkse advocaten van de stad vergaderden we in een rokerig zaaltje boven café Eik en Linde in Oost, van waaruit Ischa Meijer ook zijn radioprogramma's uitzond. Het was een groot moralistisch geneuzel, je werd enorm aan banden gelegd door allerlei principes waarvan ik uiteindelijk niet wist waartoe ze dienden. We verdedigden bijvoorbeeld geen verkrachters, want dan moest je namens je cliënt suggereren dat het slachtoffer toch ook wel aanleiding had gegeven. We stonden ook geen drugsdealers bij, waarom weet ik niet eens meer. Het was een onmogelijk uitgangspunt om advocatuur te bedrijven.'
Na zeven jaar begon hij zijn eigen kantoor, puur gericht op strafrecht. 'Daar was ik wel opportunistisch in. Ik zag de bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtshulp aankomen en via via stond ik al langer een coffeeshophouder bij. Ik vroeg vergunningen aan, maar als hij te veel handelsvoorraad had, kwam hij met het strafrecht in aanraking. Niemand was gespecialiseerd in die combinatie van straf- en bestuursrecht, dus vroeg een aantal grote coffeeshopondernemers of ik me daarop wilde toeleggen. Denk aan de Greenhouse,

‘Ja, het zijn hier zeker Italiaanse toestanden’

de Bulldog, Barneys en Prix d’Ami, de grootste coffeeshop van de wereld.’

MILJARDENDANS

‘Cannabisadvocaat’ Veldman onderhandelde regelmatig met de gemeente over legalisering van wiet. ‘Nee, dat is nog steeds niet gelukt. Het is een schandaal dat we al 45 jaar vergunningen geven om drugs te verkopen en dat de aanvoer en handel streng verboden zijn. De bekende rechter Frank Wieland heeft een cliënt van mij, een coffeeshophouder die thuis was gepakt met 65 kilo wiet voor de bevoorrading van zijn winkels, schuldig verklaard zonder strafoplegging. Wieland zei in het vonnis dat de overheid verantwoordelijk is voor het ontstaan van criminele organisaties. Dit omdat ze vergunningen verstrekken voor de verkoop van wiet, een bij wet verboden stof, en die organisaties zo de kans geeft in het gat te springen om de verstrekking van wiet mogelijk te maken. En dat is ook zo. Als je een vergunning geeft en je jaagt er een onderwereld mee aan die er zijn zakken mee vult, is dat niet oké. Ja, het zijn hier zeker Italiaanse toestanden. Het is een miljardendans geworden die de Nederlandse samenleving meer ondermijnt dan iedereen beseft.’

Het idee dat hij daar als advocaat van de drugsscene aan bijdraagt, wijst hij resoluut van de hand. ‘Mijn cliënten, de grote bedrijven in de stad, willen niets liever dan dat drugs legaal worden, ook al wordt hun winst gehalveerd, want zij worden nu ook als halve criminelen beschouwd, daar hebben ze genoeg van. Terwijl het gewoon horecaondernemers zijn met een vergunning, ze betalen miljoenen belasting, dragen werkgeverspremies af.’

Hij vertelt dat het gedoogbeleid ooit was bedoeld als tijdelijke maatregel en vindt dat de overheid nu echt moet doorpakken. ‘Je moet het allemaal legaliseren, dat is het enige wat helpt. Drugs zijn niet uit te bannen, het gebruik ervan ook niet, en er is geen andere mogelijkheid.’ Veldman gelooft niet dat iedereen aan de drugs gaat als het vrij verkocht mag worden. ‘Een twaalfjarige drinkt toch ook geen liter jenever op een avond, terwijl je het overal kunt halen? Mensen die er misbruik van maken, doen het nu toch al, ook als het verboden is.’

Na de wandeling, in zijn stamkroeg tegenover kantoor, drinkt Veldman een kop koffie. De maandagochtendblues is wat gezakt, hij is positiever over zijn eigen toekomst dan anderhalf uur ervoor. Vastberaden vertelt hij wat hij anders gaat doen, voor zijn eigen gezondheid: ‘Mijn secretaresse vangt al de meeste telefoontjes op, voor een vrijblijvend advies ben ik niet meer rechtstreeks te bereiken, behalve voor mijn vaste cliënten. Ze krijgen een intake als ze een probleem hebben, en betalen een voorschot. Zo wil ik met minder werken meer rust creëren. Dat lukt zeker als ik het werk deel met mijn kantoorgenoten.’

Dit was de laatste aflevering van deze rubriek. Erik Jan Bolsius verzorgt met ingang van het volgende nummer een nieuwe rubriek: ‘Het Verschil’.

MOVIES THAT MATTER

VAN CORRUPTIE TOT VEERKRACHT

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

De corruptie die het zorgsysteem in Boekarest teistert, de ex-gedetineerde die een heel andere weg inslaat, de immigratie-advocaat die Mexicanen helpt om een vluchtelingenstatus in de VS te krijgen, en de antropoloog die gedurende het proces van de militairen in Guatemala sporen van zijn verdwenen vader vindt. De films van het Camera Justitia programma van het Movies that Matter Film Festival gaan over tweede kansen, de drang naar een beter bestaan, verval van de rechtsstaat en de zoektocht naar waarheid en gerechtigheid.

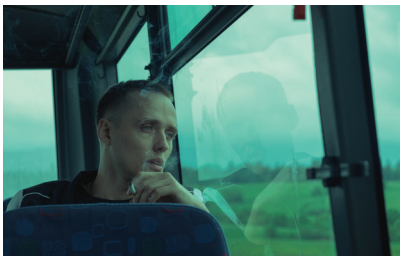

CORPUS CHRISTI

Als de 20-jarige Daniel voorwaardelijk wordt vrijgelaten uit een Poolse jeugdinrichting, slaat hij een nieuwe weg in. Hij raakt bevriend met een priester van een lokale kerk. Voor enkele dagen is de oude priester van het dorp afwezig. Daniel neemt een dienst van de priester over, en neemt zijn eerste biecht af. Beetje bij beetje wint hij het vertrouwen van de bewoners. Hij leert ze beter kennen en stuit op een tragedie binnen het dorp.
Corpus Christi van regisseur Jan Komasa is het fascinerende verhaal over tweede kansen en in het reine komen met het verleden.

NUESTRAS MADRES

Het proces van de militairen die over de schreef gingen tijdens de burgeroorlog, heeft Guatemala anno 2013 in de greep. Het ene slachtoffer na het andere legt een getuigenis af. De jonge antropoloog Ernesto werkt mee aan de identificatie van vermiste personen. Als hij het verhaal van een oude dame hoort, denkt hij dat dit hem weleens op het spoor kan zetten van zijn vader. Als guerrillastrijder verdween zijn vader tijdens de oorlog. Ernesto begint aan een zoektocht naar waarheid, gerechtigheid en veerkracht. Voor zijn regie ontving de Belgisch-Guatemalteekse César Díaz in Cannes afgelopen jaar de Caméra d'or.

EL GUARDIÁN DE LA MEMORIA

Het Mexicaanse plaatsje Juárez Valley, aan de grens tussen Mexico en Texas, werd geteisterd door geweld van bendes en het leger in combinatie met politiemachten, bedreigingen en moord. Veel inwoners vluchtten naar de VS. Indrukwekkende documentaire van regisseur Marcela Arteaga waarin bewoners hun verhaal doen en een immigratie-advocaat pleit voor erkenning.

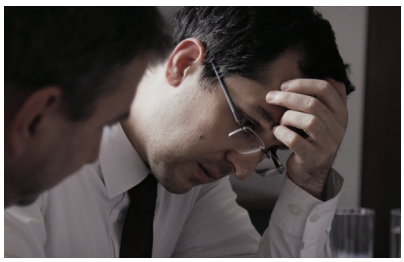

COLLECTIVE

De brand die in oktober 2015 uitbrak in nachtclub Colectiv in Boekarest was een van de grootste rampen uit de recente Roemeense geschiedenis. Deze ramp kostte 27 mensen het leven, 180 mensen raakten gewond. De protesten die binnen enkele dagen uitbraken, leidden tot het aftreden van de sociaal-democratische regering.
Van de gewonden stierven er 37 in lokale ziekenhuizen aan bacteriële infecties. Regisseur Alexander Nanau praat met journalisten van een landelijke krant die aan het licht brachten dat de ziekenhuizen sterk verdunde desinfectantia gebruikten. Ook praat hij met de minister van Volksgezondheid in de tijdelijke technocratische regering en met slachtoffers. Met deze documentaire schetst Nanau op een sobere en aangrijpende wijze de corruptie die Boekarest beschadigt.

Gratis kaarten

Het *Advocatenblad* verloot in samenwerking met het Movies that Matter Film Festival vijfmaal twee gratis toegangskaarten voor een voorstelling naar keuze. Mail voor 10 maart naar redactie@advocatenblad.nl met als onderwerp 'Movies that Matter Festival', vermeld in uw mail uw naam en adres.

Het Movies that Matter Film Festival is van vrijdag 20 tot en met zaterdag 28 maart in Den Haag. Kijk voor het programma op moviesthatmatter.nl/festival.

GEZIEN

WEGWIJZER BIJ SEKSUEEL MISBRUIK

In *Dicht bij huis* geven advocaat Richard Korver en psycholoog Iva Bicanic handvatten voor het begeleiden van kinderen die seksueel zijn misbruikt.

Wat kun je doen en wat juist beter niet? Wie licht je in, wie niet? Hoe ga je om met het trauma? In *Dicht bij huis* behandelen Richard Korver en Iva Bicanic juridische en psychologische aspecten van de begeleiding van een kind na seksueel misbruik. Bicanic gaat in op de ontstane emotionele schade voor het kind en de ouders. Korver belicht de juridische kanten, zoals aangifte doen en het aanspannen van een rechtszaak. Journalist Marlies Kieft is als coauteur betrokken. Het resultaat is een informatief werk waarin praktijkervaringen van beide auteurs beschreven staan.
Het is niet alleen voor ouders van slachtoffers geschreven. Ook andere vertrouwenspersonen uit de omgeving van het kind, zoals de opa en oma, de moeder van het beste vriendinnetje, de onderwijzer, en zeker ook de advocaat, kunnen er uit putten.

Dicht bij huis, hoe steun je een kind na seksueel misbruik? Iva Bicanic, Richard Korver, coauteur Marlies Kieft, Uitgeverij De Arbeiderspers Amsterdam Antwerpen, verschijnt 17 maart 2020.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X mag vrijuit spreken

Mocht mr. X zeggen dat de chaleteigenaresse de elektriciteitsmeter had teruggedraaid? In kort geding had mr. X het niet aannemelijk weten te maken. Dan moet je er ook over ophouden, vond mevrouw. Maar die vlieger ging (uiteindelijk) niet op.

Er was eens een chaletpark waar een poosje iets moois bloeide tussen twee chaleteigenaren/erfpachters. Op enig moment ontdekte de exploitant een hennepkwekerij op de percelen van meneer. De elektriciteitsmeter bleek teruggedraaid. Daarop gooide de exploitant meneer én mevrouw eruit en sloot de percelen af van gas en elektra.
Mevrouw begon een kort geding, en kreeg gelijk: het was onvoldoende gebleken dat zij verantwoordelijk was voor het rommelen met de meterkast. De exploitant moest mevrouw weer toelaten.
Over het extra stroomverbruik voerde de exploitant een bindend advies-procedure met de Nederlandse Vereniging van Erfpachters. Mr. X trad op namens de exploitant. Hij herhaalde dat mevrouw verantwoordelijk was voor het terugdraaien van de meter. Verder schreef hij dat zij tweemaal op het kantoor van de exploitant 'een rel met scheldkanonnade' had gecreëerd. Ze had met deuren gegooid en een medewerkster voor 'kankerhoer' uitgescholden. 'Dit soort gedrag en beledigingen van het personeel van cliënte accepteert zij niet. Daarnaast zijn er onregelmatigheden vastgesteld bij de elektrameter van het huisje van [klaagster]. (...) Een dergelijke persoon hoeft cliënte niet als gesprekspartner te accepteren,' aldus mr. X.
Volgens mevrouw had mr. X haar (onder andere) daarmee onnodig gegriefd. De voorzitter van de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden verklaarde de klacht kennelijk ongegrond, maar mevrouw ging in verzet en de raad was het deels met haar eens. Mr. X had gezien de kortgedinguitspraak niet mogen zeggen dat mevrouw geknoeid had met de meterstand en dat de cliënt 'een dergelijk persoon' niet hoefde accepteren als gesprekspartner. Mevrouw was dus ten onrechte neergezet als onbetrouwbaar individu.
De passage over 'kankerhoer' was wel oké, want mevrouw had toegegeven dat ze 'klootzak' had gezegd. Dan hoef je niet nader te gaan onderzoeken of je cliënt wel gelijk heeft met dat 'kankerhoer'.
Mr. X ging in beroep tegen de hem opgelegde waarschuwing, en krijgt van het Hof van Discipline gelijk. Een advocaat heeft grote vrijheid bij de belangenbehartiging, maar mag de wederpartij niet onnodig grieven, feiten debiteren waarvan hij weet of redelijkerwijs kan weten dat ze niet kloppen of de wederpartij onevenredig schaden zonder redelijk doel.
Mr. X had het standpunt van zijn cliënten zakelijk weergegeven, onnodig grievend was dat niet. Hij kon ook niet redelijkerwijs weten dat de feiten niet klopten. Die overweging van de voorzieningenrechter was een voorlopig oordeel en betekende niet dat mr. X de stelling dat mevrouw de boosdoener was als een onwaarheid terzijde moest leggen (ECLI:ECLI:NL:TAHVD:2020:12).
Mevrouw gaat met lege handen naar huis; mr. X is verlost van de waarschuwing en van de proceskostenveroordeling van 1.250 euro.

Op de website Advocatenblad.nl verschijnt elke woensdag een nieuwe tuchtrechtcolumn van Trudeke Sillevis Smitt.

De Rotterdamse strafrechtadvocaten Boudewijn van Eijck en Sabine ten Doesschate van het kantoor Sjöcrona Van Stigt verdedigen een verdachte in de MH17-zaak. 'Wij begrijpen dat deze verschrikkelijke vliegramp voor veel emoties zorgt,' benadrukken beide advocaten. 'Tegelijk is het cruciaal in een rechtsstaat dat iedereen een eerlijk proces krijgt.'

SVS STAAT MH17-VERDACHTE BIJ

DOOR / STIJN DUNK BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

Het proces tegen de vier verdachten in de MH17-zaak begint op 9 maart. Het kantoor Sjöcrona Van Stigt Advocaten (SVS) in Rotterdam, dat ervaring heeft met internationale strafzaken, staat een van de vier verdachten bij. Van Eijck (57) en Ten Doesschate (39) vormen met de Russische advocaat Elena Kutina van Kovler and Partners in Moskou een verdedigingsteam. De beide Nederlandse advocaten willen de identiteit van hun cliënt niet onthullen, maar Kutina heeft tegenover het Russische persbureau Tass verklaard dat het om de Rus Oleg Pulatov gaat.
Pulatov, voormalig Russisch militair, was in 2014 plaatsvervangend hoofd van de inlichtingendienst in de separatistische volksrepubliek Donetsk.

Houden jullie als kantoor rekening met reacties uit de samenleving in deze zaak?
Ten Doesschate en Van Eijck: 'Wij begrijpen heel goed dat deze rechtszaak over de verschrikkelijke vliegramp in 2014 voor veel emoties zorgt. Wij vinden het belangrijk te benadrukken dat we de zaak voor de nabestaanden met respect zullen behandelen. Er zijn 298 mensen, onder wie 196 Nederlanders, omgekomen bij deze ramp. Dat is een zeer gevoelig gegeven in deze zaak. Dat beseffen wij donders goed.'

Wat is jullie belangrijkste motief om deze zaak aan te nemen?
Ten Doesschate: 'Het is cruciaal in de rechtsstaat dat elke verdachte juridische bijstand krijgt. Iedereen heeft recht op een eerlijk proces. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend, maar voor ons als strafrechtadvocaten is dat ontzettend belangrijk. Juist ook in zo'n beladen zaak is het van belang dat verdachten een onafhankelijke en objectieve advocaat krijgen. Die hun kant van de zaak belicht.'

Hebben jullie de zaak eerst extra overwogen voordat jullie 'ja' zeiden?
Van Eijck: 'Net zoals bij elke potentiele cliënt hebben wij een verkenning gedaan. Voor ons was als eerste van belang of er tijdens het ongeluk mensen zijn omgekomen die bij advocaten of medewerkers van ons kantoor zodanig bekend waren dat onze bijstand niet passend zou zijn. Dat was niet zo. Vervolgens is het belangrijk om te weten wat de rechtspositie van onze cliënt is en of wij toegang tot hem kunnen krijgen. Helaas kunnen wij geen mededelingen doen over de vraag of dit contact er inmiddels is.'
Ten Doesschate: 'Verder moesten we checken of ons kantoor de *workload* aan zou kunnen. We begrepen dat het dossier – dat we nog niet hebben ontvangen – zo'n 30.000 pagina's beslaat. Gelukkig werken er op ons kantoor achttien gespecialiseerde advocaten die gewend zijn om een steentje bij te dragen in grote strafzaken. Gaandeweg de verkenning gingen de stoplichten op groen. We hebben er extra goed over nagedacht en er uiteindelijk met overtuiging voor gekozen.'

De samenwerking is tot stand gekomen op initiatief van de Russische advocate Elena Kutina. Hoe gaat die in de praktijk verlopen?
Van Eijck: 'We vormen samen een verdedigingsteam. Kutina mag hier niet optreden namens de verdachte, wel levert zij relevante informatie aan voor onze verdediging. Net zoals wij

informatie aanleveren aan samenwerkende buitenlandse collega's in internationale zaken.' Ten Doesschate: 'We zullen vooral een beroep op haar doen waar het gaat om de feitelijk-materiële aspecten. Zijn alle feiten in het dossier juist? Daar zullen we zelf veel onderzoek naar doen en zij kan ons helpen die vragen te beantwoorden. Het juridisch-formele gedeelte is hoofdzakelijk Nederlands en zullen wij vooral voor onze rekening nemen.'

Alle vier verdachten vallen direct of indirect binnen de Russische invloedssfeer. Zijn jullie huiverig dat jullie cliënt daardoor niet vrij zal zijn in zijn keuzes en uitspraken?
Van Eijck: 'Daar kunnen we niet op ingaan.'

Door de intensieve berichtgeving over de zaak heeft de publieke opinie de verdachten wellicht al veroordeeld. Ligt 'trial by media' op de loer?
Van Eijck: 'Dat is bij een ramp als deze in zekere zin onvermijdelijk. Je hebt te maken met een grote groep mensen die door de ramp is geraakt. Die nemen kennis van de bevindingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, het Joint Investigation Team, Bellingcat en vele andere. In het tijdperk van online media en Twitter is het bijna niet voor te stellen dat er geen *trial by media* zou zijn. Het is ook een illusie om te denken dat de berichtgeving aan de rechters van de rechtbank voorbijgaat. Het risico dat nog te horen getuigen door de enorme stroom aan informatie zijn beïnvloed, is daardoor ook een gegeven. De hele wereld kijkt met een vergrootglas naar dit proces en dat maakt ons werk extra bijzonder.'
Ten Doesschate: 'Aan ons de taak om desondanks alles in het werk te stellen ten behoeve van een *fair trial*. Voor ons als strafrechtadvocaten ís het juist dan een enorme vakmatige uitdaging om aan een verdachte rechtsbijstand te verlenen.'
Van Eijck: 'Daarbij scheelt het dat we als kantoor een ruime ervaring hebben met het optreden in zaken waarin *trial by media* op de loer ligt, zoals bijvoorbeeld bij het verdedigen van politiemensen. Daar is het beeld in de media regelmatig ook tegen je cliënt gekant. Inderdaad, een kantoorgenoot van ons heeft opgetreden in de zaak-Mitch Henriquez. Dat zijn mediagevoelige zaken.'

Hoe willen jullie zelf met de media omgaan?
Van Eijck: 'We zijn niet van plan veelvuldig in allerlei talkshows te gaan optreden. De zaak gaat naar verwachting jaren duren, maar wij zullen in die tijd nauwelijks in de media zichtbaar zijn. Dit interview is een van de weinige optredens. Wij willen ons laten zien in de rechtszaal, bij het uitoefenen van ons vak. Het motto van ons kantoor is al 28 jaar "High profile, low key". Daar voelen we ons prettig bij.'

TIEN JAAR OP AVONTUUR MET MR. X

Sinds 2010 schrijft Trudeke Sillevis Smitt wekelijks een stukje over tuchtrecht voor de nieuwsbrief van het *Advocatenblad*. Ze kijkt even achterom en overziet het slagveld.

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Wat is het toch met die antiheld die de hoofdrol heeft in alle uitspraken van de advocatentuchtrechter? Je zou toch zeggen dat je na vijfhonderd stukjes wel klaar bent met het gestrompel en gestuntel van die anonieme mr. X. Maar het tuchtrecht blijft boeien. Mr. X trekt door een veranderend landschap. Als hij even geen nieuwe hindernissen tegenkomt, weet hij wel op een nieuwe manier over de bekende te struikelen.

BLOTE HANDEN

Zo blijft mr. X af en toe vergeten dat het woord zijn wapen is. Hij heeft toverformules: hij dagvaardt een partij, vernietigt een overeenkomst of stuit een verjaringstermijn, en zet zo de wereld naar zijn hand. Maar als mr. X de zaken met zijn blote handen gaat regelen, loopt het meestal minder goed af.

Denk aan de advocaat die op het dak ging zitten van de cliënte die niet wilde dat haar buurman daar een terras liet aanleggen. Er volgden schermutselingen met de terrasleggers en de politie was snel ter plaatse. Mr. X incasseerde bij het Hof van Discipline een berisping (ECLI:NL:TAHVD:2012:YA3225, 'Kom van dat dak af').
Een veel hardere tik kreeg de advocaat die een bevriende cliënt hielp toen de autoriteiten hem wilden gijzelen omdat hij zijn alimentatie niet had betaald. Mr. X reed weg met de cliënt verstopt op de achterbank, maar werd betrapt... Een schorsing van vier maanden, waarbij zwaar telde dat júíst advocaten rechterlijke uitspraken moeten respecteren (ECLI:NL:TAHVD:2010:YA0253, 'Cliënt verstopt op de achterbank').
En op 13 januari van dit jaar bekrachtigde het Hof van Discipline de Haagse uitspraak over de advocaat die meeging met een cliënte, haar makelaar, een slotenmaker en een paar familieleden naar de voormalige echtelijke woning, die door haar ex werd bewoond. Slechts de vrouw en de makelaar hadden een machtiging om het huis binnen te gaan met potentiële kopers. Met die machtiging zwaaiend, overtuigde mr. X de jonge oppas die de deur opendeed dat zij de groep moest binnenlaten. Er werden kasten opengebroken en spullen ontvreemd, en mr. X protesteerde maar zwakjes. Hoewel de politie het hele stelletje het huis uitzette, ging mr. X later nog een keer met mevrouw en makelaar terug. Het werd een schorsing van vier weken, waarvan twee voorwaardelijk (ECLI:NL:TAHVD:2020:9 ,'Is dat geen huisvredebreuk, mr. X?').

KINDEREN

De afgelopen tien jaar heeft mr. X moeten leren zich in familiezaken de-escalerend op te stellen. Het woord 'vechtscheiding' kwam in zwang en in 2013 was er opschudding over een *Zembla*-uitzending waarin het beeld werd geschetst dat advocaten vrolijk meededen aan moddergevechten tussen (voormalig) echtelieden. Inmiddels staat in elke tuchtuitspraak over dit onderwerp wel dat een advocaat er in familierechtelijke kwesties voor moet waken dat het conflict escaleert, zeker als er belangen van een minderjarig kind in het spel zijn. Dan moet de advocaat terughoudend zijn, zowel bij kwetsende uitlatingen als bij het procederen. Tot vreugde van de goede familierechtadvocaten, want die rechtspraak helpt ze om nee te verkopen aan vechtscheiders die eisen dat ze alles uit de kast halen.
Maar er blijven natuurlijk pijnlijke dingen die advocaten als partijdige rechtshulpverleners namens hun cliënten aandragen. Zoals mr. X die de rechter moest vertellen dat de dochter van haar cliënte geen omgangsregeling meer met haar vader wilde, omdat ze zich volgens de moeder bij hem niet veilig voelde. Ze dacht dat ze 's nachts werd betast, vond het naar dat de badkamerdeur niet op slot mocht, wilde niet zwemmen zonder bovenstukje... De vader vond dat mr. X willens en wetens onwaarheden had verkocht en hem onnodig had gegriefd.
Maar van de tuchtrechter mocht mr. X afgaan op de feiten zoals haar cliente die had verschaft. Ze had de ervaringen van de dochter niet als feit gepresenteerd, maar als een stelling van haar cliënte, en die stelling was functioneel voor de zaak die ze bepleitte. De klacht was kennelijk ongegrond (ECLI:NL:TADRAMS:2018:24, 'Mr. X zegt pijnlijke dingen').
Overigens is het bepaald geen zeldzaamheid dat advocaten ten onrechte voor de tuchtrechter moeten verschijnen: twee derde van de klachten is ongegrond.

PATER FAMILIAS

Tucht en toezicht in de advocatuur waren misschien aan het begin van de eeuw een wat ingedutte boel, maar daar kwam tien jaar geleden verandering in. Het aantal klachten steeg in 2011 opeens, het kwam zelfs op het *NOS-journaal*. De tijdgeest schreeuwde: toezicht! en aldus geschiedde.
Was de deken voorheen vooral *pater familias*, bekend om zijn wijze raad en zijn fijne toespraken, de deken 2.0 zit er een stuk geharnaster in.
Zo klinkt het in 2013 ingevoerde 'dekenbezoek' dan wel gezellig, maar wie er geen zin in heeft omdat hij bijvoorbeeld bonje met de deken heeft of concurrentie vreest, krijgt de kous op de kop. Dat ervoeren diverse advocaten die zich ertegen verzetten.
Niettemin kan in bijzondere omstandigheden een advocaat wél inzage weigeren in een specifiek dossier. ▶

De tuchtrechtstukjes van Trudeke Sillevis Smitt verschijnen sinds 2010 wekelijks in de *Advocatenblad*-nieuwsbrief, met tegenwoordig maandelijks een doorplaatsing in het blad. Eind 2014 verscheen een selectie in *Avonturen van mr. X. De advocaat in 100 opvallende tuchtrechtuitspraken* (Sdu).
'Het is met mr. X een beetje als met een goede Netflix-serie,' zegt de schrijfster. 'Of je nou wil of niet, je gaat van de hoofdpersoon houden.'

Bijvoorbeeld als een advocaat in een tuchtzaak voor een collega optreedt, lichtte het Hof van Discipline in een van die zaken toe (ECLI:NL:TAHVD:2015:221, 'Liever geen bezoek II').
In 2015 kregen de dekens ook formeel een zwaardere rol en kwam er toezicht óp het toezicht, zo ongeveer volgens het recept van Arthur Docters van Leeuwen.
Je zou kunnen denken dat die ontwikkeling tot meer dekenklachten heeft geleid, maar dat is niet het geval. In 2011, dus ruim voor de wijziging van 2015, verklaarden de raden van discipline 66 dekenbezwaren gegrond. In 2018 waren het er 64 in totaal, waarvan 59 gegrond.

COACH

Misschien heeft de veranderende dekenrol wel bijgedragen aan de opkomst van de coach in de advocatuur – of is die gewoon overal? Hoe dan ook, in de tuchtrechtspraak verschijnt hij regelmatig ten tonele. Begeleiding door een coach heeft vaak een verzachtende werking op de maatregel, kan soms schrapping voorkomen – de advocaat ziet kennelijk in dat er iets moet veranderen en wil daarvoor zijn best doen, dat verdient dan een kans.
De coach bracht mr. X al enige verlichting in een MeToo-affaire *avant la lettre*. Mr. X had zich in 2011 met mooie woorden lelijk opgedrongen aan een student-stagiaire. Hij kreeg in eerste instantie een schorsing van zes maanden. Maar in appel maakte het hof de helft daarvan voorwaardelijk, omdat de aanranding zelf al door de strafrechter was afgestraft (het ging in de tuchtzaak vooral om het vertrouwen in de advocatuur) én mr. X coaching en begeleiding had gezocht om herhaling te voorkomen (ECLI:NL:TAHVD:2012:YA3366, 'Tucht en ontucht').
Er zijn maar weinig tuchtzaken over misbruik en pesten. Er is natuurlijk veel moed voor nodig om zo'n zaak te beginnen. Maar gezien de cijfers in de enquête die het *Advocatenblad* hierover vorig jaar heeft gehouden, zou het goed zijn als de tuchtrechter nog eens in een actuele zaak de kans kreeg om héél duidelijk te maken dat uitsluiting, pesten en seksuele intimidatie op de advocatenwerkvloer niet worden getolereerd.

ZWARTE LIJST

Sinds 2015 kennen we de zwarte lijst met geschrapte en geschorste advocaten (artikel 8b Advocatenwet). Of moet je zeggen: 'de zwarte lijstjes'? De orde deed al nooit erg zijn best om die lijst goed vindbaar te maken, maar begint sinds september 2018 bovendien elke twee maanden een nieuw document. Je moet dus heel wat pdf'jes openen om een overzicht te krijgen. Dat is bij de medici wel anders: één lijst van vijftien pagina's getuchtigde zorgverleners, teruggaand tot 2013.
Maar het probleem lijkt groter dan het is. Wie op zoek is naar gegevens over een specifieke advocaat kan ook kijken op zoekeenadvocaat.advocatenorde.nl. Daar blijven schorsingen tien jaar staan, tenzij de tuchtrechter anders heeft bepaald.
Ook zonder formele lijsten en algemene bekendheid echoot een zware maatregel (te) lang na. Een advocaat die tien jaar geleden een poos geschorst was, vertelt dat strafcliënten het nog wel een spannend idee vonden, maar anderen vonden het maar louche. 'Er was een advocaat die zei: "Ik hoorde dat je hebt vastgezeten".'
Nog steeds heeft deze mr. X het idee dat er anders naar hem wordt gekeken. 'Als een cliënt ontevreden is, heb ik het gevoel dat ik op achterstand sta. En in contacten met de orde van advocaten komt het nog regelmatig terug. Je houdt toch een stempeltje.'
Het tuchtrecht is ook duur geworden voor mr. X. Onder het adagium de 'vervuiler betaalt' werd een forfaitaire proceskostenveroordeling ingevoerd voor advocaten die een maatregel krijgen opgelegd. Sinds 2018 liggen de richtbedragen vast in de Richtlijn Kostenveroordeling Hof en raden van discipline 2018, te vinden op de site van de tuchtcolleges).

De mr. X die in appel ging enkel omdat hij duizend euro proceskosten bij een waarschuwinkje te gortig vond, kwam van een koude kermis thuis: hij kreeg er in appel duizend euro bij. Een kostenkwestie, aldus het hof, het is geen straf of leedtoevoegend. Maar je zou toch eerder zeggen dat het hooguit niet zo bedóéld is (ECLI:NL:TAHVD:2016:107, 'De vervuiler betaalt twee keer').

DANK

Wie sprongen er verder uit in de achterliggende tien jaar? Bram Moszkowicz was onbetwist de schrapping van de jaren tien. Of hij ook de rentrée van de jaren twintig wordt (mét coach), weten we als het Hof van Discipline daarover op 30 maart uitspraak doet.
Je had Bartels met zijn overmoedige media-optredens (ECLI:NL:TAHVD:2011:YA1673) en Meindert Stelling met zijn *furchtbare Juristen* (ECLI:NL:TAHVD:2017:183). Je had de geldbeluste advocaten die het hele kantoor opzweepten om onnodige toevoegingen aan te vragen, onder het motto 'de bespreking is bedoeld om cliënten binnen te halen terwijl een zitting bedoeld is om zo snel mogelijk een declarabele uitspraak te krijgen' (ECLI:NL:TADRAMS:2015:37). Je had Enait, die om godsdienstige redenen niet hoefde op te staan voor de rechter (ECLI:NL:TAHVD:2009:YA0183), maar uiteindelijk struikelde over aardse zaken (ECLI:NL:TAHVD:2015:163). De stoet memorabele mrs. X is lang. Van allemaal kun je wat leren en daar mogen we ze dankbaar voor zijn.

EN DE KLAGER?

Het gaat in het tuchtrecht primair om de kwaliteit van de beroepsgroep, maar de aandacht voor de klagers is toegenomen. Het is interessant om te weten hoe zij zo'n tuchtzaak ervaren. De serieuze dan, want de veelklagers vormen een probleem apart.
De man die onlangs met succes klaagde dat mr. X huisvredebreuk had gepleegd (zie het begin van dit artikel) laat in ieder geval weten blij te zijn met het tuchtrechtelijke oordeel. 'Iedereen zei tegen me: doe het niet, het is een advocáát waar je de strijd mee aangaat. Maar het recht heeft nu althans voor een deel gezegevierd en dat geeft mij een goed gevoel. Het OM is weliswaar niet tot vervolging overgegaan, maar dat ga ik niet meer aanvechten, en ik ga ook geen civiele procedure beginnen. Ik kan het nu afsluiten.' ■

Masters in Investigation

Spandaw Consultancy Group is een recherchebureau dat zich richt op Onderzoek, Integriteit en Security Risk Management

www.spandawbedrijfsrecherche.nl
050 204 64 45

Lewandowski Advocatenkantoor

Lewandowski Advocatenkantoor B.V.
info@adwokat.nl | 0643368066

Nichekantoor gespecialiseerd in het internationaal detacheren van arbeidskrachten, ondernemingsrecht, arbeidsrecht en fiscaal advies zoekt: **ADVOCAAT OP BASIS VAN KOSTENDELING**

Voor onze team zoeken wij een zelfstandige collega advocaat met een eigen praktijk die op basis van kostendeling wil samenwerken. Spreek je Pools, Russisch en/of Oekraïens, dan pas je nog beter in ons team. Onze focus ligt op het faciliteren van zakelijke klanten uit Polen en andere Oost-Europese jurisdicties.

Bel of mail Marcin Lewandowski voor een oriënterend gesprek.

Prachtige vakantievilla's aan het Gardameer

THE LAWFIRM™

GEVORDERDE ADVOCAAT-STAGIAIRE

WAT ZOEKEN WIJ?

Wij zoeken een advocaat-stagiaire met een aantal jaren werkervaring binnen de rechtspraak. Je bent afgestudeerd in Nederlands recht, bij voorkeur met uitstekende studieresultaten. Je hebt uitstekende kennis op het gebied van arbeidsrecht, ondernemingsrecht, letselschade, strafrecht, bestuursrecht en/of personen- en familierecht. Daarnaast heb je een goede kennis van het verbintenissenrecht. Je bent ambitieus, commercieel en marktgericht ingesteld. Je volgt ontwikkelingen op de voet en bent scherp van geest. Gedegen kennis van de Engelse taal in woord en geschrift is een pre. Je stelt hoge eisen aan het eigen werk en dat van anderen.

PROFIEL KANDIDAAT

- afgeronde Beroepsopleiding is een pré;
- minimaal 2 jaar ervaring binnen de rechtspraak;
- doorzettingsvermogen en je staat open voor ontwikkeling;
- scherp analytisch vermogen;
- ambitieus, enthousiasme;
- goede communicatieve vaardigheden en gevoel voor commercie;

WAT BIEDEN WIJ JOU?

- inspirerende werkomgeving met een goede werksfeer
- open en informele cultuur
- ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en groei
- voldoende begeleiding en sparringpartners
- aandacht voor werk-privé balans
- goed arbeidsvoorwaardenpakket

BELANGSTELLING?

We ontvangen graag jouw CV en motivatiebrief. Richt je sollicitatie aan mw. mr. PAM Brandon.

Voor meer informatie over deze vacature kun je contact opnemen op 1-721-5437466 of via email: pbrandon@thelawfirmsxm.net

BUITENLANDSE BALIE

IERSE BALIE WIL GLOBAL LEGAL HUB

Na de Brexit kan Ierland de internationale juridische dienstverlening van Engeland deels overnemen. Dat bepleitte althans de Ierse balie in de lobby rond de recente verkiezingen.

In aanloop naar de parlementsverkiezingen van 8 februari bestookte de Ierse balie de politiek met alarmerende cijfers over de juridische stand van het land. Zoals de statistiek dat Ierland aan de rechtspraak per hoofd van de bevolking jaarlijks niet meer dan 24 euro uitgeeft, tegen 32 euro door Engeland en Wales. Verder daalde het jaarbudget voor gefinancierde rechtsbijstand tussen 2010 en 2018 van 87 naar 82 miljoen euro.

LUCRATIEVE MARKT

Als oplossing bepleit de balie niet alleen meer overheidsinvesteringen, maar streeft ze ook naar een groter aandeel in de lucratieve markt voor internationale juridische dienstverlening. Nu Engeland de Europese Unie verlaat, vormt EU-land Ierland een aantrekkelijk *common wealth*-alternatief voor buitenlandse bedrijven en overheden, redeneert de balie. De nieuwe regering moet Ierland actief promoten als 'global legal hub'. Als deze ambities waargemaakt worden, profiteert volgens de balie niet alleen de juridische sector. Wanneer slechts één procent van de juridische dienstverlening van het Verenigd Koninkrijk naar Ierland verhuist, levert dat de Ierse economie jaarlijks zestienduizend banen op.

DE DEALMAKER

Streepje voor dankzij China-ervaring

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Trip.com, één van de grootste online reisbureaus ter wereld, neemt de Nederlandse branchegenoot Travix over. Gaby Smeenk, partner bij De Brauw, trad op namens BCD Group, de moeder van Travix.

'Sommige deals zijn zwaarbevochten, maar in dit geval was dat niet zo,' zegt Smeenk (41), die leidinggeeft aan het M&A-team van De Brauw. 'Het ging er best gemoedelijk aan toe. Partijen stelden zich redelijk op, waardoor de onderhandelingen in harmonie verliepen.' Niettemin was de deal dankzij het internationale karakter extra boeiend voor Smeenk. De advocaat, die eerder enkele jaren in Shanghai was gestationeerd, mocht weer even terug naar het Verre Oosten. Het aan de NASDAQ genoteerde Chinese Trip is namelijk gevestigd in Hongkong. 'Voor de onderhandelingen mocht ik enkele dagen naar Singapore, in gezelschap van de CEO en de bedrijfsjurist van één van de verkopende aandeelhouders. Je zou verwachten dat die in Hongkong zouden plaatsvinden, maar vanwege de protesten daar weken we uit naar Singapore. Je zag zo gelijk de impact van de protesten op de positie van Hongkong als financieel centrum.'

Travix is in Nederland vooral bekend van de merken CheapTickets.nl en Vliegwinkel.nl. Het bedrijf, dat inclusief een aantal andere merken in 39 landen actief is, maakt deel uit van de BCD Group, in 1975 opgericht door John Fentener van Vlissingen. Met Trip.com heeft Travix een sterke partner gevonden met de intentie om samen verdere expansie te realiseren. In totaal kostte het ongeveer vijf maanden vanaf de start van serieuze gesprekken, vooraleer beide partijen hun handtekening konden zetten. Travix voerde daarvoor al wat oriënterende gesprekken, maar Smeenk werd pas bij de deal betrokken nadat Trip van alle gegadigden de voorkeur kreeg. 'We zijn niet de exclusieve partner van BCD en Boron, maar doen voor hen wel veel zaken. Dat ik ervaring heb met zakendoen in China, kwam in dit geval natuurlijk goed van pas.'

Als verantwoordelijk partner van De Brauw werd Smeenk bijgestaan door een team van verschillende collega's, onder wie M&A-advocaten Jorine ten Wolde en Bart Hylkema, notaris Constantijn Voogt, mededingingsadvocaten Helen Gornall en Siham Lotfi en tax-experts Henk van Ravenhorst en Vera Gal. Het team werkt intensief samen met bedrijfsjurist Fokke Slottje. Trip werd geadviseerd door Linklaters in China en Amsterdam. Tot weekendwerk en nachten doorhalen kwam het tot nu toe niet, maar de dealclosing moet nog plaatsvinden.

Boomjuridisch

NIEUWE EDITIE

VADEMECUM ADVOCATUUR 2020

Wet- en regelgeving

Bestel nu via www.boomjuridisch.nl

Verschijnt
begin maart 2020

Arbeidsrecht in modellen

Ruim 150 modelcontracten, standaardbrieven en checklists voorzien van uitleg, tips, stroomschema's en dwarsverbanden.

Ga voor meer informatie en bestellingen naar www.boomjuridisch.nl/arbeidsrecht

De modellen uit het boek zijn ook digitaal verkrijgbaar via www.arbeidsrechtinmodellen.nl

www.boomjuridisch.nl

PLOUM GAAT ALLIANTIE AAN MET PROCESFINANCIER

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Het Rotterdamse advocatenkantoor Ploum en Liesker Procesfinanciering gaan een strategische samenwerking aan. Beide partijen spreken van een primeur in de Nederlandse rechtsmarkt.

Liesker Procesfinanciering in Breda bekostigt sinds 2011 kansrijke juridische procedures in ruil voor een deel van de opbrengst. Het bedrijf hoopt via de alliantie met Ploum vooral meer kartelschadezaken en grote commerciële claims te financieren.
Volgens directeur Sara Liesker is de samenwerking ook bedoeld om een brug te slaan naar de advocatuur. 'We zijn met ons bedrijf nu bijna tien jaar onderweg. We zien dat klanten, met name mkb-bedrijven, in toenemende mate rechtstreeks uit de markt komen. Het aantal klanten dat via een advocatenkantoor bij ons binnenkomt, neemt verhoudingsgewijs af. Dat verbaast ons eerlijk gezegd. Wij vinden dat het tot de standaardpraktijk van kantoren moet behoren om klanten de mogelijkheid van procesfinanciering voor te leggen. Dat is ook wat Ploum gaat doen.'
Volgens Liesker zien kantoren procesfinanciering vaak als een vorm van concurrentie. 'Terwijl het dat niet is. Integendeel. Dankzij de mogelijkheden van procesfinanciering kunnen kantoren er juist klanten bij krijgen. Onze alliantie is ook bedoeld om dat signaal af te geven richting advocatuur.'
Klanten van Ploum kunnen bij Liesker gemakkelijker en tegen scherpere voorwaarden de kosten van dure rechtszaken afdekken, zegt Michel Jacobs, partner bij Ploum advocaten. 'De juridische budgetten van bedrijven zijn doorgaans begrensd en niet toereikend om grote uitgaven van kostbare procedures te bekostigen. Wij gaan onze cliënten expliciet wijzen op procesfinanciering als strategisch middel dat kan worden ingezet.'
Ploum krijgt bij Liesker voortaan ook voorrang wanneer de procesfinancier een advocatenkantoor nodig heeft voor een procedure. Jacobs: 'De samenwerking tussen ons en Liesker is niet exclusief, dus beide partijen kunnen zakendoen met anderen. Maar je kunt ons wel beschouwen als *preferred supplier*.'
Liesker Procesfinanciering richt zich op de financiering van claims met een minimale waarde van € 250.000. De behandeling van de procedure vindt plaats door externe advocatenkantoren, veelal op basis van een *fixed fee*. Bij winst van de zaak worden de proceskosten voldaan uit de opbrengst en ontvangt Liesker een fee van gemiddeld dertig procent van het resterende bedrag. Bij verlies worden de proceskosten door Liesker voldaan.

Sara Liesker

Michel Jacobs

Kleos

Kleos,

praktijkmanagement software voor de advocaat die wil groeien

Realiseer **meer declarabele uren** als advocatenkantoor.

Sla mailcorrespondentie automatisch op in cliëntdossiers dankzij de Outlook-koppeling.

Meer weten over de mogelijkheden die Kleos u kan bieden? Wij ontzorgen u bij het overzetten van dossiers en cliëntgegevens. Neem contact op via **jeffrey.dekker@wolterskluwer.com** of bel **06 57 58 46 32**

Wolters Kluwer
When you have to be right

JUBILEUM 2020

VAN GENERALIST NAAR SPECIALIST

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Met taart en bloemen vierde Els Doornhein (50), partner bij De Vos & Partners Advocaten in Amsterdam, vorige maand haar zilveren jubileum. 'Er blijft altijd behoefte aan gespecialiseerd advies op hoog niveau.'

'Slim zijn, snel kunnen schakelen, de branche van de cliënten kennen en de cliënt helpen om de juiste beslissingen te nemen.' Dat zijn volgens Doornhein de belangrijkste eigenschappen van een goed advocaat. 'En een goed advocaat verzandt niet in oubollig taalgebruik en komt snel tot de kern van een zaak. Snel kunnen handelen, is in de dagelijkse praktijk ook relevant. Cliënten zijn in de regel niet bereid weken te wachten op een stoffig memo.'

Zelf kreeg ze het niet-wollig schrijven in de vingers bij Tiethoff & Ruig in Den Haag waar Peter Ruig haar patroon was. 'Met een rode pen zette hij opmerkingen bij stukken als "je schrijft geen streekroman" of "stadhuistaal".'

Als beginnend advocaat koos Doornhein bewust voor een kleiner kantoor. 'Om meteen in het diepe te springen en daadwerkelijk als advocaat op te treden.' Doornhein werkte in de eerste jaren op verschillende rechtsgebieden. Na haar overstap naar De Vos & Partners specialiseerde ze zich in het intellectuele eigendomsrecht, privacy en het insolventierecht.

'Een bijzondere combinatie van praktijken en zeer interessant. Er is niets leuker dan werken voor de soort cliënten die ik bedien. Ondernemers die toonaangevend zijn op het gebied van innovatie, design, mode en kunst. Daarnaast ben ik al bijna vijfentwintig jaar curator. Ik houd erg van de meer pragmatische aanpak van een faillissement waarbij je als curator tot een zo goed mogelijke afwikkeling komt.'

Doornhein kijkt nog weleens met weemoed terug op haar begintijd als advocaat. 'De snelheid van werken, is nu compleet anders. Toen ik begon, ging het meeste nog per post en lag het tempo veel lager. Je kon je verschuilen achter een vertraagde postbezorging. De fax werd enkel bij echte spoed gebruikt. Tegenwoordig komt alles via de e-mail direct binnen en wordt verwacht dat je meteen reageert. Ik ben daar op zich goed in, maar het staat me ook weleens tegen als er na een dag al een *reminder* volgt.'

Ook op ander vlak ziet Doornhein de advocatuur veranderen. 'Er zijn meer partijen die rechtshulp aanbieden en er is sprake van toenemende concurrentie. Ons kantoor is niet bang voor vernieuwing en omarmen die graag. We merken dat cliënten het prettig vinden hun issues helemaal bij ons neer te leggen, "geserviced" te worden en bijvoorbeeld niet zelf aan de slag te hoeven met een conceptcontract.'

Ander verschil is dat advocaten een kwarteeuw geleden volgens Doornhein nog prima als generalist konden werken. 'Dat is tegenwoordig niet meer haalbaar. Ontwikkelingen gaan snel en Europese rechtspraak speelt een belangrijke rol. Je moet je specialiseren. Dat is ook echt in het belang van cliënten. Net als bijblijven in nieuwe technologie en ontwikkelingen.'

LAWYERS FOR LAWYERS

Nieuwe voorzitter L4L zet in op *empowerment*

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

Advocaten die gehinderd worden in de uitoefening van hun beroep kunnen veel van elkaar leren, meent Irma van den Berg, de nieuwe voorzitter van Lawyers for Lawyers.

Irma van den Berg kijkt vanuit het raam van haar hotelkamer uit op een muurtje en een palmboom, daarachter raast het verkeer. In welk land zij met een kleine delegatie van L4L is neergestreken, kan ze niet zeggen. Ze wil de advocaten aan wie ze een empowermenttraining geeft niet in gevaar brengen. 'Deelname alleen al is voor deze advocaten riskant.'

Van den Berg (53) volgde vorig najaar Phon van den Biesen op als voorzitter van Lawyers for Lawyers, maar is al veel langer bij de organisatie betrokken: eerst als vrijwilliger en sinds 2009 in het bestuur. Ze is van jongs af aan geïnteresseerd in mensenrechten en het buitenland, vertelt ze. 'In mijn jaren als vreemdelingenadvocaat kwam dat mooi samen. Later, in de commerciële praktijk, wat minder, maar ik wilde het er graag bij blijven doen.'

EMPOWERMENT

De training gaat over hoe advocaten zich kunnen beschermen tegen bedreigingen of andere vormen van bemoeienis door overheden of burgers. 'We vertellen over de *Basic Principles on the Role of Lawyers* en over mechanismen bij organisaties als de VN of de Afrikaanse Commissie voor Mensenrechten, en hoe je die kunt gebruiken om aandacht te vragen voor de situatie. Ook besteden we steeds vaker aandacht aan cyberveiligheid. Overheden in minder veilige landen hebben nu eenmaal de neiging om mensen die zij zien als opponenten, wat vaak het geval is met advocaten, via internet in de gaten te houden.'

Soortgelijke trainingen gaf L4L al eerder in Rusland en in Istanbul, Turkije, voor advocaten uit Iran. Bij de training in Afrika is ook een advocaat uit een naburig land een van de trainers, vertelt ze. 'Door advocaten uit verschillende landen bij elkaar te zetten, kunnen ze van elkaar leren hoe je jezelf het best beschermt of organiseert. Bijvoorbeeld door altijd met een groep naar het politiebureau te gaan.'

L4L ACADEMY

Aan dergelijke *empowerment* wil L4L de komende tijd veel aandacht besteden, zegt Van den Berg, bestuursrechtspecialist bij Six Advocaten in Amsterdam. 'We hebben een kleine staf, maar krijgen mede dankzij onze vrijwilligers ongelofelijk veel voor elkaar.'

De trainingen worden onder de noemer L4L Academy georganiseerd, maar verder zal er niet veel veranderen. Het bouwen is in de afgelopen vijftien jaar gebeurd, nu gaat het om 'professionaliseren om nog effectiever te kunnen zijn'. 'We hebben een training fondsenwerving gevolgd, waarin we leerden onze natuurlijke schroom om het vragen van geld af te leggen. Op zich is het niet heel ingewikkeld: we worden volledig gefinancierd door advocaten en advocatenorganisaties. Wel hebben we nu gevraagd of grote geldschieters een meerjarige toezegging willen doen.'

Met succes, en ook het aantal vrijwilligers is gestegen. Momenteel wordt een nieuwe focusgroep (advocatenvrijwilligers die een land of regio onder hun hoede nemen en, waar nodig, in actie komen, *red.*) voor Europa geformeerd. Met de organisatie gaat het dus prima, maar dat is niet per se goed nieuws. De moord op Derk Wiersum maakte volgens Van den Berg pijnlijk duidelijk hoe kwetsbaar de rechtsstaat is. Nadien stond een groep advocaten op om diens werk over te nemen. Het deed denken aan de processen tegen Turkse advocaten, waarbij de verdediging door tientallen collega's tegelijk wordt gevoerd. 'Dat je in gevaarlijke omstandigheden nadenkt over hoe je je organiseert, is natuurlijk iets waar wij in Nederland nauwelijks ervaring mee hadden. Ons geluk was dat onze autoriteiten meteen actie ondernamen. Maar dat neemt die kwetsbaarheid niet weg.'

088 278 77 77

Wenst u per direct over een
Veiligheidschauffeur
te beschikken?

www.advocaatbescherming.nl

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412/64640 F: +43 (0) 5412/64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

ADVANCE

Uw toevoegingen direct uitbetaald

Werkwijze om uw groei te financieren

Voor meer informatie
kijk op www.advance.nl
of bel: 0226 45 11 25
Advance (voorheen Cardec)

voordelen:

- 85% bij aanvang van uw toevoegingszaak binnen 24 uur op uw rekening
- 15% (+ btw) volgt na uitbetaling door de RvR
- Alle reeds lopende toevoegingszaken in één keer inbrengen
- Zelf bepalen of en op welk tijdstip u een toevoegingszaak ter bevoorschotting aanbiedt
- Extra uren inzake bewerkelijke zaken kunnen worden bevoorschot
- Meer financiële ruimte en meer werk kapitaal

VIJVERBERG
ADVOCATEN & ADVISEURS

Vijverberg
Advocaten & Adviseurs

- Middelgroot niche kantoor
- Gericht op de (semi) overheid
- Afwisselende opdrachten
- Goede balans tussen werk & privé

www.vijverbergadvocaten.nl/vacatures

Wij zoeken jou!

Advocaat
arbeidsrecht

Advocaat
bestuursrecht

Röntgenlaan 23 | 2719 DX Zoetermeer | 079 36 319 19

Hij maakte naam als advocaat van de Armeense Lili en Howick. Toch doet Flip Schüller (Prakken D'Oliveira, Amsterdam) geen kinderpardon-zaken. Liever staat hij getraumatiseerde vluchtelingen bij. 'Dat raakt mij echt.'

MAN VAN DE WERELD

DOOR / STIJN DUNK BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Een verhaal dat hem altijd bijblijft, is dat van een Turks-Koerdische jongen. Schüller (1968) werkte begin jaren negentig bij Bureau Rechtshulp in Leiden. 'Daar kwam hij binnen, ze hadden al zijn vingers gebroken, elk kootje apart. Die jongen vond dat de Koerdische PKK een achterhaalde guerrillastrijd voerde. Dat werd niet gewaardeerd door zijn kampcommandant. Hij kwam zeer angstig binnen, als een neurotisch vogeltje.' De jongen kreeg een status en uiteindelijk de Nederlandse nationaliteit. 'Hij leerde zichzelf Spaanse gitaar spelen, wat nogal moeilijk is met die vingers. *Fuck you* PKK, dacht hij, ik wil jullie verslaan door mooie muziek te maken. Wat mij daarvan bijblijft, is de taaiheid van de mens. Dat kun je weer gebruiken als steun voor cliënten die nu nog in die donkere tunnel zitten.'

LUCHTBALLONNEN

Schüller maakt zich kwaad over het schrappen van de rechtsbijstand in de eerste fase van de asielprocedure, eind vorig jaar door VVD-staatssecretaris Ankie Broekers-Knol. 'Zowel de IND als de advocatuur zegt: dit is slecht. Door de kansrijke van de kansloze zaken te onderscheiden, hebben advocaten een preventieve werking. Zo worden de achterstanden in de asielprocedure kleiner. Door deze maatregel loopt dat in de soep. Terwijl de commissie-Van Zwol pleitte voor structurele oplossingen, krijgen we dit soort luchtballonnetjes.'
Hij is geëngageerd, recht voor zijn raap, met oog voor het menselijk detail. Al vroeg wist Schüller dat op zijn visitekaartje 'advocaat' zou komen te staan. 'Dat wilde ik al vanaf mijn veertiende: geen rechter of officier, maar advocaat. Ik was als kind al geïnteresseerd in mens en maatschappij en de conflicten daarin. Ik vond *Perry Mason* op tv heel spannend. En dan de macht van het woord: dat je door taal een *status quo* kunt veranderen.'
Als kind woonde hij in het buitenland, zijn vader was wetenschapper en het gezin reisde hem achterna. In Oxford ging Schüller naar een Europese middelbare school. 'Een elitaire opleiding met filosofie en essays. Er waren internationale uitwisselingen, er was altijd geld. Het was ook een open wereld, met veel bewegingsvrijheid.' Schüller ging rechten studeren in Nederland. 'Ik had naar een Britse universiteit kunnen gaan, maar in Engeland heerste eind jaren tachtig een ellendige sfeer.'

CULTUURSHOCK

Schüller beleefde in Utrecht een cultuurshock. 'Ik moest verschrikkelijk wennen aan de massaliteit van de rechtenstudie en de schoolse manier van leren.' De wereld buiten de collegezaal fascineerde hem. De boycotacties tegen Shell en Makro bijvoorbeeld, die zakendeden met het apartheidsregime in Zuid-Afrika: 'In deze kwesties was het recht heel zichtbaar. In Nederland vroeg men zich af of het doorsnijden van benzineslangen terrorisme was. Dat maakte op mij niet veel indruk vergeleken met de bomaanslagen tijdens *The Troubles* in Engeland.'
Na zijn studie kon hij niet gelijk aan de slag als advocaat. De arbeidsmarkt was krap en Schüller had niet de juiste connecties. 'Ik had veel gedaan, maar niet in een dispuut of een studievereniging gezeten, dat was toch een ticket om uitgenodigd te worden voor gesprek.' Bij Bureau Rechtshulp leerde hij eerstelijns rechtsbijstand geven en omgaan met vluchtelingentrauma's. 'Heftig om te spreken met verkrachte vrouwen, je neemt die verhalen soms ook mee naar huis. Maar je leert om goed te reageren en traint je ondervragingstechnieken.'

IMPROVISEREN

Via een advocaat die hij kende van Bureau Rechtshulp kon Schüller aan de slag bij een algemeen kantoor. Vorstverletzaken en scheidingen vond hij niet veel aan, dus focuste hij op asielrecht. 'Het interessante aan asiel is dat je een stukje over ▶

de wereld kunt leren.' Schüller zegt het met de nadruk waarmee hij veel zinnen uitspreekt. Zijn werk is zijn venster op de wereld. 'Je leert over geschiedenis, internationale betrekkingen, hoe dat voor individuele personen uitpakt.'
Schüller speelt graag het juridische spel op zitting. 'Het is een echt ambacht. Enerzijds kan ik vaak inschatten wat de IND of landsadvocaat gaat inbrengen. Maar dan gebeurt er opeens iets onverwachts: een vraag van een rechter of het antwoord van een cliënt. Dan moet je improviseren en daar geniet ik van. Dan herinner ik me dat er ooit nog eens een EVRM-uitspraak tegen Georgië was op dat punt.'
Hij onthoudt rechtspraak door het verhaal erachter. 'Die ene zaak waar je lering uit kunt trekken. Zoals het verhaal van het Russische meisje dat onder valse voorwendselen naar Cyprus kwam en in de prostitutie geraakte. Het meisje pleegde zogenaamd zelfmoord maar haar vader startte een mediacampagne. 'De Russen interesseerde het niet, totdat Poetin voor zichzelf mogelijkheden zag en uit opportunisme de vader ging steunen. Zo'n zaak onthoud ik vanwege het bijzondere verhaal, door de foto's van het meisje.'

CHAGRIJNIG LAND

Minder beladen, dat was de asieladvocatuur eind jaren negentig. 'Terwijl er een enorme instroom was, door de oorlog in Irak en de burgeroorlog in Joegoslavië.' Tegenwoordig zijn asiel en migratie voor veel politieke partijen een mikpunt, vindt hij. 'Dit land wordt steeds intoleranter en chagrijniger. Dat ervaar ik als enorm kleinzielig.' Dat komt ook omdat Schüller veel op de Balkan en in Griekenland is, om plaatselijke advocaten te adviseren voor de UNHCR. Hij is een van de oprichters van *European Lawyers in Lesvos*. 'Als ik dan zie hoe solidair de Griekse samenleving is met vluchtelingen, terwijl het er daar veel meer zijn en de regering er een veel grotere zooi van gemaakt heeft.'
De dreigementen die hem als asieladvocaat treffen, laten Schüller meestal onbewogen. Tijdens zijn verdediging van Lili en Howick, in het brandpunt van de media, ontving hij veel *hatemail*. 'Ik kreeg de nodige in erbarmelijk Nederlands geformuleerde scheldpartijen. Dankzij links tuig als jij wordt het hier minder blank, dat werk. Ach, ik kan het relativeren. Dat komt ook doordat mijn kantoor indertijd Volkert van der G. deed. Wat er dan over je collega's heen komt, tot en met zware bedreigingen toe.'

> 'Ik doe liever geen dossier tranendal'

Lili en Howick, het is de zaak waardoor Schüller even een nationale bekendheid werd. Het halve land leefde mee met het verhaal van de Armeense kinderen. Een uitzetting werd op het nippertje voorkomen. 'De kracht zat in het ad-hoccollectief, een brede coalitie van de *scriba* van de protestantse kerk tot kunstenaars als Tinkebell,' stelt Schüller. Was hij euforisch? 'Niet echt, net zomin als bij het verlenen van het kinderpardon voor honderden jonge vluchtelingen. Het is alsof je na je eerste marathon over de finish loopt. Je denkt alleen: verdomd, het is gelukt. Tegelijk was ik alweer met andere dingen bezig. Die vluchtigheid is ook mijn redding: als je te betrokken raakt, word je emotioneel kwetsbaar.'

'DOSSIER TRANENDAL'

Opvallend is dat Schüller zelf nog nooit een kinderpardon-zaak heeft behandeld. 'Ik vind het heel goed dat collega's dat aanpakken, maar voor mij persoonlijk voelt het als een verkapte vorm van juridische bedelarij. Ik ben al snel geneigd te denken: natuurlijk is dit schrijnend. Moet ik dat nog gaan uitleggen? Ik doe liever een uitzettingszaak met diplomatieke garanties van iemand die mogelijk best foute dingen op zijn kerfstok heeft, dan een dossier tranendal. Geef mij maar een wetboek en een juridisch kader.
Nederlanders klagen graag en vaak *fact free*,' vindt Schüller. 'Wat ik heel goed snap, is dat die kleine middenstander uit Ter Apel het helemaal gehad heeft met de gasten die voor overlast zorgen. Ook zorgwekkend vind ik de groep Marokkanen en Algerijnen die de asielprocedure oneigenlijk gebruikt. Die klachten over asielzoekers zijn legitiem. Maar dat corporale gebral van Forum voor Democratie, daar wil ik me niet in verdiepen. Ik kan niets met dat simplisme'.
Liever steekt hij zijn energie in het lesgeven aan medewerkers van de Turkse IND, aan het front van de Europese asielkwestie. 'Als je die mensen de notie kunt overbrengen dat niet alle vluchtelingen gelukszoekers zijn, is er veel gewonnen. Ik houd hen voor dat met kwalitatief goed onderzoek de echte vluchtelingen onder de asielzoekers kunnen worden erkend.' Zoals vluchtelingen met een trauma. 'Het bijstaan van deze kwetsbare groep raakt me echt. Al het bewijs zit op die lichamen. Zij zouden onmiddellijk een status moeten krijgen, in plaats van tegen een muur van wantrouwen aan te lopen. Het is beschamend hoe wij in Nederland met deze mensen omgaan.'

SCHEIDSLIJNEN

Het klinkt als een heftig 24/7-bestaan, het leven van Schüller. Hij waakt er echter voor dat alles in het teken van de advocatuur staat: 'Ik breng daar scheidslijnen in aan. Ik heb bijna geen vrienden die zelf vluchteling zijn, ik ben hockeycoach bij mijn dochter, ga met mijn maten naar de kroeg. De één is diender, de ander zit in de buitendienst, een derde komt uit de culturele wereld. Zij hebben een ontwapenende eerlijkheid en zeggen regelmatig: hé Flippie, boeien. Biertje? Dat is heel gezond voor mij. Dan ben ik *one of the guys*.' ■

Zoek jij een baan bij een bedrijf waar kwaliteit en persoonlijke aandacht voor klanten en medewerkers belangrijk zijn? Een bedrijf dat hoog scoort in landelijke klanttevredenheidsonderzoeken en dat in 2018 is uitgeroepen tot beste werkgever in de categorie financiële dienstverlening? En ben jij bereid in jezelf en ons te investeren? Dan is ZLM op zoek naar jou!

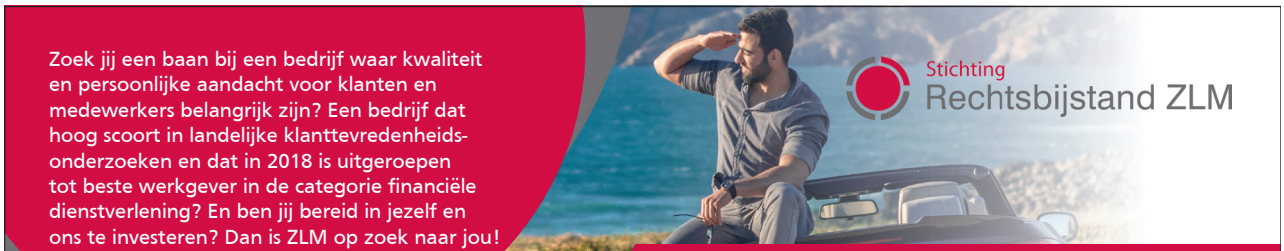

Stichting Rechtsbijstand ZLM

Jurist Rechtsbijstand

Ter versterking van de Stichting Rechtsbijstand ZLM zoeken wij een ervaren jurist rechtsbijstand. Je verleent onze verzekerden passende rechtshulp, waar ook procesvertegenwoordiging bij hoort. Je bent in staat om diversiteit in zaken te behandelen, waarbij het accent van de werkzaamheden ligt op het verbintenissenrecht met zaken op het gebied van contractenrecht, onroerend goed en aanneming van werk. Je werkt volgens de Kwaliteitscode Rechtsbijstand.

WAT VRAGEN WIJ VAN JOU?
Heb jij een universitaire opleiding Nederlands Recht aangevuld met enkele jaren relevante werkervaring? En ben je klantgericht, kwaliteitsgericht, analytisch en communicatief sterk? Dan dagen we jou uit om onze collega te worden in het team Rechtsbijstand Algemeen van de Stichting Rechtsbijstand ZLM. Het betreft een fulltime functie.

WAAR KUN JE BIJ ONS OP REKENEN?
- Een prettige werksfeer met leuke collega's.
- Een goed salaris.
- Uitstekende arbeidsvoorwaarden. Zoals een dertiende maand, een eindejaarsuitkering, een gunstige pensioenregeling en 200 verlofuren (bij een fulltime dienstverband).
- Geen prestatiedruk door financiële targets.
- Een persoonlijk ontwikkelingsplan met goede begeleiding.

WIE IS ZLM?
ZLM Verzekeringen is een onderlinge verzekeringsmaatschappij. Dat betekent dat we niet gedreven worden door financiële targets en dus de premies laag kunnen houden. Met 260 medewerkers realiseren we een hoge mate van persoonlijke dienstverlening voor onze bestaande en nieuwe klanten. Op dit moment zijn ruim 270.000 mensen in Zeeland en Noord-Brabant bij ons verzekerd.

STICHTING RECHTSBIJSTAND ZLM
Stichting Rechtsbijstand ZLM is een onafhankelijke Stichting. We behandelen de verzoeken om rechtsbijstand. Dit doen we voor klanten van ZLM Verzekeringen met een particuliere rechtsbijstandverzekering.

REAGEREN?
Spreekt de functie jou aan? Reageer dan meteen. Mail je sollicitatie met curriculum vitae aan secretariaat@zlm.nl. Wil je meer informatie, neem dan contact op met Wilfried Claessens, manager Stichting Rechtsbijstand ZLM. Zijn telefoonnummer is 06 - 53 547 785 of 0113 - 238 877.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie stellen wij niet op prijs.

KCVA
Kenniscentrum voor agressie

Ervaart u als advocaat agressie?

Onze specialisten zijn er om u te helpen zodat u uw werk veilig kunt doen want wij beschouwen agressie en geweld als een gezamenlijk probleem. Voor dit probleem hebben we een breed palet aan expertise gebieden in huis zoals:

- Opzetten gewelds en agressie protocol
- Advies over OBE maatregelen
- Predictive Profiling of wel Collectieve waakzaamheid
- Cultuur gerelateerde agressie
- Drank, drugs, gerelateerde agressie
- Omgaan met psychisch gestoord gedrag
- Omgaan met spanningsvolle situaties

www.kcva.eu

Voor meer informatie mail naar **info@kcva.eu** of bel Ed Nouwen 06-16412668 en vraag naar de speciale aanbieding voor lezers van het Advocatenblad.

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl
Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aantjeszevenberg.nl
Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

in'tveenadvocaten
advocaten ■ mediators

Voor ons kantoor in Alphen aan den Rijn zoeken wij een
ADVOCAAT-MEDEWERK(ST)ER /
(GEVORDERDE) ADVOCAAT-STAGIAIRE
primair ter versterking van onze familierechtelijke praktijk

- Ligt je interesse en je passie bij het personen- en familierecht?
- Heb je daarnaast affiniteit met verbintenissenrecht en goederenrecht?
- Ben je juridisch getalenteerd, ambitieus en communicatief sterk?
- Wil je werken op een informeel, modern en eigenzinnig kantoor?
- Wil je werken in een team met drie (bijna) vFAS-advocaten en MfN-registermediators?
- Wil je uiteindelijk een zelfstandige familierechtelijke praktijk opbouwen?

SOLLICITEER DAN! Interesse in, kennis van of ervaring met het erfrecht is een pré!

Stuur je sollicitatiebrief met cv en, indien nog relevant, je cijferlijst naar sollicitatie@intveenadvocaten.nl.

VRAGEN?
Kijk op **intveenadvocaten.nl** of neem contact op met:
Rieks Warendorp Torringa 0172 - 47 56 77
warendorptorringa@intveenadvocaten.nl of
Richard van Venetiën 0172 - 47 56 77
venetien@intveenadvocaten.nl

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGDORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDORFF.NL • WWW.RONBORGDORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

ACM BIEDT BEDENKTIJD OVER **BRANDMR**

De Autoriteit Consument & Markt (ACM) biedt de NOvA een aantal maanden bedenktijd om tot een oordeel te komen over het juridische consumentenmerk BrandMR. Voor dit moment is een eventueel optreden 'doeltreffend noch doelmatig', stelt de ACM in een formeel besluit.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

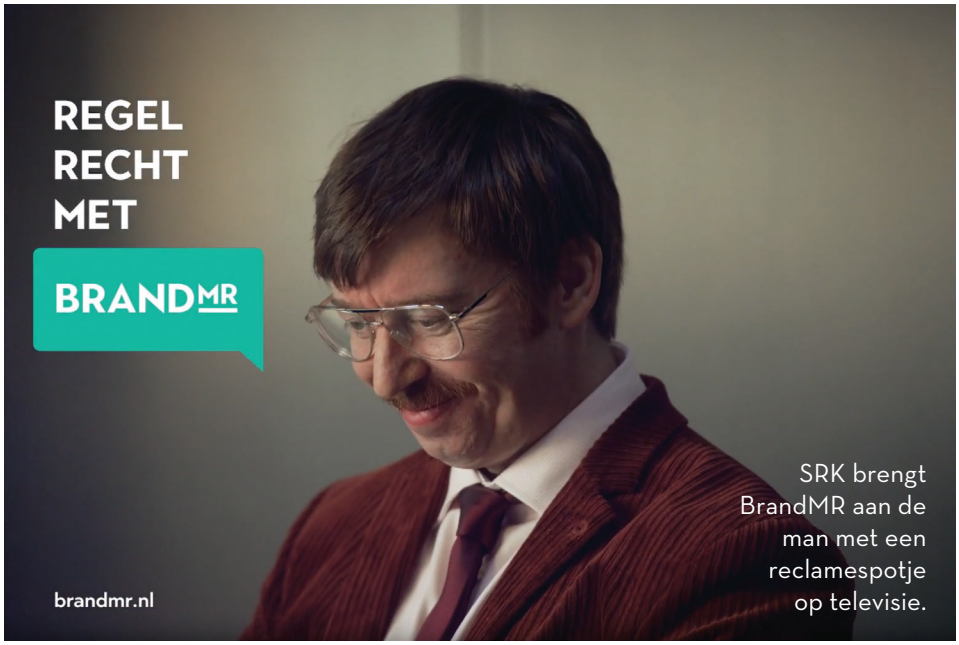

SRK brengt BrandMR aan de man met een reclamespotje op televisie.

Schaderegelingskantoor SRK in Den Haag, het bedrijf achter BrandMR, had de ACM gevraagd op te treden tegen de NOvA omdat twee artikelen in de Verordening op de advocatuur (Voda) in strijd zouden zijn met mededingingsregels. Concreet gaat het om bepalingen in de Voda-artikelen 5.9 en 5.11. Die stellen dat een advocaat in dienst van een verzekeraar alleen maar verzekerden mag bijstaan. SRK wil met BrandMR juist onverzekerde rechtzoekenden bijstaan, voor een *fixed fee*. Het bedrijf mikt op een groeiende groep 'rechtmijders', die te veel verdient voor gesubsidieerde rechtsbijstand maar de commerciële tarieven niet kan of wil betalen.
Op 10 februari maakte de ACM bekend het verzoek van SRK voorlopig af te wijzen. Reden daarvoor is dat de NOvA zelf de bewuste Voda-artikelen tegen het licht gaat houden. Volgens de ACM heeft de NOvA laten weten daarbij 'een breed perspectief' te hanteren.

De orde buigt zich niet alleen over de advocaat in loondienst van een verzekeraar, maar kijkt ook naar zogeheten *alternative business structures* (niet-advocaten als aandeelhouders) en naar de samenwerking met andere beroepsgroepen. 'De NOvA is zich bewust van veranderende marktomstandigheden en voelt zich verantwoordelijk om regels bij de tijd te houden. Zij geeft aan dat bij elke beoordeling van nieuwe vormen van dienstverlening door advocaten het uitgangspunt is de vraag of die dienstverlening de toets aan de wettelijke kernwaarden (onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid, partijdigheid en vertrouwelijkheid) kan doorstaan', zo citeert de ACM.
Het kan nog enige maanden duren voordat de NOvA tot een oordeel komt. Als de algemene raad van de NOvA snel de knoop doorhakt, krijgt het college van afgevaardigden eind maart 2020 al een voorstel voorgelegd tot aanpassing van de Voda. 'Bij een bredere consultatie dan gebruikelijk heeft de NOvA meer tijd nodig en zal bespreking van een voorstel plaatsvinden in de vergadering van het college van afgevaardigden eind juni 2020', zegt de ACM in haar toelichting.
De kwestie geniet ook de aandacht van de Haagse politiek. Tijdens een overleg met de Tweede Kamer begin februari maakte minister Dekker nog eens duidelijk gecharmeerd te zijn van BrandMR. 'Dit soort vernieuwende vormen van dienstverlening vind ik heel erg aantrekkelijk', aldus de bewindsman. Hij wees er daarbij op dat BrandMR zich niet richt op de gesubsidieerde rechtsbijstand, maar juist op de inkomensgroep daarboven. 'Die kan geen aanspraak maken op gesubsidieerde rechtsbijstand en gaat dus naar een particuliere advocaat met commerciële tarieven en uurtje-factuurtje. Dat geeft best onzekerheid over wat zoiets gaat kosten. Ik vind het interessant om dat in eenduidige blokken te doen, zodat je weet wat je krijgt, voor welke prijs.'
Als de NOvA wijziging van de verordening niet mogelijk acht 'dan moeten we naar hun argumenten luisteren en kijken of dat actie vraagt van de ACM of van ons als wetgever', zei Dekker. Ook de ACM benadrukt dat de afwijzing van het SRK-verzoek een voorlopig karakter heeft. 'Dit laat onverlet dat haar afweging op een later moment anders kan uitvallen.'

Juridische kwesties die zijn weggezakt

Schadevergoeding na vrijspraak of sepot

DOOR / MICHIEL SCHIMMEL

Wat is de laatste stand van zaken rond artikel 533 lid 1 en 530 lid 2 Sv?

Na een vrijspraak of sepot kan de gewezen verdachte aanspraak maken op een schadevergoeding ex artikel 533 lid Wetboek van Strafvordering (voorheen art. 89 Sv) voor onterecht ondergaande verzekering, observatie of voorlopige hechtenis en een schadevergoeding ex artikel 530 lid 2 Sv (vroeger art. 591a Sv), samengevat voor een vergoeding van de advocaatkosten. Bij toepassing van deze artikelen moet eerst het begrip 'zaak' gedefinieerd worden. In principe vormen alle feiten die op de dagvaarding staan de zaak, ongeacht of daarbij een onderling verband is (ECLI:NL:RBDHA:2019:1243). Voeging van zaken maakt meerdere zaken tot één zaak; splitsing van een zaak doet het tegenovergestelde. Dit leidt er vaak toe dat het recht op schadevergoeding tenietgaat bij verdachten die voor de belangrijkste feiten worden vrijgesproken terwijl een klein feit resteert. De Rechtbank Noord-Holland heeft onlangs een beschikking gewezen waarin een verdachte toch een schadevergoeding kreeg toegekend, ondanks dat hij voor het grootste deel van de tenlastelegging werd vrijgesproken en ten aanzien van een feit geen straf werd opgelegd ex artikel 9a Wetboek van Strafrecht (ECLI:NL:RBNHO:2019:4751). Tot nu toe is deze beschikking echter de uitzondering op de regel.

BILLIJKHEIDSMAATSTAF

Voor de toekenning van een vergoeding ex artikel 533 lid 1 en 530 lid 2 Sv moeten gronden van billijkheid aanwezig zijn. De rechter oordeelt of dat zo is en dient daarbij rekening te houden met alle omstandigheden van het geval (ECLI:NL:HR:2013:BX5566). Denk aan: de hoogte van het uurtarief (o.a. ECLI:NL:RBNHO:2019:4751), de verklaringsbereidheid van de verdachte (onder andere ECLI:NL:GHAMS:2017:1299 en ECLI:NL:RBROT:2019:4234) en de reden dat de zaak beëindigd is, zoals bij een voorwaardelijk en beleidssepot (ECLI:NL:RBNHO:2019:4527). Als toekenning billijk is, en aan de overige vormvereisten is voldaan, zal de rechter doorgaans overgaan tot toekenning van de vergoeding.
Bij het beleidssepot is een interessante ontwikkeling gaande. De billijkheidsmaatstaf wordt bij beleidssepots door de meeste rechtbanken en gerechtshoven ingevuld op verschillende manieren. Dit gebeurt onder andere door na te gaan of buiten redelijke twijfel staat dat, als de zaak voorgelegd zou zijn geweest aan de strafrechter, de zaak buiten iedere twijfel zou zijn geëindigd zonder oplegging van straf of maatregel of zonder toepassing te geven aan artikel 9a Sr, of door af te wegen of er sprake is van een bewijsbare zaak. Dit wekt de indruk dat de last om te bewijzen dat de verdachte vrijgesproken wordt, mocht de zaak bij de rechter komen, op degene rust die het verzoek indient. Dit maakt dan ook dat bij beleidssepots de meeste vergoedingsverzoeken worden afgewezen.
Hier lijkt echter verandering in te komen. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft in 2019 bepaald dat bij een beleidssepot dient te worden beoordeeld of de zaak onmiskenbaar tot een veroordeling van de verzoeker zou hebben geleid. Is dat het geval, dan ontbreken gronden van billijkheid voor toekenning van een vergoeding en kan het verzoek worden afgewezen (ECLI:NL:GHARL:2019:6479). Dit is een minder streng criterium en andere gerechtelijke instanties lijken dit te volgen (zie onder andere ECLI:NL:GHAMS:2019:2473 en ECLI:NL:RBAMS:2019:7190).
Voor het overige is er sprake van een bestendige lijn in de jurisprudentie. Verzoeken ketsen vaak af op de termijn (uiterlijk drie maanden na het in kracht van gewijsde gaan van de uitspraak, ECLI:NL:GHDHA:2017:2114), summiere onderbouwingen (ECLI:NL:RBAMS:2019:7196) en te hoge uurtarieven.
Dit laatste punt lijkt overigens minder een rol te spelen bij vergoedingen van kosten voor rechtsbijstand aan politieambtenaren. In die zaken verzet het Openbaar Ministerie zich bovendien minder vaak tegen het verzoek. Vooraf controleren of het OM zich verzet is ook in andere zaken raadzaam. Als het OM vooraf instemt met het verzoek, kan de (soms overdreven) behandeling ter zitting achterwege blijven en kan de vergoeding op een kortere termijn schriftelijk worden toegewezen.

Michiel Schimmel is advocaat bij Hamer Advocaten in Bussum.

Duidelijke taal van Hoge Raad mist uitleg

DOOR / GERARD SPONG

De Hoge Raad hanteert sinds kort weliswaar begrijpelijker taal, maar moet ook duidelijk uitleggen waarom het cassatieberoepen zonder motivering verwerpt, betoogt strafrechtadvocaat Gerard Spong.

Sinds kort heeft de Hoge Raad zijn taalgebruik naar wordt gezegd vereenvoudigd. Het doel van deze vereenvoudigingsoperatie is het kweken van beter begrip bij de burger over de inhoud van een arrest. Hoewel het woord 'arrest' de gemiddelde burger de stuipen op het lijf jaagt, omdat die hierbij in een natuurlijke reflex denkt aan een arrestatieteam van schrikbarende omvang, heeft de Hoge Raad het niet aangedurfd dit wettelijke begrip in zijn streven naar vereenvoudiging te betrekken. Een verwerping van het cassatieberoep op basis van art. 81 lid 1 Wet RO luidt sinds kort als volgt: 'De Hoge Raad heeft de klachten over de uitspraak van het hof beoordeeld. De uitkomst hiervan is dat deze klachten niet kunnen leiden tot vernietiging van die uitspraak. De Hoge Raad hoeft niet te motiveren waarom hij tot dit oordeel is gekomen. Bij de beoordeling van deze klachten is het namelijk niet nodig om antwoord te geven op vragen die van belang zijn voor de eenheid of de ontwikkeling van het recht (zie artikel 81 lid 1 van de Wet op de rechterlijke organisatie).'

Zoals we kunnen zien, begint het met het intrappen van een open deur. De blijde boodschap dat de Hoge Raad de klachten heeft beoordeeld, berust immers op een wettelijke verplichting. Eenieder die een klacht over een uitspraak bij de Hoge Raad deponeert, heeft dan ook het rotsvaste geloof dát de Hoge Raad, zoals de wet voorschrijft, de klachten inderdaad zal beoordelen. De uitleg die de Hoge Raad vervolgens geeft over het niet-verstrekken van een motivering stuit bij de gemiddelde rechtzoekende op onbegrip. Want ook na de introductie van deze formulering nieuwe stijl, moet ik als cassatieadvocaat daags na het arrest mijn cliënten steevast uitleggen wat de Hoge Raad nu precies bedoelt. Dat lukt niet altijd.

TIJD EN GELD

Mijn clientèle begrijpt nog net wel dat sprake is van een onheilspellende boodschap. Maar waarom het niet nodig is om in hun zaak een antwoord te geven op vragen die van belang zijn voor de eenheid of de ontwikkeling van het recht ontgaat ze volledig. Kan de Hoge Raad misschien uitleggen wat verstaan wordt onder 'het recht', zo hoor ik ze regelmatig vertwijfeld en wanhopig vragen. Mijn antwoord luidt altijd bevestigend. Met de toevoeging dat dit te veel kostbare tijd en belastinggeld kost.

Niet zelden pleeg ik ook bestookt te worden met vergelijkbare gevallen, waarin volgens mijn gedetineerde clientèle, die dankzij de verzwaring van straffen meer tijd ter beschikking heeft zich in het strafrecht te verdiepen, een totaal andere uitkomst uit de bus is gerold. De Hoge Raad zal dat toch wel weten, hoor ik ze afwisselend geëmotioneerd en verontwaardigd opmerken. Hoezo dan geen antwoord op vragen die van belang zijn voor de eenheid van het recht? Weer pleeg ik dan geduldig, ondanks de schrale toevoegingsvergoeding, het vermoedelijke antwoord van de Hoge Raad voor mijn rekening te nemen.

Kortom, het zou een heleboel duidelijkheid verschaffen indien de Hoge Raad voortgaat op de ingeslagen weg van duidelijkheid verschaffen door vereenvoudigd taalgebruik en de hiervoor weergegeven standaardmotivering uitbouwt. Het begin is er, maar er is wat dit betreft nog een hoop werk aan de winkel.

Gerard Spong is strafadvocaat in Amsterdam. Hij treedt zowel op in feitelijke aanleg (bij rechtbank en hof) als in cassatie (bij de Hoge Raad).

‘Vaardigheden-onderwijs delft het onderspit’

DOOR / CAROLIJN BECKERS

De Permanente Opleiding van advocaten is te veel gericht op juridische kennis en te weinig op vaardigheden, betoogt communicatiedeskundige Carolijn Beckers.

Vanwege de steeds complexer wordende juridische domeinen en specialisatiewensen is de Nederlandse orde van advocaten van oordeel dat de advocaat vandaag de dag zich verder dient te specialiseren. Dat komt, zo wordt geredeneerd, enerzijds de kwaliteit ten goede en heeft anderzijds als voordeel dat het aldus voor de consument makkelijker wordt om een advocaat met de gewenste specialiteit te kunnen vinden.

Dat zijn te respecteren doelstellingen, het is alleen de vraag of dat ten koste moet gaan van het vaardighedenonderwijs. Middels de Wijzigingsverordening kwaliteitsbevorderende maatregelen, die in januari 2019 in werking trad, zijn diverse maatregelen getroffen. Daarbij is echter, hoewel de naam van de Wijzigingsverordening dat doet vermoeden, geen sprake van kwaliteitsbevordering in algemene zin. In de drang naar verdergaande specialisatie is het ontwikkelen van kennis tot het hoogste goed van de advocaat verheven en valt het vaardighedenonderwijs jammerlijk buiten de boot van de Permanente Opleiding.

Zo is in de Verordening op de Advocatuur (Voda) artikel 6.32 ingevoerd, welk artikel ziet op de registratie van rechtsgebieden.[1] Voorts is de tekst van artikel 4.4 leden 1 en 2 Voda met betrekking tot de opleidingspunten, aangepast.[2]

Wat betekent dit in de praktijk voor het vaardighedenonderwijs?

TWEE VOORBEELDEN

Voor de advocaat die zich op twee hoofdrechtsgebieden registreert, geldt allereerst de algemene regel van artikel 4.4 lid 1 Voda inhoudende dat hij jaarlijks minimaal twintig punten dient te behalen. Daarvan dient ingevolge lid 2 ten minste de helft (tien punten) behaald te worden per rechtsgebied waarop registratie plaatsvindt. In geval van twee rechtsgebieden resulteert dat dus in tweemaal tien punten en daarmee is dan ook meteen voldaan aan het vereiste van de jaarlijks te behalen reguliere twintig punten.

Dient wel nog de vraag te worden beantwoord hoe die tien punten per rechtsgebied dienen te worden ingevuld. Dat wordt in het eerste lid van artikel 4.4 Voda bepaald. De helft dient betrekking te hebben op ‘juridische activiteiten’. De term ‘juridische activiteiten’ doet vermoeden dat vaardigheden, die toch zeker enige activiteit vergen, daaronder ook begrepen worden. Hier wordt de lezer echter op het verkeerde been gezet, hetgeen pas duidelijk wordt na lezing van de toelichting: onder de term ‘juridische activiteiten’ wordt verstaan; het ‘onderhouden en ontwikkelen van inhoudelijk juridische kennis’.[3]

Met twee rechtsgebieden als specialisatie is er dus geen ruimte meer over om binnen de reguliere opleidingspunten ook nog punten voor het vaardighedenonderwijs in te brengen.

Wellicht is er nog ruimte voor vaardigheden bij registratie voor één hoofdrechtsgebied?

Helaas, registratie op één hoofdrechtsgebied biedt ook geen soelaas als het op waardering voor het vaardighedenonderwijs binnen de reguliere opleidingspunten aankomt. Ook hier moet voor de bedoeling van de tekst de toelichting ter hand genomen worden. Daarin wordt bepaald dat er naast de tien vakinhoudelijke punten per rechtsgebied óók nog eens tien punten behaald dienen te worden op het gebied van ‘kennis’ (zie voetnoot 3). Op welke kennis dat dan ziet, is mij niet duidelijk, maar kennis is in ieder geval iets anders dan vaardigheden. Of het zou moeten zijn – en dan interpreteer ik de kwestie creatief – dat het volgen van een vaardighedencursus leidt tot kennis over die vaardigheden, zodat aldus de daarvoor behaalde punten alsnog als reguliere opleidingspunten kunnen worden binnengehengeld. Maar zo wordt het wel een semantische discussie.

Ik kan niet anders dan tot de slotsom komen dat alleen kennis binnen de

reguliere puntentelling kan worden ingebracht, want ook de optie dat de term 'kennis' wellicht als verzamelterm voor kennis én kunde wordt gebruikt, gaat niet op. Zo wordt in de paragrafen 4.1 en 4.3 Voda[4] die gaan over de vakbekwaamheid en deskundigheid van de advocaat, expliciet gesproken over 'kennis en kunde' en komt in de opleidingsparagraaf 4.4 de term 'kunde' in de wettekst noch in de toelichting meer voor. Dat duidt dus op een welbewust gemaakt onderscheid.

ACHTERDEUR

Uit het voorgaande volgt dat voor de advocaat de verplichting bestaat om op grond van artikel 4.3 Voda zijn kennis en kunde aantoonbaar te onderhouden en te ontwikkelen, maar dat daartoe voor wat de kunde betreft, vervolgens geen gelegenheid wordt geboden binnen de reguliere Permanente Opleiding. Aldus zijn de vaardigheden geruisloos via de achterdeur van de toelichting buiten de opleidingsregeling gewerkt. Daarbij wordt dan wel, onder verwijzing naar de artikelen 4.1 en 4.3 Voda, een uitdrukkelijk appel op de advocaat gedaan om zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen voor het onderhoud en de ontwikkeling van zijn eigen vakbekwaamheid.[5]
Waar het dus in feite komt op neerkomt, is dat de advocaat die naast kennis ook zijn vaardigheden wil ontwikkelen, per definitie extra opleidingspunten dient te behalen naast de twintig reguliere opleidingspunten.
In de rechterlijke macht wordt inmiddels stevig ingezet op trainingen in gesprekstechnieken, regievoering ter zitting en interviewtechnieken. In het nieuwe format van de zaaksbehandeling houdt de rechter de touwtjes steeds strakker in handen. Het pleidooi is afgeschaft, de spreektijden verkort en staand een betoog voeren is in de meeste gevallen verleden tijd. De rechter neemt steeds meer de regie, maar ook de cliënt wordt steeds mondiger en de concurrentie van andere beroepsgroepen heviger. Verdergaande digitalisering is de toekomst.
Kortom, de advocatuur ziet zich voor veel uitdagende veranderingen gesteld die vragen om verdere ontwikkeling van de diverse vaardigheden; communicatie-, presentatie-, en gesprekstechnieken, houding, uitstraling en overtuigingskracht. Het belang van deze vaardigheden kan niet genoeg worden benadrukt, omdat juist daardoor een advocaat zich weet te onderscheiden en het verschil kan maken. Wat heb je immers aan een uitmuntende boodschap als je hem niet weet te verkopen?

CONCLUSIE

De borging van het vaardighedenonderwijs binnen de Permanente Opleiding is losgelaten en er is slechts een eenzijdig keuzemenu van kennisvergaring overgebleven.
De advocaat-specialist verdient in een steeds complexere wereld echter niet alleen ondersteuning en aanmoediging bij het onderhouden en ontwikkelen van zijn intellectuele capaciteiten maar óók – en misschien wel júíst – ondersteuning en aanmoediging bij het onderhouden en ontwikkelen van zijn professionele vaardigheden.
De ware specialist toont zich immers in de wijze waarop hij – op een bij zijn taak en zaak passende wijze – in staat is zijn opgedane kennis voor het voetlicht te brengen en daarmee zijn toehoorder weet te overtuigen. Gedegen opleiding in vaardigheden kan hem daarbij helpen. Ik pleit dan ook voor een meer evenwichtige regeling waarin zowel opleidingsmogelijkheden voor kennis als voor kunde zijn opgenomen en geborgd.

Carolijn Beckers verzorgt communicatietrainingen, onder meer voor juristen.

NOTEN

1 **Paragraaf 6.9, artikel 6.32 Voda Registratie rechtsgebiedenregister**
1. Een advocaat registreert zich op het tableau op ten minste één en ten hoogste vier rechtsgebieden waarop hij tien opleidingspunten als bedoeld in artikel 4.4, tweede lid, heeft behaald, aan de hand van een lijst van rechtsgebieden, bedoeld in het vijfde lid.
2. Een advocaat die in het voorafgaande kalenderjaar op een desbetreffend geregistreerd rechtsgebied tien opleidingspunten als bedoeld in artikel 4.4, tweede lid, heeft behaald, maakt openbaar en publiekelijk toegankelijk bekend dat hij staat geregistreerd op een wijze overeenkomstig het model, bedoeld in het vierde lid.

2 **Artikel 4.4 leden 1 en 2 Voda Opleidingspunten**
1. Een advocaat behaalt elk kalenderjaar ten minste twintig opleidingspunten, waarvan ten minste de helft betrekking heeft op juridische activiteiten op een voor zijn praktijk relevant rechtsgebied.
2. Onverminderd het bepaalde in het eerste lid behaalt de advocaat die ten minste zes maanden is ingeschreven, elk kalenderjaar ten minste tien opleidingspunten op ieder rechtsgebied waarop hij zich het daaropvolgende kalenderjaar gaat registreren als bedoeld in artikel 6.32.

3 Voor advocaten op wie deze paragraaf (paragraaf 4.4 red.) van toepassing is, houdt de verplichting in dat zij ten minste twintig opleidingspunten per jaar behalen met het onderhouden en ontwikkelen van hun **kennis**. De helft van die reguliere opleidingspunten moet zien **op inhoudelijk juridische kennis**. Deze juridische kennis moet zijn opgedaan op een voor de praktijk van de advocaat relevant rechtsgebied. Het bijwonen van een willekeurige cursus volstaat dan ook niet. Voor de praktijk van de advocaat relevante rechtsgebieden kunnen rechtsgebieden zijn waarop hij werkzaam is, maar ook rechtsgebieden waarop hij, gelet op bijvoorbeeld ontwikkelingen in zijn praktijk, nog niet werkzaam is maar wel verwacht werkzaam te zullen zijn.

4 **Artikel 4.1 Deskundigheid**
Een advocaat is bij de uitoefening van zijn beroep vakbekwaam, waaronder wordt begrepen dat de advocaat de professionele kennis en kunde bezit die nodig is voor het uitoefenen van de praktijk.
Artikel 4.3 Professionele kennis en kunde
De advocaat onderhoudt en ontwikkelt jaarlijks aantoonbaar zijn professionele kennis en kunde op voor zijn praktijk relevante rechtsgebieden.

5 **Artikel 4.4. Toelichting** In het eerste lid van dit artikel is bepaald dat een advocaat ten minste twintig opleidingspunten behaalt. Het betreft een minimum. Het staat de advocaat vrij, en is vanuit het oogpunt van vakbekwaamheid en kwaliteit aan te bevelen, om meer opleidingspunten te behalen.

INHOUD

Kroniek Burgerlijk Procesrecht 2019

57 Algemene beginselen
- 57 Hoor en wederhoor
- 57 Onmiddellijkheidsbeginsel

58 Arbitrage en bindend advies

58 Beslag
- 58 Beslag op aandelen in een B.V.
- 58 Derdenbeslag
- 59 Opheffing beslag
- 59 Wetsvoorstel herziening van het beslag- en executierecht
- 60 Beslagsyllabus 2019

60 Bevoegdheid
- 60 Alternatieve bevoegdheid artikel 7 Brussel I-bis Vo
- 60 Bevoegdheidsregels Rv
- 60 Stilzwijgende aanvaarding van bevoegdheid

61 Bewijs
- 61 Bewijslastverdeling cao
- 61 Bewijslastverdeling negatieve verklaring voor recht
- 61 Bewijslastverdeling onderhandse akten
- 61 Juridische beoordeling leent zich niet voor bewijs

62 Dagvaarding
- 62 Betekening aan een BRP-geregistreerd (brief)adres
- 62 Substantiërings- en bewijsaandraagplicht 'repeatplayers'

63 Executie
- 63 Dwangsom
- 63 Erkenning en tenuitvoerlegging onder Brussel I-bis Vo

63 Exhibitieplicht

64 Herroeping

64 Hoger beroep
- 64 Artikel 140 lid 3 Rv
- 65 Deelgeschilprocedure en hoger beroep
- 65 Deelvonnis / gedeeltelijk eindvonnis
- 65 Devolutieve werking
- 65 Grieven
- 66 Schorsende werking appel ook bij beroep op doorbrekingsgrond?
- 66 Tweeconclusieregel

66 Incidenten
- 66 Concentratie van incidenten
- 66 Ontslag en verval van instantie
- 66 Vrijwaring
- 67 Zekerheidstelling na aanwending rechtsmiddel
- 67 Zekerheidstelling proceskosten

67 Spoedwet KEI

69 Kort geding

69 Kosten
- 69 Griffierecht
- 69 Proceskostenveroordeling wegens nodeloos of lichtvaardig procederen

70 Netherlands Commercial Court

70 Partijperikelen
- 70 Massaclaims
- 70 Verandering van hoedanigheid

70 Pleidooi

71 Uitspraak
- 71 Aanvulling / verbetering
- 71 Motivering

71 Verstek / verzet

71 Wijziging van eis

72 Wraking

Deze en eerdere Kronieken zijn ook te lezen op de website van het *Advocatenblad*. U dient zich daarvoor aan te melden met uw gebruikersnaam en wachtwoord. Als u nog geen account heeft, kunt u dat maken. Gebruik daarvoor eenmalig het wachtwoord **Advocatenblad**, om dat vervolgens te veranderen in een wachtwoord naar keuze.

COLOFON

Publicatiedatum 25 februari 2020

100e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Samenstelling
Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Illustraties
Floris Tilanus

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2020-2, Kroniek Burgerlijk Procesrecht 2019, p.

Aan dit nummer werkten mee
Robert Hendrikse, Justin Interfurth, Floris-Jan Werners, Bas van Zelst

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.
Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen
Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.
Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

HQ 2020 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

KRONIEK BURGERLIJK PROCESRECHT 2019

Deze kroniek bevat een selectie van uitspraken en ontwikkelingen vanaf januari tot half december 2019 en beoogt advocaten in Nederland in een notendop een overzicht te geven van de 'highlights' in de ontwikkelingen op het gebied van het burgerlijk procesrecht in die periode. Specifieke ontwikkelingen in de wijze van procederen in cassatie zijn buiten beschouwing gelaten.

DOOR / ROBERT HENDRIKSE, JUSTIN INTERFURTH, FLORIS-JAN WERNERS & BAS VAN ZELST

ALGEMENE BEGINSELEN

Hoor en wederhoor

Kennelijk blijft het voor rechters heel verleidelijk om zelf op 'onderzoek uit te gaan' op internet en de zaak (mede) af te doen op daar gevonden informatie. Dat mag natuurlijk niet zonder partijen in de gelegenheid te stellen daarvan kennis te nemen en zich daarover desgewenst uit te laten.[1] HR 25 januari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:96)[2] onderstreept dat. In deze zaak had het hof overwogen mede tot een schadebegroting te zijn gekomen aan de hand van op internet beschikbare prijstabellen van diverse asfalteringsbedrijven. Het ligt voor de hand dat rechters ook internet zullen raadplegen zonder daar in de overwegingen gewag van te maken. Om die reden kan het – met oog op een mogelijk hoger beroep of cassatie – verstandig zijn zorgvuldig na te gaan of de aan de beslissing ten grondslag gelegde feiten door partijen zijn aangevoerd.[3] Een mogelijk kansrijke grief of cassatiemiddel kan voor een dergelijke exercitie de beloning zijn.

Onmiddellijkheidsbeginsel

In 2014 heeft de Hoge Raad als uitgangspunt gegeven dat de rechter ten overstaan van wie een mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, ook de rechter moet zijn die de uitspraak wijst.[4] Partijen moeten in de gelegenheid worden gesteld een verzoek te doen dat de mondelinge behandeling zal worden gehouden ten overstaan van de meervoudige kamer die de beslissing zal nemen. HR 12 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1202) vult aan: indien een rechter het voornemen heeft de zaak na de mondelinge behandeling voor de beslissing te verwijzen naar een meervoudige kamer, kan de rechter dit al bij de mondelinge behandeling aan partijen mededelen en wijzen op de mogelijkheid het hier bedoelde verzoek te doen. Wel zo handig nu de Hoge Raad ervan uitgaat dat partijen tijdens de mondelinge behandeling ook op voorhand afstand kunnen doen van het gebruik van die mogelijkheid. Let op: als een partij tijdens de mondelinge behandeling heeft verklaard af te zien van pleidooi betekent dat natuurlijk niet dat ook wordt afgezien van de mogelijkheid van het recht om ten overstaan van een meervoudige kamer die de beslissing zal nemen zijn of haar stellingen toe te lichten. Zie daarvoor deze drie HR-arresten van 12 april 2019: ECLI:NL:HR:2019:567, ECLI:NL:HR:2019:569 en ECLI:NL:HR:2019:571. Ook de enkele mededeling ter zitting dat de beschikking meervoudig zal worden gewezen, is onvoldoende om te kunnen zeggen dat partijen zijn gewezen op de mogelijkheid van behandeling voor de meervoudige kamer (zie HR 12 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1202 en HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1280). Zie voor meer van dit soort in cassatie afgestrafte fouten ook HR 25 januari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:111) alsmede deze twee cassaties van 19 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1242 en ECLI:NL:HR:2019:1281). Wees er wel op bedacht dat de mogelijkheid in een bepaalde situatie om een meervoudige behandeling te vragen soms ook uit een procesreglement kan voortvloeien.[5] Zo hebben de hoven hier – inmiddels – in voorzien.[6]
Zie ten slotte ook HR 22 februari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:271) waarin het hof dacht van een verzoek om een nadere mondelinge meervoudige behandeling af te kunnen komen met het argument dat het doel van de eerdere enkelvoudige zitting beperkt was. Het ging volgens het hof (slechts) om het verkrijgen van (enkele) inlichtingen en het beproe-

Robert Hendrikse, **Justin Interfurth**, **Floris-Jan Werners** en **Bas van Zelst** zijn allen werkzaam bij Van Doorne N.V. in Amsterdam. Robert Hendrikse is tevens docent Burgerlijk Procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Bas van Zelst is tevens bijzonder hoogleraar Dispute Resolution and Arbitration aan de Universiteit Maastricht.

ven van een schikking. De Hoge Raad casseert. Anders dan de A-G is hij van oordeel dat de eerdere zitting er mede toe diende om partijen de gelegenheid te geven hun stellingen nader toe te lichten en de zitting ook voor dat doel is benut. De Hoge Raad benadrukt daarbij nog eens dat een dergelijk verzoek in beginsel moet worden ingewilligd en alleen kan worden afgewezen op zwaarwegende gronden die in de uitspraak moeten worden vermeld.

ARBITRAGE EN BINDEND ADVIES

De wet bepaalt dat een vordering tot vernietiging van een arbitraal tussenvonnis pas kan worden ingesteld tegelijk met de vordering tot vernietiging van een geheel of gedeeltelijk arbitraal eindvonnis (art. 1064a lid 3 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Rv). De wet kent geen verdere beperkingen van de mogelijkheid van vernietiging. In zijn arrest van 12 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:565) verduidelijkt de Hoge Raad dat tegen iedere beslissing in een arbitraal vonnis het rechtsmiddel van vernietiging openstaat. Het voorlopige karakter van een beslissing tot het treffen van een voorlopige voorziening doet daaraan volgens de Hoge Raad niet af. De voorlopige voorziening heeft op het moment dat zij wordt getroffen immers rechtskracht. Het openstaan van vernietiging van een voorlopige voorziening hielp de partij tegen wie de voorziening was gewezen overigens niet. Deze meende dat de getroffen voorlopige voorzieningen in strijd waren met de openbare orde. Het hof en de Hoge Raad gaan daarin niet mee. De Hoge Raad herhaalt dat vernietiging vanwege strijd met de openbare orde (art. 1065 lid 1 sub e Rv) terughoudend moet worden toegepast.[7]

Moet de rechter ambtshalve aan het consumentenrecht toetsen als verlof is verzocht tot tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis gewezen tegen een consument? In antwoord op prejudiciële vragen van de Amsterdamse voorzieningenrechter formuleert de Hoge Raad (8 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1731) een checklist van vier punten. De voorzieningenrechter moet toetsen of (i) het arbitrale beding oneerlijk is in de zin van het Europese consumentenrecht, (ii) het beding op grond waarvan de vordering tegen de consument in het arbitrale vonnis is toegewezen oneerlijk is in de zin van het Europese consumentenrecht, (iii) het beding de consument een termijn gunt van ten minste een maand om alsnog voor te kiezen dat het geschil aan de overheidsrechter wordt voorgelegd nadat de wederpartij zich op het arbitrale beding heeft beroepen en of (iv) de consument daadwerkelijk de in het arbitrale beding opgenomen termijn van ten minste een maand is gegund. Indien aannemelijk is dat een van de hiervoor onder (i)-(ii) genoemde gevallen zich voordoet of indien aannemelijk is dat een van de onder (iii)-(iv) genoemde gevallen zich niet voordoet, moet de voorzieningenrechter het verlof in beginsel weigeren. Als dat voor de beoordeling nodig is, moet de voorzieningenrechter onderzoek doen. De Hoge Raad denkt daarbij aan het opvragen van bepaalde stukken of het vragen om een toelichting door de verzoeker of de consument. Die moeten daartoe worden uitgenodigd. De voorzieningenrechter onderzoekt niet ambtshalve of de schuldeiser voldoende heeft gesteld voor toewijzing van de gevorderde incassokosten en of hij andere daarvoor geldende regels heeft nageleefd.

BESLAG

Beslag op aandelen in een B.V.

Beslag op aandelen op naam in een B.V. wordt gelegd door betekening van een exploot aan de desbetreffende vennootschap (art. 474c Rv). In Rb. Amsterdam 13 juli 2018 (ECLI:NL:RBAMS:2018:9569, gepubliceerd op 29 januari 2019) onderstreept de voorzieningenrechter dat de verplichting hiervan aantekening in het aandeelhoudersregister te maken (lid 4) géén constitutief vereiste is voor de beslaglegging[8] en alleen geldt in het geval dat het beslag doel treft. De in artikel 474c Rv geregelde toegang tot het aandeelhoudersregister is niet bedoeld om de deurwaarder in staat te stellen te controleren of de desbetreffende aandelen ten tijde van de beslaglegging op naam van de beslagdebiteur staan. Ditzelfde geldt ook voor beslagen lidmaatschapsrechten in een coöperatie (vgl. art. 474aa Rv).

Derdenbeslag

Het belang om in het beslagrekest de noodzaak voor het beslag zo goed mogelijk te motiveren, blijkt nog eens

uit Rb. Noord-Holland 21 augustus 2019 (ECLI:NL:RBNHO:2019:8031). De enkele vrees dat de schuldenaar zijn bankrekening leeghaalt, ziet de voorzieningenrechter als onvoldoende onderbouwing. Vrees voor verduistering behoeft bij derdenbeslag immers niet te worden gesteld[9] en als deze enkele toelichting als voldoende noodzaak zou worden beoordeeld, zou iedere schuldeiser die redenering kunnen hanteren. De in de Beslagsyllabus vereiste motivering 'waarom het beslag nodig is' zou dan – in de woorden van de voorzieningenrechter – zinledig worden.[10]

Opvallend is dat het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op 21 december 2018, (ECLI:NL:GHARL:2018:11299, gepubliceerd op 28 februari 2019) verlof verleent voor derdenbeslag op de vorderingen voortvloeiend uit een (abstracte) bankgarantie. De partij die de garantie heeft doen stellen, frustreert hiermee feitelijk uitbetaling aan de wederpartij. Voor de praktijk is relevant dat deze gang van zaken indruist tegen het uitgangspunt van een abstracte bankgarantie, namelijk: 'eerst betalen, dan praten' en ook tegen de in de Beslagsyllabus opgenomen beleidslijn dat dergelijk derdenbeslag daarom 'in beginsel niet toelaatbaar' is.[11] Het hof motiveert deze afwijking niet.[12]

Kan een derde-beslagene (reeds) in de conservatoire fase van een beslag verplicht worden aan de beslaglegger een juiste en volledige verklaring af te leggen over wat door het beslag is getroffen? De voorzieningenrechter Rechtbank Amsterdam bevestigt dit op 1 april 2019 (ECLI:NL:RBAMS:2019:2920) en overweegt dat indien de derde-beslagene hieraan niet (volledig) voldoet, deze mededelingsplicht in kort geding rechtens afdwingbaar is.

Eveneens verplicht tot antwoorden is een derde die een informatieverzoek van een deurwaarder ontvangt in het kader van een mogelijke beslaglegging (art. 475g lid 3 Rv). In de zaak die leidde tot Rb. Midden-Nederland 7 augustus 2019 (ECLI:NL:RBMNE:2019:3653) had de werkgever van de schuldenaar dit geweigerd, onder meer met een beroep op de Algemene verordening gegevensbescherming, AVG.[13] Als gevolg hiervan werd uiteindelijk nodeloos beslag gelegd. De kantonrechter tikt de werkgever op de vingers door haar te veroordelen in de beslagkosten vanwege de onrechtmatige informatieweigering.

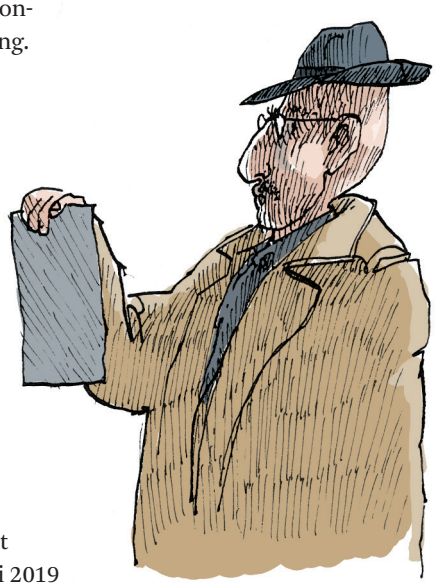

Opheffing beslag

Hoewel het vaste jurisprudentie is dat de waarheidsplicht van artikel 21 Rv geldt voor alle in Rv geregelde procedures,[14] gaat dit nog niet altijd goed. Dat schending van de waarheidsplicht in het beslagrekest op zichzelf reden kan zijn voor opheffing van het beslag (afhankelijk van de aard en ernst van de schending), bleek dit jaar ook weer uit Gerechtshof Amsterdam 21 mei 2019 (ECLI:NL:GHAMS:2019:1815), Rechtbank Midden-Nederland 14 oktober 2019 (ECLI:NL:RBMNE:2019:5114) en – ten aanzien van bewijsbeslag – Rechtbank Overijssel 26 april 2019 (ECLI:NL:RBOVE:2019:1462).

Wetsvoorstel herziening van het beslag- en executierecht

Het wetsvoorstel herziening van het beslag- en executierecht is op 14 juni 2019 ingediend.[15] Hoewel 'herziening' een groot woord is voor slechts een paar wijzigingen zijn deze voor de praktijk wel relevant. Allereerst wordt het mogelijk administratief beslag te leggen op motorrijtuigen (en aanhangwagens): deurwaarders hoeven hierdoor het voertuig niet langer daadwerkelijk te zien, maar kunnen het beslag in het kentekenregister van de RDW aantekenen (art. 442 Rv).

Het voorgestelde nieuwe artikel 438 Rv maakt een einde aan de discussie of een kantonrechter als executierechter mag optreden: deze wordt aangewezen geschillen te beslechten over de tenuitvoerlegging van executoriale titels in kantonzaken. Het beslag op roerende zaken, niet-registergoederen wijzigt eveneens. Allereerst zal, teneinde beslag als pressiemiddel te voorkomen, beslaglegging (alleen) hierop niet langer mogelijk zijn als redelijkerwijs voorzienbaar is dat de kosten van beslag en executie de executiewaarde overstijgen (art. 441 Rv lid 3). Verder wordt de lijst van zaken waarop geen beslag mag worden gelegd (art. 447 Rv) geactualiseerd en wordt (de aankondiging van) veiling via internet van roerende zaken geregeld (artt. 449 en 463 Rv).[16] Ook voorziet het wetsvoorstel in de invoering van een – met de beslagvrije voet bij een inkomensbeslag vergelijkbare – regeling voor bankbeslag: het beslagvrije bedrag.

Het wetsvoorstel regelt eveneens, uitsluitend voor executoriaal beslag, de mogelijkheid voor de deurwaarder om vóór beslaglegging rekeninginformatie van de schuldenaar, maar

ook van een bank op te vragen (zie art. 475aa): dit is thans alleen nog mogelijk bij Europees bankbeslag.[17] Tot slot wordt de termijn voor de 'verklaring derdenbeslag' verkort van vier naar twee weken (art. 476a Rv) en wordt ten aanzien van natuurlijke personen een 'beslagvrij bedrag' ingevoerd bij derdenbeslag onder banken (art. 475a Rv).

Beslagsyllabus 2019

In 2019 is de Beslagsyllabus opnieuw (beperkt) gewijzigd.[18] De drie voor de praktijk meest in het oog springende wijzigingen zijn (i) dat als het beslagrekest ook op in het buitenland gelegen beslagobjecten ziet, voortaan de bevoegdheid van de voorzieningenrechter toegelicht moet worden,[19] (ii) dat als de gerekestreerde slechts gerechtigd is tot een aandeel in een (onroerende) zaak, voortaan een (kopie van het) kadastraal uittreksel bij het verzoek dient te worden gevoegd waaruit blijkt op welk aandeel in de gemeenschap het beslag wordt verzocht,[20] en (iii) dat in geval van overbetekening bij bewijsbeslag onder derden[21] de termijnen voor 'reguliere' overbetekening van overeenkomstige toepassing worden geacht.[22]

BEVOEGDHEID

Alternatieve bevoegdheid artikel 7 Brussel I-bis Vo

In het Kalimijnen-arrest[23] uit 1976 heeft het Europese Hof van Justitie beslist dat het criterium 'de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan' uit (thans) artikel 7 sub 2 Brussel I-bis Verordening aan de eiser de keuze geeft om een vordering uit onrechtmatige daad in te stellen voor het gerecht van de plaats waar de schade veroorzaakt is ('Handlungsort') of voor het gerecht van de plaats waar de schade intreedt ('Erfolgsort'). Op 29 juli 2019 legt het HvJ EU (ECLI:EU:C:2019:635) deze bepaling uit bij een vordering tot vergoeding van schade als gevolg van een inbreuk op artikel 101 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, VwEU. De inbreuk bestond onder meer uit heimelijke afspraken over prijsstelling en verhogingen van de brutoprijs van vrachtwagens waarbij meerdere internationale vrachtwagenfabrikanten waren betrokken. In een dergelijk geval is de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan de plaats waar zich de markt bevindt die door die inbreuk is beïnvloed. Dat is dus de plaats waar de prijzen op de markt zijn vervalst, en waar de benadeelde stelt schade te hebben geleden, ook al is de vordering gericht tegen een deelnemer aan het betreffende kartel met wie de benadeelde geen contractuele relatie was aangegaan.

Bevoegdheidsregels Rv

Als er geen EU-Verordening of verdrag van toepassing is, moet de bevoegdheid van de Nederlandse rechter in internationale zaken worden gegrond op de artikelen 1 t/m 14 Rv. Indien de Nederlandse rechter bij meerdere gedaagden ten aanzien van één van hen rechtsmacht heeft, kan de rechter ook bevoegd zijn ten aanzien van de andere gedaagden (art. 7 Rv). Daarvoor is vereist dat tussen de vorderingen een zodanige samenhang bestaat dat redenen van doelmatigheid een gezamenlijke behandeling rechtvaardigen. In zijn arrest van 29 maart 2019 (ECLI:NL:HR:2019:443) stelt de Hoge Raad voorop dat bij de uitleg van de artikelen 1 t/m 14 Rv in beginsel aansluiting moet worden gezocht bij de rechtspraak van het HvJEU over (de voorlopers van) de Brussel I-bis Verordening. Uit die rechtspraak volgt dat de rechter die in het kader van de toepassing van (de voorlopers van) de Brussel I-bis Verordening onderzoekt of hem bevoegdheid toekomt, zich bij dit onderzoek niet dient te beperken tot de stellingen van de eisende of verzoekende partij, maar ook acht moet slaan op alle hem ter beschikking staande gegevens over de werkelijk tussen partijen bestaande rechtsverhouding en, in voorkomend geval, op de stellingen van de verwerende partij. Nu de Nederlandse wetgever met artikel 7 Rv niet heeft beoogd af te wijken van de voorloper daarvan uit de Brussel I-bis Verordening, moet artikel 7 Rv volgens de Hoge Raad strikt worden uitgelegd. Aldus oordeelt hij dat de Nederlandse rechter ten aanzien van één van de gedaagden rechtsmacht dient te hebben op een andere grond dan die is vermeld in artikel 7 lid 1 Rv zelf. Het is dus niet mogelijk dat ten aanzien van een gedaagde rechtsmacht kan bestaan als de rechtsmacht ten aanzien van de medegedaagde uitsluitend is aangenomen op grond van artikel 7 lid 1 Rv.
HR 12 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:566) bevestigt eerdere rechtspraak over de op de rechter rustende ambtshalve onderzoeksplicht naar de internationale bevoegdheid[24] en de hiervoor genoemde reikwijdte daarvan. In deze zaak betekent dit dat het hof had moeten onderzoeken of er niet een andere bevoegdheidsgrond was dan de door hem onjuist bevonden bevoegdheidsgrond met betrekking tot de eis in hoofdzaak na een gelegd conservatoir beslag ten laste van een in India gevestigde partij. Aldus had het hof moeten beslissen dat de Nederlandse rechter rechtsmacht toekomt op grond van artikel 10 Rv in verbinding met artikel 767 Rv, nu India geen partij is bij enig verdrag op grond waarvan een uitspraak van de Indiase rechter in Nederland kan worden ten uitvoer gelegd.

Stilzwijgende aanvaarding van bevoegdheid

In een procedure over de betaling uit hoofde van een door de Centrale Bank van Irak (CBI) verstrekte '*letter of credit*' deed de bank in eerste aanleg tevergeefs een beroep op immuniteit van jurisdictie, zonder een afzonderlijk beroep te doen op de internationale onbevoegdheid van de Nederlandse rechter. Heeft de Iraakse bank daarmee stilzwijgend[25] de rechtsmacht van de Nederlandse rechter aanvaard? Volgens A-G Vlas

in zijn conclusie voor HR 17 mei 2019 (ECLI:NL:HR:2019:732) is dat niet het geval. Beoordeling van het immuniteitsberoep gaat vóór de beoordeling van de internationaalprivaatrechtelijke rechtsmacht en is daarmee volgens Vlas procesrechtelijk gezien een beroep op onbevoegdheid van de aangezochte rechter. De Hoge Raad denkt er duidelijk anders over. CBI had op een voor de wederpartij en de rechter kenbare wijze het bevoegdheidsverweer moeten opwerpen. Annotator Th.M. de Boer vindt in *NJ* 2019/354 voor beide standpunten wel wat te zeggen. Toch geeft hij de voorkeur aan de oplossing van de Hoge Raad. Voor de eisende partij en de rechter moet duidelijk zijn op welke grondslag het beroep op het ontbreken van rechtsmacht berust. Zij kunnen – volgens De Boer – immers niet bevroeden of de verwerende partij, naast het in het eerste processtuk aangevoerde immuniteitsverweer, nog andere bezwaren tegen de bevoegdheid in petto heeft, en zo ja, welke bezwaren dat zijn. Niet alleen moet de wederpartij de mogelijkheid worden geboden die bezwaren te weerleggen, maar ook moet de rechter in staat gesteld worden zich daarover een oordeel te vormen.

BEWIJS

Bewijslastverdeling cao

Bij wie ligt de bewijslast in het geval een werknemer zich beroept op een bepaald geldend normloon in een cao en zijn werkgever zich vervolgens beroept op een uitzondering van dat normloon zoals weergegeven in diezelfde cao? Deze vraag lag voor in HR 30 augustus 2019 (ECLI:HR:2019:1294). Een andere verdeling van de bewijslast dan volgt uit de hoofdregel van artikel 150 Rv, kan volgens de wettekst van dat artikel voortvloeien uit 'enige bijzondere regel of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid'. Een bepaling in een cao kwalificeert als een dergelijke bijzondere regel. De Hoge Raad legt de cao dusdanig uit dat als hoofdregel de werknemer recht heeft op het normloon zoals weergegeven in die cao. Uit die cao vloeit een bijzondere regel van bewijslastverdeling voort, die inhoudt dat de werkgever moet stellen en bewijzen dat één van de uitzonderingen op die hoofdregel van toepassing is, zodat de werknemer geen recht heeft op het normloon.

Bewijslastverdeling negatieve verklaring voor recht

Een vordering tot een negatieve verklaring voor recht is atypisch. Een vordering tot een verklaring van recht (art. 3:302 Burgerlijk Wetboek, BW) heeft tot doel een rechterlijke verklaring omtrent een rechtsverhouding vast te laten stellen. Bij een negatieve verklaring voor recht gaat het erom een einde te maken aan een bepaalde onzekerheid, zoals bijvoorbeeld dat er *geen* inbreuk wordt gemaakt op rechten of dat een vordering *niet* verjaard is. In de zaak die leidde tot HR 12 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:590) vroeg Dexia een negatieve verklaring voor recht dat zij kort gezegd *niets* meer aan haar afnemer van een effectenleaseproduct verschuldigd was. De Hoge Raad oordeelt dat de stelplicht en bewijslast met betrekking tot de stelling die ten grondslag ligt aan de gevorderde negatieve verklaring voor recht bij Dexia lagen, als de partij die de verklaring vorderde. Annotator T.F.E. Tjong Tjin Tai ziet het in *NJ* 2019/238 zo dat bij een negatieve verklaring voor recht ten aanzien van het niet-bestaan van vorderingen, de stelplicht en bewijslast op de gedaagde zullen rusten. Degene die de negatieve verklaring voor recht vraagt, kan volstaan met de stelling dat geen vordering bestaat, waarna de wederpartij die dit ontkent, impliceert dat wel een vordering bestaat en dit dient te bewijzen, aldus Tjong Tjin Tai.

Bewijslastverdeling onderhandse akten

De drempel om een geschrift als onderhandse akte te kwalificeren, is laag: ingevolge art. 156 lid 1 jo. lid 3 Rv gelden voor onderhandse akten geen andere wettelijke vereisten dan dat het moet gaan om een ondertekend geschrift dat is bestemd om tot bewijs te dienen. In HR 19 april 2019 (ECLI:NL:2019:641) bevestigt de Hoge Raad de eerder[26] door hem uitgezette lijn dat bij betwisting van de echtheid van de tekst van een onderhandse akte, de bewijslast (en het bewijsrisico) rust op degene die stelt dat de akte vervalst is. A-G Wesseling-van Gent brengt in haar conclusie (sub 2.15) in herinnering dat dit een bewuste keus van de wetgever is geweest omdat de echtheid van de handtekening, anders dan de echtheid van de tekst, in veel gevallen niet kan worden afgeleid uit de overige inhoud van de akte. Als vaststaat dat de handtekening echt is, komt men toe aan betwisting van de inhoud en dus de bewijskracht van de onderhandse akte. En passant oordeelt de Hoge Raad ook dat een meerdere pagina's tellend stuk dat uitsluitend aan het slot daarvan is ondertekend, eveneens geldt als een onderhandse akte (als bedoeld in art. 156 lid 1 Rv). Daartoe hoeft de akte dus niet op elke pagina geparafeerd te worden.

Juridische beoordeling leent zich niet voor bewijs

In HR 22 februari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:272) boog de Hoge Raad zich over de vraag of met een voorlopig deskundigenbericht onderzocht kan worden of een tijdig ingesteld cassatieberoep reële kans van slagen zou hebben gehad. In feite werd van de Hoge Raad gevraagd of hij kon beoordelen of het hof in de desbetreffende zaak het recht goed heeft toegepast en het oordeel voldoende heeft gemotiveerd. De Hoge Raad verwerpt het beroep. Dit is een juridische beoordeling die de rechter zelf kan en moet verrichten en geen feit dat zich leent voor bewijslevering, aldus de Hoge Raad.

DAGVAARDING

Betekening aan een BRP-geregistreerd (brief)adres

HR 28 juni 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1052) biedt duidelijkheid over de (prejudiciële) vraag of een exploot dat is bestemd voor een natuurlijk persoon kan – en in welke gevallen moet – worden uitgebracht aan een in de Basisregistratie Personen ('BRP') opgenomen briefadres. De Wet BRP verplicht iedere ingezetene zich, bij het ontbreken van een woonadres (of in een aantal door de wet beperkte gevallen), op een briefadres te laten inschrijven.[27] Er kan al snel de verwarring ontstaan dat een briefadres een postbus is, maar dat is uitdrukkelijk niet het geval: het moet een bestaand adres van een ander natuurlijk persoon of een instelling betreffen. Deze briefadresgever moet er ook nog eens voor zorgen dat inkomende stukken, waaronder een dagvaarding, de persoon in kwestie bereiken. Aldus overweegt de Hoge Raad dat betekening aan een briefadres een betere waarborg biedt dan openbare betekening (art. 54 lid 2 Rv). In dit laatste geval is de kans in de praktijk namelijk zeer klein is dat een persoon zonder bekende woon- of verblijfplaats daadwerkelijk kennisneemt van het exploot dat is uitgebracht. In dit licht komt de Hoge Raad tot het (voor de praktijk gewenste) oordeel dat, voor de toepassing van artikelen 45-47 Rv, een briefadres in beginsel moet worden aangemerkt als gekozen woonplaats in de zin van artikel 1:15 BW. Dat betekent dat in dat geval geen sprake is van een onbekende woonplaats of onbekende werkelijke verblijfplaats als bedoeld in artikel 54 lid 2 Rv, zodat exploten aan het briefadres betekend moeten worden en voor openbare betekening dus geen plaats is. Het voordeel hiervan is natuurlijk dat de reguliere dagvaardingstermijn van ten minste een week dan van toepassing is (art. 114 Rv). Eveneens is de rechter van de plaats van het briefadres bevoegd (art. 99 lid 1 Rv).

Dat de eiser echter niet altijd op de BRP mag vertrouwen, blijkt nog eens uit Rb. Rotterdam 18 september 2019 (ECLI:NL:RBROT:2019:8983). Daarin onderstreept de rechter dat de enkele inschrijving in de BRP niet zonder meer leidt tot de conclusie dat iemand op dat adres (werkelijk) woonplaats heeft. Van wezenlijk belang acht de rechter hier dat eiser ten tijde van betekening wist dat de nadien bij verstek veroordeelde gedaagde niet op zijn geregistreerde adres woonde. Eiser had namelijk vóór betekening zelf het huurcontract van de woning op dat adres van gedaagde overgenomen. Desondanks was de dagvaarding op het betreffende adres (waar eiser op dat moment woonde) in een gesloten envelop achtergelaten (art. 47 Rv). Ondanks dat aan de (formele) wettelijke betekeningsvereisten is voldaan, verklaart de rechtbank in de verzetprocedure – onder vernietiging van het verstekvonnis – de dagvaarding nietig omdat op voorhand vaststond dat de dagvaarding gedaagde juist niet zou bereiken en gesteld noch gebleken is dat eiser enige inspanning heeft verricht ervoor te zorgen dat dit toch zou gebeuren.

Substantiërings- en bewijsaandraagplicht 'repeatplayers'

Het geduld van de rechtspraak lijkt op te raken bij de vele rammelende dagvaardingen afkomstig van zogenoemde 'repeatplayers'.[28] Deze eisers treden regelmatig op tegen consumenten, maar onderbouwen (kennelijk) hun vorderingen consequent onvoldoende (zie onder meer artt. 111 lid 2 onder d Rv en 21 Rv). Om de 'repeatplayers' toch een laatste handreiking te doen en de vorderingen niet (direct) wegens gebrek aan onderbouwing te laten stranden, heeft de landelijke rechtspraak een overgangsperiode aangekondigd van 1 december 2019 tot 1 april 2020.[29] Gedurende die periode zal de rechter aanvullende informatie vragen door middel van het wijzen van tussenvonnissen/rolbeschikkingen met een speciaal hiervoor ontwikkeld informatieformulier als bijlage.[30] Na deze periode wordt niet langer aanvullende informatie bij 'repeatplayers' opgevraagd en vindt ambtshalve toetsing van de vordering plaats, uitsluitend op basis van de uitgebrachte dagvaarding. Dat het informatieformulier ook niet altijd volstaat, blijkt wel uit het feit dat nu al (verstek)vonnissen te vinden zijn die – ook na het nemen van een akte met ingevuld informatieformulier – alsnog wegens onvoldoende onderbouwing zijn afgewezen, zie bijvoorbeeld Rb. Amsterdam 26 november 2019 (ECLI:NL:RBAMS:2019:8730). Het valt op dat ook het lichtzinnig en veelal geautomatiseerd procederen tegen consumenten rechters om meerdere redenen een doorn in het oog is. Zo overweegt de kantonrechter te Amsterdam in zijn vonnis van 7 november 2019 (ECLI:NL:RBAMS:2019:8244) dat hij zich niet aan de indruk kan onttrekken dat de betreffende zaak uit het geautomatiseerde systeem is gerold zonder dat daaraan een mensenhand te pas is gekomen. Het ging om de betaling van een openstaande (tandarts)rekening van 5 eurocent aan repeatplayer en

factureringsbedrijf Infomedics. De vordering wordt bij verstek afgewezen. Nog daargelaten dat ook in deze dagvaarding informatie ontbreekt, staat volgens de kantonrechter het bedrag aan proceskosten (242,16 euro) niet in een redelijke verhouding tot de hoofdsom. Hij merkt het dan ook als misbruik van recht aan om een debiteur zodanig op kosten te jagen voor een verwaarloosbare vordering, om – in zijn woorden – nog maar niet te spreken van de maatschappelijke kosten die met een procedure zijn gemoeid. De kantonrechter haalt ook nog uit naar de door Infomedics ingeschakelde gerechtsdeurwaarder: van hem had mogen worden verwacht dat hij een blik op de inhoud van de dagvaarding had geworpen alvorens tot betekening over te gaan.

EXECUTIE

Dwangsom

Uit rechtspraak van het Benelux-Gerechtshof volgt dat de appelrechter de mogelijkheid heeft een in eerste aanleg opgelegde dwangsom met terugwerkende kracht te verminderen, te vermeerderen of af te wijzen.[31] Bij de herbeoordeling van de dwangsom mag de appelrechter alle relevante omstandigheden van het geval in overweging nemen. Onder deze omstandigheden behoren de financiële toestand van de dwangsomschuldenaar, zijn gedrag en de feitelijke gevolgen die het verbeuren van dwangsommen zal hebben. In HR 4 oktober 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1530) oordeelt de Hoge Raad dat de appelrechter ten onrechte overwoog dat de hoogte van een in eerste aanleg uitgesproken dwangsomveroordeling die ziet op het verleden, slechts terughoudend zou kunnen worden getoetst.
De dwangsomrechter is exclusief bevoegd te oordelen over vorderingen tot opheffing, opschorting of vermindering van de dwangsom (zie art. 611d lid 1 Rv). De executierechter is bevoegd te oordelen over executiegeschillen ten aanzien van de opgelegde dwangsom. In de zaak die leidde tot HR 13 december 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1941) had de veroordeelde die om opheffing van de dwangsom vroeg al aan de hoofdveroordeling voldaan. Is in dit geval de dwangsomrechter of de executierechter bevoegd te oordelen over de opheffing? De beoordeling door de dwangsomrechter over een vordering in de zin van artikel 611d lid 1 Rv ziet op gevallen dat sprake is van een (blijvende of tijdelijke, gehele of gedeeltelijke) onmogelijkheid om aan de hoofdveroordeling te voldoen. De Hoge Raad verduidelijkt dat van een onmogelijkheid om aan de hoofdveroordeling te voldoen sprake is als de dwangsom als dwangmiddel – dat wil zeggen: als geldelijke prikkel om nakoming van de veroordeling zo veel mogelijk te verzekeren – zijn zin verliest. Die prikkel is niet (meer) aanwezig bij een uitgevoerde hoofdveroordeling. In feite ging de zaak erover in hoeverre aan de hoofdveroordeling is voldaan en of de daaraan verbonden dwangsommen zijn verbeurd. Dergelijke vragen dienen niet door de dwangsomrechter (in het kader van een vordering op de voet van art. 611d Rv), maar door de executierechter te worden beoordeeld. Als de veroordeelde de (inhoudelijke) juistheid van de hoofdveroordeling wil aanvechten, staat het hem uiteraard vrij in hoger beroep te gaan tegen de uitspraak waarbij de dwangsom werd opgelegd. Het is niet de bedoeling dat de veroordeelde een dergelijk oordeel uitlokt bij de executierechter.

Erkenning en tenuitvoerlegging onder Brussel I-bis Vo

Een rechterlijke uitspraak die uitvoerbaar is in de lidstaat van oorsprong, is ook uitvoerbaar in de andere lidstaten (art. 41 lid 1 Brussel I-bis Verordening).[32] De partij die tenuitvoerlegging in een andere lidstaat verlangt, dient aan de daartoe bevoegde autoriteit in die andere lidstaat een afschrift van de rechterlijke uitspraak en een certificaat in de zin van artikel 53 Brussel I-bis Verordening te verstrekken.[33] Dit door het gerecht van de lidstaat van herkomst af te geven certificaat bevat een uittreksel van de rechterlijke uitspraak en verder moet hieruit blijken dat die uitspraak uitvoerbaar is. HvJ EU 4 september 2019 (ECLI:EU:C:2019:661; zie ook *NJ* 2019/386) leert dat het gerecht van herkomst dat is verzocht om een dergelijk certificaat af te geven *niet* bevoegd is om ambtshalve te onderzoeken of de betreffende uitspraak is vastgesteld met inachtneming van de bevoegdheidsregels inzake consumentenovereenkomsten. Als die regels geschonden zouden zijn, kan de consument natuurlijk altijd een procedure tot weigering van de tenuitvoerlegging starten en daarin een beroep doen op de weigeringsgrond van artikel 45 lid 1, onder e Brussel I-bis Verordening.

EXHIBITIEPLICHT

Kan een gedaagde in een lopende bodemprocedure een exhibitievordering (art. 843a Rv) beter als een (voorwaardelijke) reconventionele vordering of als incident instellen? In Rb. Zeeland-West-Brabant 3 juli 2019 (ECLI:NL:RBZWB:2019:3134) had eiseres beter voor dit laatste kunnen kiezen. Hier oordeelt de rechtbank namelijk dat bij toewijzing van de (reconventionele) exhibitievordering bij eindvonnis, de gegevens waar de vordering op ziet niet meer in deze instantie gebruikt kunnen worden ten bewijze van de door eiseres ingenomen stellingen. Daarbij heeft eiseres niet gesteld welk belang bij exhibitie zij na het eindvonnis nog heeft, waaruit de rechtbank afleidt dat een relevant (rechtmatig) belang ontbreekt.
Dient een exhibitievordering gericht tegen een failliet sowieso te worden afgewezen wegens strijd met de belangen van de faillissementsboedel? De Rotterdamse voorzieningenrechter ziet hier in zijn vonnis van 19 april 2019 (ECLI:NL:RBROT:2019:3978) geen ‘gewichtige reden’ tot afwijzing in (art. 843a Rv lid 4).[34] Op zichzelf is

juist dat de curator de belangen van de schuldeisers behartigt, waaronder – in casu ook – die van eiseressen tot exhibitie. Ook is juist dat de curator (in geval van benadeling) daarvoor derden kan aanspreken.[35] Dit staat er evenwel niet aan in de weg dat eiseressen tot exhibitie een (eventueel) aan hen toekomende vordering ook zelf jegens deze derden in rechte geldend kunnen maken.[36] Daarbij kan niet zozeer de exhibitie, maar (alleen) de mogelijk naar aanleiding daarvan door eiseressen in te stellen actie jegens derden in strijd komen met de belangen van de boedel. Dit belang kan daarom niet nu (al) aan exhibitie in de weg staan.

HERROEPING

In zijn arrest van 19 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1233) doceert de Hoge Raad: de herroepingsprocedure bestaat uit twee afzonderlijke fasen. Steeds is eerst sprake van een uitspraak over de vraag of de aangevoerde grond heropening van het oorspronkelijke geding rechtvaardigt (de eerste fase). In geval van heropening vindt vervolgens een hernieuwde beoordeling plaats van het geding waarop de heropening betrekking heeft (de tweede fase). Artikel 388 lid 2 Rv bepaalt dat de beslissing over de heropening (de eerste fase) niet vatbaar is voor hoger beroep. Uit een eerder arrest van de Hoge Raad volgt dat cassatieberoep of – in voorkomend geval – verzet tegen een heropeningsbeslissing wel mogelijk is.[37] Anders dan A-G Lückers (ECLI:NL:PHR:2019:446) gaat de Hoge Raad er in deze zaak vanuit dat tegen een beslissing om het geding te heropenen niet alleen cassatieberoep of verzet *kan* worden ingesteld maar dat dit ook direct *moet* worden ingesteld. Er kan dus niet worden gewacht tot de beslissing in de tweede fase. Een andere opvatting zou onder meer tot het onwenselijke gevolg leiden dat, nadat het heropende geding is afgedaan, alsnog zou kunnen worden beslist dat er geen grond voor heropening was.

HOGER BEROEP

Artikel 140 lid 3 Rv

Als een eindvonnis wordt gewezen in een zaak tegen meerdere gedaagden waarvan er één of meer niet zijn verschenen en ten minste één van hen wel, kan de niet-verschenen partij daartegen geen verzet instellen maar schrijft de wet hoger beroep voor (art. 140 lid 3 Rv). Deze bepaling strekt ertoe dat in gevallen waarin een vordering tegen meer gedaagden wordt ingesteld, tussen de eiser(s) en de gedaagden geen tegenstrijdige uitspraken ten aanzien van eenzelfde rechtsbetrekking worden gewezen.[38] Het gevaar van tegenstrijdige beslissingen kan zich ook voordoen als tegen de gedaagde(n) verstek is verleend en sprake is van een tussengekomen of een aan de zijde van die gedaagde(n) gevoegde procespartij die zou kunnen besluiten hoger beroep in te stellen. Volgens de Hoge Raad brengt de strekking van artikel 140 lid 3 Rv mee dat deze bepaling ook geldt indien in eerste aanleg van voeging of tussenkomst sprake is geweest (zie HR 24 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:791). Deze uitleg strookt met de toepasselijkverklaring (in art. 140 lid 4 Rv) van dit voorschrift in het geval dat op de voet van artikel 118 Rv een derde als partij in het geding is opgeroepen. Omdat de niet-verschenen gedaagde(n) in een dergelijke situatie (veelal) geen weet zal hebben van de voeging of de tussenkomst, zet de Hoge Raad de rechter wel aan het werk: deze moet bij toewijzing van een dergelijke vordering bepalen dat de partij die aldus in het geding wordt toegelaten, de niet-verschenen gedaagde(n) van die toelating in kennis stelt. Verder hecht de Hoge Raad eraan dat in een dergelijke situatie een niet-ontvankelijkverklaring wegens termijnoverschrijding achterwege moet blijven indien voorafgaand aan het verstrijken van de appeltermijn (i) de bij verstek veroordeelde gedaagde niet in kennis is gesteld van de toelating van de derde en (ii) het vonnis hem niet in persoon betekend is en hij ook niet anderszins met dat vonnis bekend is geworden. Dan moet het hoger beroep wel worden ingesteld binnen een termijn van veertien dagen – of zoveel minder als overeenstemt met een kortere wettelijke beroepstermijn – nadat de bij verstek veroordeelde met dat vonnis bekend is geworden.[39]

Wat nu als door misleidende bewoordingen in een vonnis verzet is ingesteld terwijl dit eigenlijk op de voet van artikel 140 lid 3 Rv hoger beroep had moeten zijn? Dat was aan de orde in de zaak die leidde tot HR 8 februari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:207). Twee voormalige echtelieden waren gedagvaard tot betaling van een openstaande hoofdsom uit hoofde van een kredietovereenkomst. Vóór de aangezegde zittingsdatum stuurde de man een brief naar de kantonrechter, waarin hij onder meer heeft gesteld dat zijn ex-vrouw niet van deze lening wist. Hij had haar handtekening onder de kredietovereenkomst vervalst. De kantonrechter vermeldt in een tussenvonnis dat de man in persoon is verschenen, maar wijst vervolgens een toewijzend eindvonnis tegen de man en de vrouw waarin staat vermeld dat 'tegen de gedaagde partij' verstek is verleend. De vrouw stelt daartegen met succes verzet in. Het hof vernietigt echter en oordeelt dat de vrouw in haar verzet niet-ontvankelijk had moeten worden verklaard en bekrachtigt het veroordelend vonnis. Omdat de man door middel van zijn brief was verschenen was er sprake van een vonnis op tegenspraak en had de vrouw – gelet op het bepaalde in artikel 140 lid 3 Rv – in hoger beroep moeten komen. Dat is natuurlijk wel erg zuur voor de vrouw. De Hoge Raad komt haar dan ook te hulp. Het hof had het volgens hem bij het juiste eind door ervan uit te gaan dat het vonnis moet worden aangemerkt als vonnis op tegenspraak en dat daarom artikel 140 lid 3 Rv van toepassing was. Nu de vrouw dit echter niet uit dat vonnis heeft kunnen afleiden, noch op enige andere wijze heeft kunnen vaststellen dat de man in de procedure voor de

kantonrechter was verschenen, leidt de beslissing van het hof ertoe dat voor de vrouw het recht op toegang tot de rechter in de kern wordt aangetast. Als gevolg van die beslissing is zij immers veroordeeld tot betaling van een geldschuld zonder dat zij – na aanvankelijk niet in de procedure te zijn verschenen – gelegenheid heeft gehad haar standpunt met betrekking tot die geldschuld voor te leggen aan de rechter in verzet, dan wel de rechter in hoger beroep. Dat resultaat voldoet volgens de Hoge Raad niet aan de eisen van een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6 EVRM, zodat vernietiging en verwijzing volgen. De Hoge Raad verwijst daarbij naar zijn eerdere arrest van 18 november 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2642; zie ook de Kroniek van 2016). In die zaak deed zich een vergelijkbare situatie voor en had het hof – volgens de Hoge Raad – de verzetdagvaarding als memorie in hoger beroep moeten beschouwen.

Deelgeschilprocedure en hoger beroep

Tegen een door de rechter genomen beslissing in het kader van een deelgeschilprocedure staat – blijkens artikel 1019bb Rv – geen hogere voorziening open. Artikel 1019cc lid 3 Rv opent wel de mogelijkheid om in de bodemprocedure die op het deelgeschil volgt hoger beroep in te stellen van een beschikking in de deelgeschilprocedure. Dit voor zover de beschikking bindende eindbeslissingen bevat over geschilpunten die de materiële rechtsverhouding van partijen betreffen. In de zaak die leidde tot HR 20 september 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1407) had het hof de in de deelgeschilbeschikking uitgesproken kostenveroordeling vernietigd en een nieuwe kostenveroordeling uitgesproken. Nu het hier niet ging om een bindende eindbeslissing had het hof dit volgens de Hoge Raad niet mogen doen en was dit ook helemaal niet nodig: een veroordeling in een deelgeschilbeschikking verliest haar werking als in de procedure ten principale in het dictum een andere beslissing wordt gegeven over de desbetreffende vordering.

Deelvonnis / gedeeltelijk eindvonnis

Als bij een tussentijds appel is gegriefd tegen tot dan toe gewezen tussenvonnissen, kan niet meer bij een latere gelegenheid worden opgekomen tegen tussenvonnissen waartegen eerder al grieven waren gericht. Duidelijk was al dat deze zogenoemde 'één keer schieten-regel' geldt bij een tussentijds appel bij meerdere tussenvonnissen.[40] In zijn arrest van 25 januari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:96)[41] stelt de Hoge Raad buiten twijfel dat deze regel ook geldt bij een deelvonnis/gedeeltelijk eindvonnis. Als appellant in het hoger beroep tegen het eindvonnisgedeelte ook grieven richt tegen het tussenvonnisgedeelte zal deze meteen al zijn bezwaren daartegen moeten formuleren. Oppassen dus.

Devolutieve werking

Anders dan soms wordt aangenomen, geldt de positieve zijde van de devolutieve werking niet alleen ten gunste van de geïntimeerde, maar ook voor de in eerste aanleg aangevoerde stellingen van de appellant.[42] Onbehandeld gebleven stellingen van de appellant die de eerste rechter terecht onbehandeld kon laten om tot het bereikte oordeel te komen, moeten opnieuw worden beoordeeld in hoger beroep vanwege de positieve zijde van devolutieve werking.[43] In de zaak die leidde tot HR 22 maart 2019 (ECLI:NL:HR:2019:398) had de rechter in eerste aanleg de vorderingen van eiser uitgelegd als één vordering met twee verschillende grondslagen: een contractuele boete of het tweede deel van een overnamesom. In appel kwam het hof tot de slotsom dat de op de contractuele boete gestoelde toewijzing van de vordering moest worden vernietigd, maar ging hij in de fout door vervolgens niet te onderzoeken of de vordering wel toewijsbaar is voor zover zij berust op de verschuldigdheid van het tweede deel van de overnamesom. Zie in dit verband ook D.L. Barbiers in *TvPP* 2019/1. Hij merkt terecht op dat het zeker in complexe en omvangrijke procedures voor de rechter een bewerkelijke taak kan zijn om relevante gronden of verweren in de stukken uit de eerste aanleg terug te vinden. Dat onder meer is voor Barbiers reden voor een heroverweging van deze zogenoemde revisieplicht.

Grieven

Als grieven worden aangemerkt alle gronden die de appellant aanvoert om de bestreden uitspraak te doen vernietigen.[44] De daartoe aangevoerde gronden behoeven door de appellant niet uitdrukkelijk te worden aangeduid als – al dan niet genummerde – grief.[45] Die gronden moeten wel behoorlijk naar voren zijn gebracht in het geding, zodat zij voldoende kenbaar zijn voor de rechter en voor de wederpartij. HR 5 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:505) onderstreept dat het risicovol kan zijn om zich in een processtuk uit te laten over de mogelijke reikwijdte van een grief van de wederpartij. In eerste aanleg had de kantonrechter hier geoordeeld dat de verhuurder een woning wegens dringend eigen gebruik kon opeisen. In appel richtte de huurder een grief tegen het passeren van het bewijsaanbod om door het horen van een makelaar te bewijzen dat de verhuurder voornemens is de woning te verkopen. Wordt met deze grief nu ook het oordeel van de kantonrechter bestreden dat de verhuurder de woning dringend nodig heeft voor eigen gebruik? Ja. Volgens de Hoge Raad laat die grief geen andere uitleg toe waarbij hij eraan hecht dat de verhuurder in zijn memorie van antwoord deze grief kennelijk ook zo heeft opgevat. Ook in HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:640) hecht de Hoge Raad aan de reactie van de wederpartij. In die zaak had appellant een grief niet gehandhaafd. De wederpartij had onderkend dat aan de stellingen die appellant in het kader van de niet-gehandhaafde grief had

aangevoerd ook betekenis toekomt voor de beoordeling van de overige grieven en was hier vervolgens op ingegaan. De Hoge Raad casseert omdat het hof niet had laten zien ook die stellingen bij de behandeling van de overige grieven te hebben betrokken.

Schorsende werking appel ook bij beroep op doorbrekingsgrond?

Een wettelijk rechtsmiddelenverbod kan worden doorbroken op één van de in de rechtspraak ontwikkelde doorbrekingsgronden, te weten dat de rechter (i) buiten het toepassingsgebied van de desbetreffende regeling is getreden, (ii) deze regeling ten onrechte buiten toepassing heeft gelaten, dan wel (iii) bij de behandeling van de zaak een zodanig fundamenteel rechtsbeginsel heeft veronachtzaamd dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling van de zaak niet kan worden gesproken. In de zaak die leidde tot Hof Arnhem-Leeuwarden 15 januari 2019 (ECLI:NL:GHARL:2019:1424) was met een beroep op een doorbrekingsgrond hoger beroep ingesteld tegen een niet-appellabele toewijzende beschikking op een verzoek om een voorlopig getuigenverhoor. De beschikking was (natuurlijk) niet uitvoerbaar bij voorraad verklaard. Heeft het ingestelde hoger beroep tegen deze niet-appellabele beschikking wel of niet schorsende werking? Het hof meent van wel. Dat ziet G.C.C. Lewin in zijn annotatie in *JBPr* 2019/36 duidelijk anders. Doordat de wetgever voor bepaalde gevallen hoger beroep uitsluit, is daarmee volgens hem ook impliciet de schorsende werking van het hoger beroep voor die gevallen uitgesloten. De redenen waarom de wetgever het hoger beroep uitsluit, zullen doorgaans ook goede redenen zijn voor uitsluiting van de bijbehorende schorsende werking. De rechter die een dergelijke beschikking geeft, mag er volgens Lewin dan ook van uitgaan dat zijn beschikking niet appellabel is en dat het dus niet nodig is om deze uitvoerbaar bij voorraad te verklaren. Steekhoudende argumenten die overigens ook gelden voor het – tamelijk arbitraire – advies uit de Beslagsyllabus om in een beslagrekest voor conservatoir beslag te vragen om de verlofbeschikking uitvoerbaar bij voorraad te verklaren.[46]

Tweeconclusieregel

De in hoger beroep geldende tweeconclusieregel brengt mee dat alle stellingen in (één van) de twee memories moeten worden aangevoerd en dat de hogerberoepsrechter in beginsel niet behoort te letten op later aangevoerde nieuwe standpunten.[47] Op die regel heeft de Hoge Raad slechts drie uitzonderingen aanvaard, namelijk (i) als aanpassing aan feiten/omstandigheden, voorgevallen ná memorie van grieven of memorie van antwoord, nodig is of (ii) als de aard van het geschil het later aanvoeren van stellingen rechtvaardigt of (iii) als de wederpartij hiermee instemt.[48] In een procedure na verwijzing door de Hoge Raad aanvaardt het Hof Arnhem-Leeuwarden (1 oktober 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7945) nóg een uitzondering. Na de verzetdagvaarding, die kwalificeert als een memorie van antwoord,[49] staat het hof oppossant/geïntimeerde toe nog een memorie te nemen. Het hof acht hiervoor doorslaggevend dat gedurende de verzettermijn de advocaat van oppossant/geïntimeerde meermalen tevergeefs had getracht om bij de advocaat van de wederpartij de processtukken van de procedure voor verwijzing en na verwijzing te bemachtigen. Dit gebrek aan redelijkerwijs te vergen processuele medewerking rechtvaardigt volgens het hof – in het licht van het beginsel van hoor en wederhoor en artikel 6 EVRM – een uitzondering op de tweeconclusieregel.

INCIDENTEN

Concentratie van incidenten

De wet schrijft voor dat incidentele vorderingen zo veel mogelijk tegelijk worden ingesteld (art. 208 lid 3 Rv). Als er geen goede reden is om incidenten na elkaar in te stellen, dan zullen in ieder geval de kosten als nodeloos gemaakt worden beschouwd.[50] Het (ruim) na elkaar instellen van incidenten zou ook een sanctie wegens misbruik van procesrecht kunnen rechtvaardigen.[51] In Rechtbank Den Haag (12 juni 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:6005) had de gedaagde partij bijna tweeënhalf jaar nadat de dagvaarding was uitgebracht nog steeds geen antwoord in de hoofdzaak ingediend, maar wierp gedaagde een vrijwarings- en een aanhoudingsincident op en deed ook nog een voorwaardelijk pleidooiverzoek voor in het geval de incidentele vorderingen niet zouden worden toegewezen. Het één en ander is aanleiding voor een opvallend vonnis: gebruikmakend van haar bevoegdheid maatregelen te treffen tegen onredelijke vertraging van de procedure (art. 20 Rv) bepaalt de rechtbank dat het gedaagde niet wordt toegestaan vóór de conclusie van antwoord bij afzonderlijke conclusie nog nieuwe incidenten op te werpen. Volgens de rechtbank vergen de opgelopen vertraging en de hiervoor genoemde concentratieregel dat eventuele nieuwe incidenten gecombineerd met de conclusie van antwoord worden ingediend.

Ontslag en verval van instantie

Artikel 27 Fw geeft een regeling voor het geval dat ten tijde van de faillietverklaring een door de gefailleerde ingestelde rechtsvordering aanhangig is. Artikel 28 Fw voorziet in de spiegelbeeldige situatie waarin op het moment van faillietverklaring een procedure aanhangig is tegen de gefailleerde. HR 6 december 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1917) leert dat als de curator in een dergelijke situatie het geding niet overneemt – anders dan bij artikel 27 Fw – geen ontslag van instantie tegen de curator mogelijk is.

Vrijwaring

Gelijktijdige afdoening van de vrijwaringszaak en de hoofdzaak is uit-

gangspunt (art. 215 Rv). Als dat niet mogelijk is, zal eerst de hoofdzaak moeten worden afgedaan.[52] Indien daartoe aanleiding bestaat, kan de rechter ook ervoor kiezen om eerst in de vrijwaringsprocedure te beslissen alvorens in de hoofdzaak einduitspraak te doen. Dat mag echter niet als de uitkomst van de vrijwaringszaak afhangt (of redelijkerwijs kan afhangen) van de beslissing of het debat in de hoofdzaak.[53] Uit HR 4 oktober 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1529) blijkt – nog eens – dat de beantwoording van deze vraag sterk afhankelijk is van een kwalificatie van de omstandigheden van het geval. Zo meende het hof hier dat de vrijwaringszaak van een onderaannemer tegen haar verzekeraar eerst kon worden afgedaan nu daarin al was beslist over alle dekkingsvragen. De Hoge Raad gaat daarin niet mee. Volgens hem volgt uit het arrest van het hof dat de aansprakelijkheid van de onderaannemer jegens de hoofdaannemer in de hoofdzaak slechts gedeeltelijk gedekt wordt door de verzekering. De omvang van de verzekeringsuitkering is dan ook afhankelijk van het antwoord op de vraag in hoeverre een in de hoofdzaak toe te wijzen schadevergoeding is toe te rekenen aan een aansprakelijkheidsgrond die door de verzekering is gedekt. En dan moet de hoofdzaak toch echt worden afgewacht.

Zekerheidstelling na aanwending rechtsmiddel

Als een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen een vonnis dat uitvoerbaar bij voorraad is verklaard, kan de veroordeelde op de voet van artikel 235 Rv een incidentele vordering instellen die ertoe strekt dat alsnog aan de uitvoerbaar bij voorraadverklaring de voorwaarde van zekerheid wordt verbonden. In een dergelijk incident is geen feitelijk novum vereist wanneer in een vorige instantie uitsluitend (naar aanleiding van een daartegen gericht verweer) een gemotiveerde beslissing is gegeven over de gevorderde uitvoerbaar bij voorraadverklaring (zie HR 18 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1607). De beoordeling van een vordering tot zekerheidstelling op de voet van artikel 235 Rv vergt immers een enigszins andere belangenafweging dan de beoordeling of een vonnis al dan niet (alsnog) uitvoerbaar bij voorraad moet worden verklaard.[54]

Zekerheidstelling proceskosten

Artikel 224 lid 1 Rv bepaalt dat een partij zonder woonplaats of gewone verblijfplaats in Nederland die bij een Nederlandse rechter een vordering instelt (of zich voegt of tussenkomt), verplicht is op vordering van de wederpartij zekerheid te stellen voor de proceskosten tot betaling waarvan zij veroordeeld zou kunnen worden. De strekking van dit cautie-incident is te voorkomen dat een gedaagde wordt geconfronteerd met een oninbare proceskostenveroordeling in verband met het ontbreken van de mogelijkheid tot tenuitvoerlegging daarvan in het land waar de eiser zijn woonplaats heeft (zie in dat verband ook de uitzonderingen in lid 2).[55] Mede gelet op deze strekking gaat de Hoge Raad ervan uit dat artikel 224 Rv van overeenkomstige toepassing is op andere op geschilbeslechting gerichte procedures dan de dagvaardings- of vorderingsprocedure (HR 11 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1580).[56]

SPOEDWET KEI[57]

Naarmate de KEI-pilots bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland vorderden, groeide bij steeds meer rechters en advocaten het inzicht dat men beter 'ten halve kan keren' dan 'ten hele kan dwalen'. Het wekt dan ook geen verbazing dat met de Spoedwet KEI de pilots voor nieuwe zaken per 1 oktober 2019 zijn stopgezet. Kennelijk vanuit

de gedachte om er zo snel mogelijk mee te stoppen, is ook voorzien in de mogelijkheid dat na 1 oktober 2019 in nog lopende zaken – met toestemming van partijen – de wissel wordt omgezet naar het recht dat per 1 oktober 2019 overal geldt of dat men er enkel voor kiest niet meer digitaal te procederen.[58]

Ondertussen ontwikkelt de rechtspraak een nieuw (eenvoudiger) digitaal systeem.[59] Daarvoor worden het webportaal 'Mijn Rechtspraak' en de systeemkoppeling 'Aansluitpunt Rechtspraak' aangepast: van een alles-in-één-systeem naar een 'digitale brievenbus' met dossierfunctie. Via deze digitale brievenbus kunnen alle partijen zaken indienen, processtukken digitaal uitwisselen en digitaal corresponderen met de Rechtspraak. Een beetje zoals het nu bij de Hoge Raad gaat en waar het wel goed loopt.[60] Verder wordt het realiseren van de digitale toegankelijkheid losgekoppeld van het invoeren van de grote inhoudelijke vernieuwingen in het burgerlijk procesrecht die de KEI-wetgeving meebrengt. Een goed plan nu dit één van de belangrijkste oorzaken lijkt te zijn geweest van het mislukken van het KEI-project.

Voor de Hoge Raad blijft de voor vorderingsprocedures ingevoerde KEI-wetgeving uit 2016, inclusief verplicht digitaal procederen, gewoon van kracht. In zoverre blijven er twee Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering gelden: één voor vorderingsprocedures bij de Hoge Raad en één voor alle andere gerechten en procedures. Wel gaat de minister met de Hoge Raad, de Raad voor de rechtspraak en andere stakeholders, waaronder de NOvA en de KBvG, onderzoeken hoe op termijn weer te kunnen komen tot één Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.[61]

Ondanks het debacle van de pilots worden toch grote voordelen gezien in de invoering van enkele (belangrijke) inhoudelijke procesrechtelijke vernieuwingen uit de KEI-wetgeving.[62] Het gaat om wijzigingen uit de KEI-wetgeving die losstaan van de digitalisering en die de versterkte regiefunctie van de rechter en de uitgebreidere mogelijkheden op de mondelinge behandeling betreffen. De Spoedwet regelt dat de inhoud daarvan per 1 oktober 2019 is opgenomen in de aangepaste artikelen 87-90 Rv.[63] Deze bepalingen uit de Spoedwet gelden vanzelfsprekend alléén in zaken waarin de dagvaarding op of na 1 oktober 2019 is betekend of het verzoekschrift op of na die datum is ingediend.[64] Zie voor de eerdere – per 1 september 2017 – landelijk geldende wijzigingen uit de KEI-wetgeving de Kroniek van 2017-2018.[65] Daarin gingen wij er vanuit dat het doen van een mondelinge einduitspraak in bodemprocedures in hoger beroep niet mogelijk is. Dit ondanks dat per 1 september 2017 niet artikel 357 lid 2 Rv met deze strekking in werking is getreden. In aanvulling daarop wijzen wij inmiddels graag op de memorie van toelichting bij de Spoedwet. Daarin staat vermeld dat eerder is vergeten artikel 357 lid 2 Rv in werking te laten treden.[66] De minister zal deze omissie pas in een nader wetsvoorstel rechtzetten nu hij de Spoedwet tot het strikt noodzakelijke wil beperken. Wel merkt de minister op dat het doen van mondelinge uitspraak in hoger beroep inderdaad niet voor de hand ligt in andere zaken dan die zijn genoemd in het tweede lid van artikel 357 Rv (een tussenarrest of een eindarrest in kort geding). Zie over het doen van mondelinge einduitspraak ook het artikel 'De mondelinge einduitspraak – dat smaakt naar méér' in *TCR* 2019/1 van Kim van der Kraats. Deze rechter/teamvoorzitter constateert dat er grote verschillen bestaan tussen de gerechten en rechters in de mate waarin mondelinge einduitspraken worden gedaan en/of worden gepubliceerd, in het type zaken waarin van een mondelinge einduitspraak gebruik wordt gemaakt (zowel qua onderwerp als qua complexiteit), en in de wijze waarop die is vormgegeven en wat erin is opgenomen. Volgens haar reden om in ieder geval álle mondelinge einduitspraken te publiceren.

De Spoedwet strekt ook tot het verruimen van de mogelijkheden op en rond de (vernieuwde) mondelinge behandeling. Zo kunnen in zaken die op of na 1 oktober 2019 zijn gestart tijdens de mondelinge behandeling formeel getuigen en deskundigen worden gehoord (zie art. 87 lid 3 Rv Spoedwet). Met de eed of de belofte dus en niet het informeel horen zoals bij de comparitie 'oude stijl' vaak gebeurt. Deze (nieuwe) mogelijkheid is bedoeld voor procedures die betrekkelijk eenvoudig zijn wat de feitelijke grondslag betreft.[67] Verder ligt het voor de hand dat meestal geen getuigen of deskundigen bij de mondelinge behandeling worden gehoord zonder dat aan de rechter en partijen duidelijk is over welk bewijsthema (*probandum*) zij worden gehoord.[68] Duidelijkheid daarover zou de rechter onder meer kunnen geven in een inhoudelijke zittingsagenda. Het nieuwe artikel 87 lid 4 Rv Spoedwet voorziet immers in de mogelijkheid om 'voor zover mogelijk' het doel van de mondelinge behandeling aan partijen mee te delen. Een inhoudelijke zittingsagenda is natuurlijk het middel bij uitstek om invulling te geven aan de door de wetgever met de Spoedwet gewenste – verdergaande – regierol van de rechter.[69] Nu maar hopen dat rechters dit ook daadwerkelijk gaan doen.

De veelgehoorde tegenwerping van rechters dat het van tevoren bedenken welke onderwerpen moeten worden besproken problematisch is omdat de rechter de zaak dan twee keer moet bekijken, staat hoe dan ook haaks op de wederzijdse afstemming die de wetgever in het kader van de versterkte regierol van de rechter uitdrukkelijk heeft beoogd.[70] In ieder geval zou de praktijk er enorm mee geholpen zijn als in de beslissing ter zake van de mondelinge behandeling wordt vermeld of er tijdens de zitting al of niet gebruik mag worden gemaakt van over te leggen spreekaantekeningen, zoals in KEI-zaken bij de pilotrechtbanken het geval is/was.[71]

Het klassieke pleiten komt nog meer op de achtergrond met de afschaffing van het pleidooi als afzonderlijke proceshandeling in zaken die op of na 1 oktober 2019 zijn gestart.[72] Het accent komt steeds meer te liggen op het goed omgaan met vragen van de rechter(s) en mogelijke nieuwe informatie van de zijde van de wederpartij. Als er na antwoord geen mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, kunnen partijen wel aanspraak maken op een gelegenheid om alsnog hun standpunt mondeling uiteen te zetten (zie art. 87 lid 8 Rv).[73]
In verband met de wetswijzigingen van 1 oktober 2019 zijn de procesreglementen bij de rechtbanken en hoven aangepast. Als gevolg daarvan is er nu steeds een oude versie, die geldt als de dagvaarding voor 1 oktober 2019 is betekend én een nieuwe versie die geldt als de dagvaarding op of na 1 oktober 2019 is betekend. Bij de hoven is dit ook het geval in verzoekschriftprocedures, zij het dat (natuurlijk) dan het moment van indiening van het verzoekschrift bepalend is. In nieuwe zaken wordt de spreektijd per partij fors minder. Zo gaat de spreektijd bij drie van de vier hoven terug naar tien minuten.[74] Wel opent het nieuwe procesreglement van de hoven in artikel 4.11 de mogelijkheid om gemotiveerd een langere spreektijd te vragen. Het Hof Amsterdam gaat het nieuwe regime ook toepassen in zaken van vóór 1 oktober 2019 waarin pleidooien en (gewone) comparities plaatsvinden ná 1 januari 2020.[75]
Veel advocaten zullen blij zijn dat ze in zaken die op of na 1 oktober 2019 zijn gestart niet meer kunnen worden geconfronteerd met een proces-verbaal van de zitting waarin slechts een algemene beschrijving is opgenomen. Tot de verleden tijd behoort de enkele vermelding dat de verschenen partijen hun standpunten hebben toegelicht. Voortaan moet het proces-verbaal een zakelijke samenvatting bevatten van het verhandelde ter zitting (art. 90 lid 3 Rv). Zie in dat kader ook HR 22 maart 2019 (ECLI:NL:HR:2019:413) waarin de Hoge Raad nog eens onderstreept dat het verstrekken van een afschrift van een proces-verbaal niet afhankelijk mag worden gesteld van het al dan niet zijn ingesteld van een rechtsmiddel.
Met de KEI-worsteling van rechters en advocaten achter de rug, is het de vraag of de praktijk ook nog eens met verschillende experimentele procedurevormen moet worden opgezadeld.[76] Daarin voorziet het wetsvoorstel Experimentenwet rechtspleging.[77] Een aantal Tweede Kamerleden vraagt zich (terecht) af of dat verplichte karakter wenselijk en ook wel (echt) nodig is.[78]

KORT GEDING

Bij toewijzing van een geldvordering in kort geding is terughoudendheid op zijn plaats en moet nog duidelijker dan in andere zaken een spoedeisend belang aannemelijk worden gemaakt.[79] Anders dan de kortgedingrechter in eerste aanleg gaat het Amsterdamse Hof (10 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3346) ervan uit dat de uitkomst van een eveneens aanhangige bodemprocedure niet hoeft te worden afgewacht als de aan de vordering ten grondslag gelegde verduistering door de verwerende partij niet is betwist en evenmin is betwist dat in ieder geval het bedrag van het gevorderde voorschot verschuldigd is.
Een kort geding is natuurlijk aantrekkelijk door de snelheid en eenvoud van de procedure. Kennelijk vanuit die gedachte is de Rechtbank Amsterdam in juni 2019 gestart met een tussenvorm tussen het kort geding en de traditionele bodemprocedure.[80] Deze verkorte bodemprocedure is bedoeld voor bodemzaken die geen uitgebreide getuigenverhoren of deskundigenonderzoek vereisen. Ze worden ongeveer hetzelfde behandeld als een kort geding. Spoedeisendheid is niet vereist en – anders dan bij een kort geding – kunnen in dit zogenoemde 'bodemkortgeding' wel constitutieve en declaratoire beslissingen worden gegeven. Deze verkorte bodemprocedure wordt gevolgd op basis van vrijwilligheid. Verder moet de rechtbank de zaak voor deze procedure geschikt vinden.[81]

KOSTEN

Griffierecht

Op 29 juli 2019 is een wetsvoorstel ter consultatie voorgelegd dat strekt tot wijziging van de Wet griffierechten burgerlijke zaken.[82] Beoogd wordt de huidige griffierechtcategorie van vorderingen van 500 tot 12.500 euro op te splitsen in vier categorieën, zodat de hoogte van het griffierecht meer in evenwicht komt met de hoogte van de vordering. In het wetsvoorstel gaan rechtspersonen minder griffierecht betalen voor het aanhangig maken van een geldvordering van 500 tot 5.000 euro. Burgers gaan een minder hoog griffierecht betalen voor het aanhangig maken van geldvorderingen van 500 tot 1.500 euro. De grootste verandering vindt plaats bij vorderingen van zowel rechtspersonen als burgers van 5.000 euro of meer: de griffierechten voor deze vorderingen worden met 35 procent verhoogd. De consultatie is op 30 september 2019 gesloten. Het wachten is nu op de indiening in de Tweede Kamer.

Proceskostenveroordeling wegens nodeloos of lichtvaardig procederen

In procedures tussen ex-echtgenoten is gebruikelijk dat wordt bepaald dat elk van de partijen de eigen kosten draagt. Daarvan wordt nog weleens afgeweken in geval van nodeloos of lichtvaardig procederen. In de echtscheidingszaak die leidde tot Hof 's-Hertogenbosch 25 april 2019 (ECLI:NL:GHSHE:2019:1528) had de man slechts met summiere grieven appel ingesteld tegen de bestreden beslissing en vervolgens, na indiening van het verweerschrift door de vrouw, het beroep weer ingetrokken. De vrouw maakte vervolgens aanspraak op een veroordeling van de man in de proceskosten en stelde

daartoe dat de man haar kosten nodeloos heeft veroorzaakt. Daar voelt het hof niets voor. Het hof acht van belang dat de nieuwe advocaat van de man ten tijde van het indienen van het appelschrift de processtukken van de eerste aanleg niet compleet had, zodat hij niet in staat was in het beroepschrift een (behoorlijke) toelichting te geven op de grieven. Daarbij acht het hof aannemelijk dat de nieuwe advocaat van de man de gehele inhoud van het procesdossier van de eerste aanleg diende te bestuderen alvorens hij de inschatting kon maken dat het doorzetten van het hoger beroep niet opportuun was.

NETHERLANDS COMMERCIAL COURT

Sinds 1 januari 2019 kan binnen de Rechtbank en het Hof Amsterdam in het Engels worden geprocedeerd. Voor toegang tot deze procedure bij de NCC District Court en het NCC Court of Appeal is wel overeenstemming tussen partijen vereist. Verder moet het gaan om een niet-kantonzaak met internationale aspecten. Het is wel prijzig vanwege kostendekkende griffierechten, variërend van 7.500 euro voor een kort geding tot 20.000 euro in hoger beroep.[83] Op termijn worden circa 100 zaken in eerste aanleg per jaar verwacht en 25 zaken per jaar in hoger beroep.[84] In het eerste jaar gaat men uit van circa 20 zaken en pas in het tiende jaar van 125 zaken.[85] Die verwachting is niet uitgekomen. In 2019 waren er in totaal 4 NCC-zaken.

PARTIJPERIKELEN

Massaclaims

In de zaak die leidde tot Rechtbank Amsterdam 15 mei 2019 (ECLI:NL:RBAMS:2019:3574) hadden meerdere claimvehikels vorderingen verzameld via een cessiemodel. De rechtbank oordeelt dat voor zich spreekt dat ook claimvehikels moeten voldoen aan hun stelplicht ten aanzien van de aan hen gecedeerde vorderingen. In het geval de claimvehikels volstaan met de enkele stelling dat de vorderingen aan hen zijn gecedeerd, kunnen de wederpartijen volstaan met een blote betwisting. De rechtbank acht dit niet dienstig aan een zinvol partijdebat. De claimvehikels moeten daarom volgens de rechtbank de cessies voldoende (met stukken) onderbouwen.
Met de inwerkingtreding van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) per 1 januari 2020 is beoogd het voor gedupeerden makkelijker te maken om in een collectieve actie schade te verhalen.[86] Meest in het oog springend is de aanpassing van artikel 3:305a BW die het mogelijk maakt schadevergoeding collectief te vorderen, in plaats van 'slechts' een verklaring voor recht. Eveneens zijn de ontvankelijkheidseisen van belangenorganisaties aangescherpt en wordt voorkomen dat meerdere belangenorganisaties (gelijktijdig) collectieve vorderingen instellen over dezelfde schadeveroorzakende gebeurtenis, onder meer door de rechter zulke vorderingen gezamenlijk te laten behandelen en hem de mogelijkheid te geven een 'exclusieve belangenbehartiger' te benoemen (zie de artt. 1018b Rv e.v.).

Verandering van hoedanigheid

Bij het Hof Amsterdam (5 maart 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:772) speelde de vraag of een vereniging tijdens een procedure ongeoorloofd van hoedanigheid was veranderd als gevolg van een eiswijziging. In eerste aanleg trad de vereniging op als belangenbehartiger van haar leden ex artikel 3:305a BW, terwijl zij in hoger beroep een eis instelde voor zichzelf en daardoor materieel belanghebbende zou worden. Het hof oordeelt dat de eiswijzing een ongeoorloofde, in strijd met de eisen van een goede procesorde zijnde, verandering (uitbreiding) van het materiële geding met zich brengt. Het hof neemt daartoe in aanmerking dat de schade die de vereniging zelf stelt te lijden van andere aard is dan de gestelde schade van haar leden. Bovendien kan de vereniging voor haar leden geen schadevergoedingsvordering instellen (zie art. 3:305a lid 3 BW) en doet zij dat in hoger beroep voor zichzelf wel.[87]

PLEIDOOI

Een beslissing op een verzoek om spreektijdverlenging moet voorafgaand aan het pleidooi worden genomen en kenbaar worden gemaakt aan partijen. Hoewel de verplichting om tijdig te beslissen op zo'n verzoek bij de rechter ligt aan wie dat verzoek is gedaan, neemt dat volgens de Hoge Raad (6 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1908) niet weg dat een advocaat er alert op moet zijn dat niet alleen op het pleidooiverzoek, maar ook over de spreektijdverlenging bij een pleidooiverzoek wordt beslist.

UITSPRAAK

Aanvulling / verbetering

In het geval de rechter (in strijd met art. 23 Rv) verzuimt te beslissen over een deel van het gevorderde, kan dit gemakkelijk worden hersteld door middel van een verzoek tot aanvulling als bedoeld in artikel 32 Rv. In zijn arrest van 10 mei 2019 (ECLI:NL:HR:2019:699) formuleert de Hoge Raad een nieuwe restrictie met betrekking tot de partijen die een dergelijk verzoek tot aanvulling kunnen doen. De Hoge Raad oordeelt namelijk dat een verzoek tot aanvulling niet kan worden gedaan door de wederpartij van de partij die de vordering heeft ingesteld of het verzoek heeft gedaan waarop de rechter deels niet heeft beslist. Annotator G.C.C. Lewin merkt in *JBPr* 2019/34 op dat het oordeel van de Hoge Raad min of meer in strijd is met de wettekst van artikel 32 lid 1 Rv, dat zonder restricties spreekt van een verzoek van 'een partij' en van verzuim te beslissen over 'een onderdeel' van het gevorderde.

Een uitspraak kan niet alleen aangevuld, maar ook verbeterd worden. De rechter moet op verzoek van een partij of ambtshalve een kennelijke rekenfout, schrijffout of andere kennelijke fout die zich voor eenvoudig herstel leent in een uitspraak verbeteren (zie art. 31 lid 1 Rv). In 2019 heeft de Hoge Raad twee noemenswaardige arresten gewezen over het beoordelingskader bij verbetering van uitspraken. In de eerste zaak, die leidde tot HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:580), ging het om de vraag of een door het hof aangebrachte verbetering in het dictum als herstel van een kennelijke fout kon worden aangemerkt. De Hoge Raad bepaalt dat van een kennelijke fout die zich voor eenvoudig herstel leent in de zin van artikel 31 Rv sprake is als voor partijen en derden kenbaar is waarin de fout is gelegen. Nu de verbetering door het hof van het dictum niet verenigbaar was met de daaraan ten grondslag gelegde motivering, was voor partijen en derden niet kenbaar of de fout was gelegen in het dictum of de tegenstrijdige overweging. Op voorhand kan niet worden gezegd dat de tekst van het dictum voorrang heeft, omdat het dictum moet worden uitgelegd in het licht van de overwegingen waarop het berust.

De Hoge Raad oordeelt dat het hof buiten het toepassingsgebied van artikel 31 Rv is getreden. In de tweede zaak oordeelt de Hoge Raad op 12 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1279) onder verwijzing naar voornoemd arrest van 19 april 2019 dat bij een verbeteringsbeschikking van de Ondernemingskamer geen sprake was van een voor partijen en derden kenbare fout die zich eenvoudig voor herstel leent, nu niet duidelijk was bij wie de Ondernemingskamer in haar beschikking de verantwoordelijkheid legde voor het vastgestelde wanbeleid. Beide arresten laten zien dat in het geval debat mogelijk is over de 'fout', er geen sprake is van een kennelijke fout die zich eenvoudig voor herstel leent.

Motivering

In HR 19 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1276) tikt de Hoge Raad het hof op de vingers, nu het hof niet voldoende gemotiveerd had waarom hij in het eindarrest afweek van de motivering uit het eerder door hem gewezen tussenarrest. Volgens de Hoge Raad is onder andere niet met elkaar te rijmen dat ter beantwoording van de in die zaak voorliggende kernvraag het hof in het tussenarrest specifiek vermeldde op welke punten de verweerder inlichtingen moest verstrekken, terwijl hij in het eindarrest niet de uiteindelijk door de verweerder gegeven inlichtingen (ter beantwoording van de kernvraag) besprak. Hier doet volgens de Hoge Raad niet aan af dat het hof niet gebonden was aan de overwegingen uit het tussenarrest, nu daarin geen bindende eindbeslissingen waren opgenomen. De eis van een behoorlijke motivering van rechterlijke beslissingen brengt met zich dat in het geval het hof in het eindarrest een andere richting wilde inslaan dan in het tussenarrest, het hof had moeten toelichten waarom daarvoor is gekozen.

VERSTEK / VERZET

In Hof Amsterdam 21 mei 2019 (ECLI:NL:GHAMS:2019:1740) lag de vraag voor of een uitwisseling van berichten tussen partijen kwalificeert als een daad van bekendheid in de zin van artikel 143 lid 2 Rv. In deze zaak was de bij verstek veroordeelde door de wederpartij via WhatsApp op de hoogte gebracht van het verstekvonnis (door een kort bericht en een meegezonden pdf-scan). De veroordeelde heeft hierop ook geantwoord: 'Nou ik denk van niet. Ik ben in buitenland. Als ik kom, zien we wel', waarna de veroordeelde – volgend op het aanvullende bericht dat hij dan dwangsommen zou gaan verbeuren – afsloot met: 'Ga je gang. We zien wel. Okeeee.' Het hof kwalificeert dit als een daad van bekendheid. Immers, vereist hiervoor is dat de veroordeelde zelf een handeling heeft verricht waaruit ondubbelzinnig valt op te maken dat hij voldoende gegevens heeft over de inhoud van de veroordeling zodat hij zich tijdig en adequaat kan verzetten.[88] Het ligt in de rede dat de veroordeelde het daarom beter bij de welbekende 'blauwe vinkjes' had kunnen laten.[89]

WIJZIGING VAN EIS

In HR 21 juni 2019 (ECLI:NL:HR:2019:997) overweegt de Hoge Raad dat 'intrekking van een vordering' in beginsel is op te vatten als een vermindering van eis in de zin van artikel 129 Rv. Ook herhaalt hij dat in zaken met verplichte procesvertegenwoordiging een eisvermindering moet plaatsvinden bij conclusie of bij akte, welke akte ook daarin kan bestaan dat de procesvertegenwoordiger ter comparitie mondeling akte verzoekt van de eisvermindering.[90]

In de aanloop naar dit arrest had de eiser ten overstaan van het hof – ter gelegenheid van pleidooi en zonder mondeling akte te verzoeken – zijn primaire vordering gewijzigd en

voor het overige zijn vorderingen ingetrokken. Ondanks dat het hof in zijn eindarrest deze eiswijziging niet toestond, meende het hof niet meer op de overige door eiser in zijn memorie van grieven opgenomen vorderingen te hoeven beslissen (nu deze immers ter zitting waren ingetrokken). De Hoge Raad tikt het hof op de vingers omdat niet aan de – hiervoor genoemde – vereisten van een eisvermindering was voldaan. Opvallender is dat de Hoge Raad, in aanvulling hierop, overweegt dat het hof heeft nagelaten te onderzoeken of eiser met de wijziging van zijn vorderingen de bestaande vorderingen onvoorwaardelijk heeft willen prijsgeven. Nu de door het hof bedoelde intrekking van de vorderingen een vorm van afstand van recht zou inhouden, geldt daarvoor de eis dat sprake moet zijn van een verklaring die op de aan afstand van recht verbonden rechtsgevolgen is gericht. Daarbij mag in het algemeen worden aangenomen dat een eisende partij die haar eis wijzigt, niet zal wensen dat in het geheel geen eis resteert in het geval de eiswijziging niet wordt toegelaten.

WRAKING

De regeling van de wraking van rechters van de artikelen 36-39 Rv is van toepassing op alle soorten van civiele procedures. HR 1 november 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1691) bevestigt dat deze wrakingsregeling ook van toepassing is op een machtigingsprocedure op de voet van de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen, de wet Bopz. Artikel 37 lid 5 Rv bepaalt dat aanstonds na een verzoek tot wraking de behandeling wordt geschorst. Aangenomen wordt dat deze schorsende werking het de gewraakte rechter niet verhindert om beslissingen te nemen of handelingen te verrichten die geen uitstel kunnen verdragen.[91] De Hoge Raad dicteert dat van deze mogelijkheid alleen bij uiterste noodzaak gebruik mag worden gemaakt. Daarbij valt volgens hem te denken aan beslissingen ten aanzien van zeer spoedeisende, noodzakelijke voorzieningen. De rechter die geheel of gedeeltelijk de zaak beslist terwijl nog geen beslissing is genomen op een tegen hem gericht wrakingsverzoek zal in de uitspraak moeten motiveren waarom de beslissing geen uitstel duldt en de beslissing op het wrakingsverzoek dus niet kan worden afgewacht.
Als uitgangspunt geldt dat de rechter wordt vermoed onpartijdig te zijn.[92] Dat is alleen anders in het geval van uitzonderlijke omstandigheden die zwaarwegende aanwijzingen opleveren voor het oordeel dat de rechter een vooringenomenheid koestert jegens een procespartij of dat die bestaande vrees objectief gerechtvaardigd is.[93] De volgende twee uitspraken illustreren wanneer die objectieve vrees (niet) is gerechtvaardigd.
In een procedure vorderde eiser dat Google zoekresultaten moest blokkeren bij een zoekopdracht op naam die verwijzen naar een vermelding op een 'zwarte lijst artsen' van een bepaalde website. De behandelend raadsheer bleek zelf voor te komen op de 'zwarte lijst rechters' van diezelfde website waarop namen staan vermeld van rechters die falende artsen de hand boven het hoofd zouden houden. Het Gerechtshof Den Haag (26 juli 2019, ECLI:GHDHA:2019:1994) oordeelt dat de enkele omstandigheid dat een rechter voorkomt op een zwarte lijst onvoldoende is om een objectieve vrees voor partijdigheid aan te nemen. Zou dit anders zijn, dan zou een partij door het opstellen van een zwarte lijst invloed kunnen uitoefenen op de vraag welke individuele rechter behandelend rechter in een geding zal zijn. De wrakingskamer wijst het verzoek toch toe vanwege een aantal bijkomende bijzondere omstandigheden.
De wrakingskamer van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant (9 april 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:1799) vindt het niet door de beugel kunnen dat een rechter tijdens de zitting stellingen en onvoorwaardelijke standpunten kenbaar maakt en het debat hierover afkapt met de mededeling 'Dat mag u door het hof laten toetsen, mocht u het niet met mijn beslissing eens zijn' en 'Dan bent u drie jaar verder'.

NOTEN

1 HR 15 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP5612 (zie ook de Kroniek van 2011).
2 Zie over dit arrest ook onder Hoger Beroep (sub Deelvonnis).
3 Vgl. J. Heuving, *TvPP* 2012, nr. 1, p. 12.
4 HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3076 (zie ook de Kroniek van 2014). Zie voor een nadere uitwerking/verduidelijking HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:662 (zie ook de Kroniek van 2016).
5 Zie HR 22 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:971 en ECLI:NL:HR:2018:976 (zie ook de Kroniek van 2017-2018).
6 Zie artikel 4.14 van het Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven en artikel 1.1.4.14 van het Procesreglement verzoekschriftprocedures handels- en insolventiezaken gerechtshoven.
7 HR 24 april 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3137 (zie ook de Kroniek van 2009).
8 Mede onder verwijzing naar *Kamerstukken II* 1970/71, 11 288, nr. 3, p. 6 en het feit dat art. 474c Rv lid 5 rekening houdt met de mogelijkheid dat geen aandeelhoudersregister bestaat.
9 Vgl. Beslagsyllabus (versie augustus 2019), p. 33.
10 Beslagsyllabus (versie augustus 2019), p. 10.
11 Zie Beslagsyllabus (versie augustus 2019), p. 31-32.
12 Eveneens kritisch hierover: A. Steneker in zijn noot in *JOR* 2019/137.
13 Algemene Verordening Gegevensbescherming ('AVG'); Verordening (EU) 2016/679.
14 Hoge Raad 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9675. Bij een beslagrekest klemt dit des te meer, zie Gerechtshof Amsterdam 10 januari 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV0477 (zie ook de Kroniek van 2012), alsmede Beslagsyllabus augustus 2019, p. 8.
15 *Kamerstukken II* 2018/19, 35 225, nr. 2.
16 Deze mogelijkheid bestaat voor onroerende zaken al sinds 1 januari 2015 (*Kamerstukken II* 2013/14, 33 484), zie artikel 514 Rv en verder.
17 Zie artikel 14 van Verordening (EU) Nr. 655/2014.
18 In februari 2019 en, meest recent, in augustus 2019.
19 Beslagsyllabus, augustus 2019, p. 10.
20 Beslagsyllabus, augustus 2019, pp. 37-38.
21 De Hoge Raad overweegt immers in zijn arrest HR 10 juli 2015, ECLI:NL:HR:2015:1834 (*Alphens schietincident*) dat bewijsbeslag onder een derde eveneens mogelijk is (zie ook de Kroniek van 2015).
22 Beslagsyllabus, augustus 2019, p. 53. De termijnen waarnaar wordt verwezen, zijn die voor overbetekening van het beslagexploot en de dagvaarding zoals opgenomen in artt. 475i (jo. 720 Rv) respectievelijk 721 Rv.
23 HvJ EG 30 november 1976, ECLI:EU:C:1976:166.
24 Zie onder meer HR 17 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:1077 (zie ook de Kroniek van 2015).
25 Vgl. artikel 9 sub a Rv en artikel 26 Verordening Brussel I-bis.
26 Zie HR 15 januari 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC0827.
27 Zie r.o. 3.4 en 3.5 van het arrest voor een nadere uiteenzetting van de relevante bepalingen in de Wet Basisregistratie Personen.
28 'Onder 'repeatplayers' wordt in beginsel verstaan: met regelmaat (veelal, maar niet uitsluitend, landelijk), procederende professionele partijen'; aldus het door de Rechtspraak gepubliceerde en hierna aangehaalde Informatieformulier.
29 De periode bij de rechtbanken Amsterdam en Den Haag, locatie Den Haag, liep van 1 juli tot 1 oktober 2019.
30 Het 'Informatieformulier voor zaken waarin de gedaagde een natuurlijke persoon is' (versie 112019) is hier online te raadplegen: www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/landelijk-informatieformulier-ambtshalve-toetsen-consumentenzaken.pdf.
31 Zie BenGH 20 april 2010, ECLI:NL:XX:2010:BN3277, NJ 2010/434 (zie ook de Kroniek van 2010).
32 Het voeren van een exequaturprocedure is niet (meer) nodig. Zie ook https://www.advocatenblad.nl/2015/01/15/wijzigingen-europees-ipr-procesrecht-2/.
33 Zie ook artikel 42 Verordening Brussel I-bis.
34 Voor de volledigheid merken wij op dat één van de auteurs eiseressen in deze zaak als raadsman heeft bijgestaan.
35 Onder meer op grond van de Peeters/Gatzen-vordering, vgl. HR 14 januari 1983, ECLI:NL:HR:1983:AG4521 (*Peeters q.q./Gatzen*).
36 Zie HR 21 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD2684.
37 HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW4896 (zie ook de Kroniek van 2012).
38 Zie ook HR 7 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1274 (zie ook de Kroniek van 2017).
39 Zie ook HR 3 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2894 (zie ook de Kroniek van 2014).
40 Zie onder meer HR 30 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3160 (zie ook de Kroniek van 2012).
41 Zie over dit arrest ook onder Algemene Beginselen (sub Hoor en wederhoor).
42 Vgl. G.C.C, Lewin, *Het hoger beroep en het cassatieberoep in burgerlijke zaken in de Nederlandse Antillen en Aruba*, Kluwer 2009, p. 132.
43 Vgl. H.E. Ras, *De grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep in burgerlijke zaken*, bewerkt door A. Hammerstein, Kluwer 2017, paragraaf 76.
44 Zie onder meer HR 18 maart 1994, *NJ* 1995/22.
45 Zie onder meer HR 9 september 1994, *NJ* 1995/6.
46 Zie op www.rechtspraak.nl > Beslagsyllabus (versie augustus 2019), p. 12 sub 14.

47 Zie HR 20 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC4959 (zie ook de Kroniek van 2008).
48 Zie HR 19 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI8771 (zie ook de Kroniek van 2009).
49 Artikel 147 lid 1 jo. artikel 353 Rv.
50 Zie *Kamerstukken II* 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 127.
51 Zie ook S.M.A.M. Venhuizen, 'Procesrechtelijke civiele incidenten', in: *Jongbloed/Ernes (red.), Burgerlijk Procesrecht Praktisch belicht*, Deventer: Kluwer 2014, hfdst.10, p. 266.
52 Zie ook HR 15 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2388 (zie ook de Kroniek van 2017).
53 Zie ook HR 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:270 (zie ook de Kroniek van 2016).
54 Zie ook HR 20 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:688 en HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1115 (zie ook de Kroniek van 2015 resp. 2018).
55 Zie *Kamerstukken II* 1999/2000, 26 855, nr. 5, p. 69.
56 Zie ook HR 11 januari 2019 (ECLI:NL:HR:2019:36) voor de toepasselijkheid van artikel 224 Rv in de verzetprocedure van artikel 10 Fw.
57 Wet van 3 juli 2019 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot intrekking van de verplichting om elektronisch te procederen bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland en tot verruiming van de mogelijkheden van de mondelinge behandeling in het civiele procesrecht, *Stb*. 2019/241.
58 Zie artikel I lid 3, Stb.2019/241 en *Kamerstukken II* 2018/19, 35 175, nr. 3, p. 7.
59 Zie https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/basisplan-reset-digitalisering-civiel-en-bestuur-versie-1.0.pdf.
60 Zie ook de bijdrage van raadsheer in de Hoge Raad Dineke de Groot in *TCR* 2019/3. Daarin geeft zij stof tot nadenken voor het vervolg van de ontwikkeling van digitaal procederen.
61 *Kamerstukken II* 2018/19, 35 175, nr. 6, p. 2.
62 *Kamerstukken II* 2018/19, 35 175, nr. 3, p. 2.
63 Zie voor een bespreking van wijzigingen uit de Spoedwet ook de bijdrage van Pauline Ernste in *TCR* 2019/3, p. 126 t/m 135.
64 Zie art. IV, *Stb*. 2019/241 en *Kamerstukken II* 2018/19, 35 175, nr. 3, p. 11.
65 *Adv.bl.* 2019-1, Kroniek Burgerlijk Procesrecht 2017-2018, p. 81-84.
66 *Kamerstukken II* 2018/19, 35 175, nr. 3, p. 5.
67 Zie ook Hammerstein, verslag plenaire vergadering Tweede Kamer d.d. 19 mei 2015, Tweede Kamer, 84e vergadering.
68 Zie ook het Advies van de expertgroep modernisering bewijsrecht 2017, nr. 150, p. 77.
69 Zie ook Hermine ten Haaft, *De mondelinge behandeling vanuit het perspectief van de advocaat*, in: Dineke de Groot en Hans Steenberghe, *De mondelinge behandeling in civiele zaken*, Den Haag, Boom Juridisch 2019, p. 473-505.
70 Idem, p. 490.
71 Zie ook artikel 4.1.4 van het Landelijk procesreglement civiele zaken rechtbanken en gerechtshoven KEI.
72 Zie ook https://www.advocatenblad.nl/2019/09/12/het-klassieke-pleidooi-wordt-een-fossiel/.
73 Zie ook *Kamerstukken* II 2018/19, 35 175, nr. 3, p. 9.
74 Enkel bij het Hof Den Haag geldt (nog) voor iedere partij een spreektijd van ten hoogste dertig minuten voor de eerste termijn en ten hoogste vijftien minuten voor re- of dupliek. Zie ook de artikelen 4.11 en 11.2 van het Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven (tiende versie, oktober 2019).
75 Zie www.rechtspraak.nl > Voor advocaten en juristen > NRv verkort pleidooi gerechtshof Amsterdam.
76 Vgl. Jacobus Dammingh en Marijn van den Berg, *TCR* 2019/4, p. 184.
77 Zie ook *Kamerstukken II* 2018/19, 35 263, nr. 2.
78 Zie de Nota n.a.v. het verslag d.d. 28 november 2019 (*Kamerstukken II* 2019/2000, 35 263, nr. 6).
79 Zie onder meer HR 14 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5519 (HBS c.s./ Danestyle).
80 Zie ook https://www.advocatenblad.nl/2019/04/25/rechtbank-amsterdam-start-verkorte-civiele-procedure.
81 Zie ook https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/procesreglement-verkorte-procedure-handel-rechtbank-amsterdam-042019.pdf.
82 Zie ook www.internetconsultatie.nl/griffierechten/.
83 Zie ook *Stb.* 2018/474.
84 *Kamerstukken II* 2016/17, 34 761, nr. 3, p. 8.
85 *Kamerstukken I* 2017/18, 34 761, B, p. 8.
86 Wet van 20 maart 2019, *Stb*. 2019/130. Zie hierover o.m. C.J.M. Klaassen, 'De Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie: eindelijk werkelijkheid, nu nog gaan werken…', *TCR* 2019/4, p. 145-152.
87 Zie over (on)geoorloofde verandering van hoedanigheid ook F.J. Werners in zijn annotatie bij HR 16 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2112, *JBPr* 2019/14.
88 Zie Hoge Raad 9 oktober 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ0652 (zie ook de Kroniek van 2009, deel 2).
89 Voor de niet-whatsappende lezer: je kunt in whatsapp sinds november 2014 standaard zien wanneer iemand een bericht heeft gelezen met behulp van twee blauwe vinkjes (leesbewijzen).
90 Zie HR 22 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5695 (zie ook de Kroniek van 2012).
91 Zie onder meer de Aanbeveling wrakingsprotocol gerechtshoven en rechtbanken onder 6.2 (www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/ModelWrakingsprotocolPer2007.pdf).
92 Zie ook EHRM 23 juni 1981, *NJ* 1982/602.
93 Zie onder meer HR 24 oktober 1995, *NJ* 1996/484.

C/M/S/
Law . Tax

Marlot Tak

Advocaat-medewerker
Litigation & Insurance

Ben jij te slim om alleen advocaat te zijn?

CMS is met 1100 partners, 4800 juristen en meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen één van de grootste advocatenkantoren ter wereld. We zijn volledig gespecialiseerd in onze cliënten. In hun bedrijfstakken, hun markten, in alles wat hen overdag bezig en 's nachts soms wakker houdt. Bij CMS zoeken we topadvocaten die verder kijken dan hun vakgebied groot is. Natuurlijk zoeken we de allerbeste juristen. Maar dat moeten bij wijze van spreken ook halve economen zijn. Die de taal van ondernemers vloeiend spreken. Zij leven en denken mee met hun opdrachtgevers. Your World First heet dat bij ons. Is jouw blik zo weids als de wijde wereld? Kijk dan op benjijteslim.nl

CMS Atrium Parnassusweg 737 1077 DG Amsterdam +31 (0) 20 301 6 301

Your World First
cms.law

Boomjuridisch

redactie
mr. W.J. Ausma
mr. S.E. van den Brink
mr. R. ter Haar
mr. D.J. Herbrink
mr. dr. M.J. Hornman
mr. drs. J.J.I. de Jong
mr. M. Rasterhoff
mr. N.G.H. Verschaeren

ISSN: 2666-6553

Verschijnt 5x per jaar

Jaarabonnement vanaf
€ 119,00* excl. BTW

NIEUW bij Boom juridisch
Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht

Het *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht* (NTS) is het nieuwe tijdschrift van de redactie van het *Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht* (TPWS).

NTS beoogt zowel juristen uit de Nederlandse strafrechtspraktijk als academici te voorzien van interessante, inspirerende en waardevolle bijdragen.

Maak gratis kennis met NTS!
Het eerste nummer van NTS leest u nu gratis via www.bjutijdschriften.nl. In het eerste nummer:

- Een mentaliteitsgeschiedenis van slachtofferemancipatie
- Herziening ten voordele van de gewezen verdachte als buitengewoon rechtsmiddel
- De rechtspositie van de raadsman tijdens het politieverhoor
- Mensenhandel, uitbuiting en de Hoge Raad: een overzicht en waardering
- Noodweer bij eenvoudige mishandeling: vrijspraak of OVAR?
- De uitzondering bevestigd: het ne bis in idem-beginsel in recente rechtspraak van de Hoge Raad in het licht van de ratio van het ne bis in idem-beginsel en vanuit Europees perspectief
- Actualiteiten rechtspraak

* prijswijzigingen onder voorbehoud

Lees nu het eerste nummer gratis via www.bjutijdschriften.nl

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

VAN DE NOVA

78
Internationaal
Gevolgen Brexit voor Britse advocaten in Nederland

79
Beroepsopleiding
Kaders patroonscursus BA2020 bekend

81
Rechtsgebieden-register
Antwoorden op de meest gestelde vragen

Internationaal

Brexit heeft gevolgen voor Britse advocaten in Nederland

Het Verenigd Koninkrijk (VK) heeft op 31 januari 2020 de Europese Unie (EU) verlaten. Het uittreden van het VK heeft gevolgen voor advocaten werkzaam in Nederland die hun beroepskwalificatie in het VK hebben behaald. In overeenstemming met het overheidsbeleid heeft de algemene raad in kaart gebracht wat Brexit voor hen betekent.

De voorwaarden voor het vertrek van het VK uit de EU zijn vastgelegd in een uittredingsakkoord. Naast de voorwaarden voor uittreding bevat het akkoord ook een overgangstermijn tot en met 31 december 2020, met mogelijkheid van eenmalige verlenging van twee jaar. Gedurende deze overgangstermijn blijven alle EU-regels en wetten voor het VK van kracht.

Onder 'home title' juridische diensten verlenen

Na de overgangsperiode vervallen de rechten die voortvloeien uit de artikelen 16a tot en met 16k van de Advocatenwet, tenzij hierover alsnog afspraken worden gemaakt in het kader van de toekomstige handelsrelatie tussen het VK en de EU. Deze artikelen geven advocaten met een in de EU behaalde kwalificatie het recht om onder 'home title' juridische diensten te verlenen of zich in Nederland te vestigen.

Inschrijving en erkenning

Aanvragen om als advocaat ingeschreven te worden op grond van artikelen 2a en 2b Advocatenwet worden na het einde van de overgangsperiode niet meer in behandeling genomen. Datzelfde geldt voor aanvragen voor erkenning van beroepskwalificaties op grond van artikel 2 eerste lid onder c. Lopende verzoeken, ingediend voor het einde van de transitieperiode, worden wel behandeld. Het feit dat het VK niet langer lid is van de EU vormt geen grond voor afwijzing. Bestaande inschrijvingen en verleende erkenningen op basis van de artikelen 2, eerste lid onder c, 2a en 2b van de Advocatenwet, blijven geldig. Dit geldt eveneens voor besluiten van de algemene raad inzake verzoeken op basis van artikel 2 vierde lid ('Morgenbesser').

Meer informatie

Voor aanvullende vragen kunt u terecht bij het informatiepunt van de NOvA.

Nederlandse orde van advocaten
Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten
- Johan Rijlaarsdam (heeft werkzaamheden als algemeen deken per 13 januari 2020 neergelegd)
- Frans Knüppe (waarnemend deken; neemt per 13 januari 2020 de taken van Johan Rijlaarsdam waar)
- Bernard de Leest
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak

Bureau van de NOvA
Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie
Afdeling communicatie NOvA

Hoofdredacteur
Paul van Wijngaarden

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten
informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070–335 35 54

Twitter
@Advocatenorde

LinkedIn
Nederlandse orde van advocaten

Facebook
Nederlandse orde van advocaten

Instagram
@Advocatenorde

HQ 2020 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

Ondertussen op het Binnenhof

Voor de advocatuur relevante Haagse debatten en wetten.

Nummerherkenning

De NOvA riep de Tweede Kamer voor het debat over het gevangeniswezen van 6 februari op om alle aanbevelingen van de Commissie Telefonie Voor Justitiabelen uit te voeren. Deze onafhankelijke commissie onderzocht het systeem van nummerherkenning bij de Dienst Justitiële Inrichtingen. Al eerder liet de NOvA weten alle aanbevelingen van de commissie te onderschrijven, in tegenstelling tot de minister voor Rechtsbescherming. Zoals de commissie aanbeveelt, vraagt de NOvA om aanpassing van het beleid, zodat het opnemen van gesprekken van gedetineerden gericht en gepersonaliseerd plaatsvindt.

Rechtsbijstand voor asielzoekers

De regering wil de rechtsbijstand voor asielzoekers in de eerste fase van de asielprocedure beperken.
Van begin af aan heeft de NOvA hier ernstige bezwaren tegen en roept op om van invoering af te zien. Met name omdat het tot gevolg heeft dat de kwaliteit en zorgvuldigheid van het asielbesluit afnemen en de rechtspositie van asielzoekers in de knel komt. Uit impactanalyses voor de IND en de Rechtspraak blijkt bovendien dat er sprake is van werklastverzwaring en een toename van beroepsprocedures. De NOvA vroeg de Eerste Kamer op 28 januari en de Tweede Kamer op 13 februari om ook een impactanalyse voor de advocatuur. De verwachting is onder meer dat de werkdruk in het verdere proces van de asielprocedure toeneemt, terwijl de financiële gevolgen onduidelijk zijn.

Strafrecht

Strafrechtelijke onderwerpen staan op 4 maart op de agenda van de Tweede Kamer. Onder meer het voornemen tot aanpassing van de wrakingsregeling, de verhoging van het strafmaximum bij moord en rechtsbijstand bij ZSM komen daar aan bod. De volgende dag gaat het over de bekostigingssystematiek van het OM en de digitalisering en prestaties van de strafrechtketen.

Rechtsstaat

De Eerste Kamer debatteert met de ministers van Justitie op 10 maart over de rechtsstaat. Rechtsbijstand en de druk op de rechterlijke macht komen daar ongetwijfeld aan de orde.

Gefinancierde rechtsbijstand

Op 19 maart buigt de Tweede Kamer zich over de voortgang van de plannen van minister Dekker met de gefinancierde rechtsbijstand. Hierop vooruitlopend heeft algemene raad overlegd met verenigingen en portefeuillehouders van de lokale orden.

BA2020

Vernieuwde beroepsopleiding: kaders patroonscursus bekend

De eisen waaraan de patroonscursus in de vernieuwde beroepsopleiding voor huidige en potentiële aanbieders moet voldoen, zijn in kaart gebracht. Net als bij de vernieuwde beroepsopleiding zelf ligt ook bij de patroonscursus de nadruk op de toepassing.

De cursus moet minstens zes uur omvatten en betrekking hebben op het patroonschap voor een stagiair. Voor een (beoogd) patroon die in de drie jaar voorafgaand al een cursus heeft gevolgd volstaat een cursus van drie uur, bijvoorbeeld in de vorm van intervisie. Van belang is dat de patroonscursus afgerond moet zijn vóórdat de patroon in aanmerking komt voor goedkeuring van het patronaat. Dat betekent dus mogelijk al ruim voor 1 maart 2021, als de eerste lichting stagiairs aan de vernieuwde beroepsopleiding begint. Elke patroon moet de cursus doen en om de drie jaar moet er een herhaal-/opfriscursus zijn. De patroonscursus wordt niet verplicht voor de zogenoemde praktijkbegeleider.

Meer informatie

Kijk op advocatenorde.nl/dossier/ba2020.

Toezicht

CvT: vooruitgang in toezicht; aandacht voor integriteit in 2020

Het college van toezicht constateert dat de lokale dekens hun toezicht op de advocatuur verder hebben geharmoniseerd. Tegelijkertijd blijft er nog veel te doen, zoals in het toezicht op de naleving van de Wwft en in de verantwoording. Dat schrijft het college in zijn Jaarverslag 2019 en Werkplan 2020.

Begin 2019 legde het college in het Toezichtkader de normen vast, waaraan het de uitoefening van het toezicht en de klachtbehandeling door de dekens toetst. Als volgende fase werkt het college aan de operationalisering van het Toezichtkader in een alomvattend handhavingskader. Het college zal het handhavingskader in 2020 afronden en implementeren.

Objectief en uniform

Jaren van inspanningen hebben ertoe geleid dat de dekens hun taakuitoefening verder hebben geharmoniseerd. De dekens stelden beleid vast voor het gebruik van hun toezicht- en handhavingsbevoegdheden in geval van recidive bij advocaten. En voor het analyseren van de financiële kengetallen van advocatenkantoren stelden zij ratio's of rekenregels vast, waardoor sprake is van een objectief en uniform beoordelingskader.

Betere verantwoording

Het gezamenlijke Jaarverslag Toezicht 2018 van de dekens is een stap vooruit. Wel is voor de toekomstige verantwoording verbetering nodig. Onder meer verwacht het college dat iedere deken – naast een centraal jaarverslag – inzicht geeft in en verantwoording aflegt over zijn eigen taakuitoefening en de uitvoering van het beleid in zijn arrondissement.

Wwft-toezicht en risicogestuurd toezicht

Verder constateert het college dat het toezicht op naleving van de Wwft minder risicogebaseerd wordt uitgeoefend dan de wet voorschrijft. De dekens hebben nog weinig inzicht in de risicoprofielen van advocaten(kantoren) die Wwft-plichtige diensten verlenen. Daardoor kunnen zij nu niet goed de frequentie en intensiteit van het toezicht bepalen en hun capaciteit inzetten daar waar de risico's zijn. In 2020 ziet het college er ook in algemene zin op toe dat de dekens voortgaan met het verder vormgeven en uitvoeren van risicogestuurd toezicht.

Integriteit en cultuur

Nieuw is de aandacht die het college vraagt voor het onderwerp integriteit en cultuur. Dat thema is van groot belang voor de gehele advocatuur, ongeacht de omvang van een kantoor. Het college zal verkennen hoe het toezicht aandacht besteedt aan de integriteit van advocaten, de cultuur en interne controle op kantoren, en specifiek aan hoe grote kantoren met deze aspecten omgaan.

Meer informatie

Het Jaarverslag 2019 en Werkplan 2020 vindt u op collegevantoezichtnova.nl/publicaties.

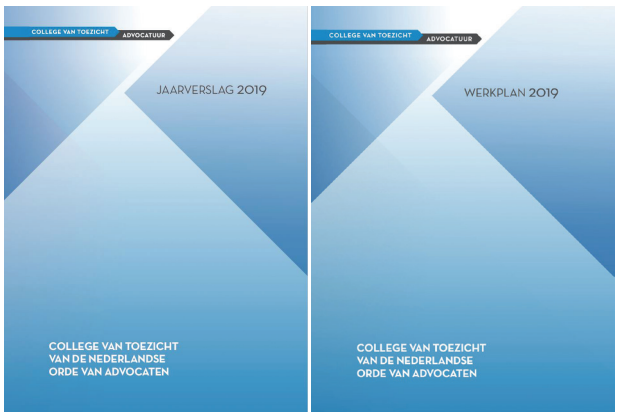

Regelgeving

Op 1 februari zijn de Wijzigingsverordening en de Wijzigingsregeling civiele cassatie 2019 in werking getreden. Op 1 maart verandert de wet- en regelgeving met betrekking tot de kwaliteitstoetsen.

Op 1 maart 2020 treedt in werking:

- Wijzing Advocatenwet kwaliteitstoetsen
- Verzamelverordening 2019, artikel I, onderdelen A, F, G, H, J, V, Y en Z
- Wijzigingsverordening kwaliteitstoetsen
- Wijzigingsregeling kwaliteitstoetsen

Meer informatie

De wijzigingen vindt u op regelgeving.advocatenorde.nl onder het kopje 'Overige regelgeving en wijzigingsbesluiten'. Onder het kopje 'Wet- en regelgeving' staan de actuele versies van de Verordening op de advocatuur en de Regeling op de advocatuur.

Wetgevingsadvies

De NOvA telt zestien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen adviezen over:

Wijziging Boek 2 Burgerlijk Wetboek ter verruiming van de mogelijkheden tot het verbieden van rechtspersonen
Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, 6 februari 2020

Implementatie richtlijn bestrijding van fraude met en vervalsing van niet-contante betaalmiddelen
Adviescommissie strafrecht, 4 februari 2020

Wijziging Wet arbeid vreemdelingen
Adviescommissie vreemdelingenrecht, 4 februari 2020

Algemene leidraad Wwft
Algemene raad, 31 januari 2020

Bedenktijd bestuur beursvennootschappen
Gecombineerde commissie vennootschapsrecht, 30 januari 2020

AO Gevangeniswezen, rapport Commissie Telefonie Voor Justitiabelen
Algemene raad, 29 januari 2020

Rechtsbijstand in de eerste fase van de asielprocedure
Algemene raad, 27 januari 2020

Wet plan van aanpak witwassen
Algemene raad, 14 januari 2020

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen in de juridische databank via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Benoemingen

Adviescommissie verzekeringsrecht

Benoemd tot lid per 6 februari 2020:
- Dhr. mr. S.Y.Th. (Sjoerd) Meijer
- Mw. mr. A. (Annemieke) Hendrikse

Informatiepunt

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt kunnen advocaten terecht met al hun vragen over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. In het kader van het rechtsgebiedenregister en de kwaliteitstoetsen ging het de afgelopen tijd veel over 'rechtsgebieden'.

V: Wat houdt bij intervisie het vereiste 'werkzaam op dezelfde rechtsgebieden' in?
A: Bij het samenstellen van de groep is het goed dat gekeken wordt op welke rechtsgebieden de verschillende advocaten werkzaam zijn. Op die manier sluiten de te bespreken dilemma's zo goed mogelijk aan bij de praktijkvoering van alle deelnemers. Advocaten kunnen zelf bepalen welke indeling van rechtsgebieden zij hanteren en hoeven hierbij niet per se de indeling van het rechtsgebiedenregister aan te houden.

V: Kunnen we voor alle advocaten van ons kantoor een overzicht krijgen van hun geregistreerde rechtsgebieden om op onze website te publiceren?
A: Ja, de kantoorverantwoordelijke van uw kantoor kan via Mijn Orde zien, printen en overnemen welke advocaat zich voor welk rechtsgebied heeft geregistreerd. Uiterlijk een maand na registratie dient de publicatie op de website plaats te vinden.

V: Wat doe ik als 10 opleidingspunten heb gehaald op een subrechtsgebied, maar het daarbij behorende hoofdrechtsgebied niet direct aansluit op mijn praktijk?
A: U kunt subrechtsgebieden aanvinken als u daarop voldoende kennis en kunde hebt. Om u te registreren dient u wel eerst het daarbij behorende hoofdrechtsgebied aan te vinken. Voor de onderliggende puntenverplichting bij de registratie is het van belang dat u kunt toelichten waarom u een bepaalde keuze heeft gemaakt. Als uw praktijk zich alleen richt op het onderliggende subrechtsgebied, is het logisch dat u alleen punten haalt op dat specifieke gebied.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en informatiepunt@advocatenorde.nl.

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Onnodig grievende uitlatingen

- Raad van Discipline 's-Hertogenbosch 15 april 2019, zaak nr. 18-943/DB/ZWB, ECLI:NL:TADRSHE:2019:55.
- Gedragsregel 7 (nieuw).
- Onnodig grievende uitlatingen door bij herhaling de deskundigheid van de wederpartij in twijfel te trekken.

Klaagster is een verzekeringsmaatschappij. Een verzekerde van klaagster had een minderjarige aangereden. Mr. X trad op voor de ouders van de minderjarige in de letselschadezaak tegen klaagster. Mr. X correspondeerde in dit verband met een letselschadebehandelaar van klaagster. Daarin gaf mr. X onder andere aan dat de professionaliteit van de behandelaar 'niet altijd even goed herkenbaar is', haar optreden niet uitblonk in kwaliteit, haar kennis en kunde tekortschoten en zij eens goed moest nadenken over haar functioneren. Ook liet mr. X zich meermaals bijzonder negatief uit over de deskundigheid van de medisch adviseur van klaagster die een rapport in deze kwestie had opgesteld. Zo schreef mr. X over de adviseur bijvoorbeeld dat hij 'te kwader trouw' was bij het opstellen van het rapport.
De klacht tegen mr. X houdt zakelijk weergegeven in dat hij tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat hij zich bij herhaling, zowel in correspondentie als telefoongesprekken, onnodig grievend heeft uitgelaten over de letselschadebehandelaar en de medisch adviseur van klaagster.
Bij de beoordeling van de klacht stelt de Raad van Discipline voorop dat een advocaat een ruime mate van vrijheid geniet om de belangen van zijn cliënt te behartigen op een wijze als hem in overleg met zijn cliënt goeddunkt. Die vrijheid wordt onder meer begrensd doordat een advocaat zich niet onnodig grievend mag uitlaten over de wederpartij. Ook dient een advocaat zich te onthouden van middelen die op zichzelf ongeoorloofd zijn of die een onevenredig nadeel toebrengen aan de wederpartij. In het licht van die maatstaf overweegt de raad dat mr. X bij herhaling de kwaliteit van de letselschadebehandelaar en de medisch adviseur in twijfel heeft getrokken. Hierbij gebruikte hij kwalificaties als 'opzettelijk onzorgvuldig handelen' en 'te kwader trouw optreden'. Ook heeft mr. X niet geschroomd om in zijn e-mails persoonlijke gegevens over de letselschadebehandelaar te betrekken, die zij eerder aan mr. X had prijsgegeven. Zo stelde mr. X het functioneren van de behandelaar als moeder van drie kinderen ter discussie. De raad concludeert dat mr. X zich aldus nodeloos grievend over de behandelaar en de adviseur van klaagster heeft uitgelaten. Voorts betaamt het een behoorlijk handelend advocaat niet om in zijn reactie op het rapport van de adviseur in te spelen op de persoon van de letselschadebehandelaar en de adviseur.
De inhoud van de telefoongesprekken laat de raad buiten beschouwing, aangezien daarvan onvoldoende duidelijk is wat mr. X in die gesprekken heeft gezegd. De klacht is gegrond.
Waarschuwing.

Verdenking spionage rechtvaardigt geen doorbreking geheimhouding

- Hof van Discipline, 30 november 2018, zaak nr. 180104, ECLI:NL:TAHVD:2018:200.
- Artikel 10a, lid 1 sub e, artikel 11a Advocatenwet, artikel 7.1-7.3 Voda, gedragsregel 3.
- Geen rechtvaardigingsgrond om geheimhouding te doorbreken bij vermoeden dat cliënt een spion dan wel agent is van de Iraanse overheid.

Mr. X heeft klager bijgestaan in een socialezekerheidskwestie. Bij aanvang van de opdracht heeft mr. X een kopie van het ID-bewijs van klager gemaakt. Volgens mr. X stond klager op dat moment bij de gemeente en Nederlandse instanties geregistreerd onder een Iraakse nationaliteit. Op enig moment heeft mr. X twijfels gekregen over de identiteit van klager en is hij gaan vermoeden dat deze werkt(e) als geheim agent voor de Iraanse overheid. Mr. X heeft op grond van die vermoedens zijn werkzaamheden voor klager beëindigd.
Mr. X heeft vervolgens een brief aan de vreemdelingenpolitie gezonden, waarin hij onder meer stelt dat – voor zover hij weet – klager tegenover de Nederlandse overheid valse gegevens heeft verstrekt over zijn voor-

en achternaam, geboortedatum en geboorteplaats. In zijn brief heeft mr. X de volledige namen en het burgerservicenummer (BSN) van klager genoemd.
Klager heeft daarna in verband met de aangifte tegen hem door mr. X en zijn cliënt van zware mishandeling kennisgenomen van de inhoud van de processen-verbaal. Hij heeft bij de gemeente een verzoek ingediend om zijn achternaam, geboortedatum en nationaliteit te corrigeren (als afkomstig uit Iran).
Vervolgens start klager een tuchtprocedure en verwijt hij mr. X dat hij heeft gehandeld in strijd met zijn geheimhoudingsverplichting. Mr. X stelt na een juiste belangenafweging te hebben gemeend de werkelijke identiteit van klager aan de kaak te moeten stellen. Intussen is hij onherroepelijk veroordeeld vanwege de zware mishandeling van mr. X en diens cliënt.
Anders dan de raad, acht het hof de klacht gegrond. Het hof stelt voorop te toetsen aan de artikelen 10a en 11 Advocatenwet, alsook de artikelen 7.1-7.3 van de Voda en de toelichting daarop.
Bij de aanvaarding van de opdracht gaat de advocaat na of in redelijkheid aanwijzingen bestaan dat de opdracht strekt tot voorbereiding, ondersteuning of afscherming van onwettige activiteiten. Daarbij mag de advocaat afgaan op de juistheid van de hem door de cliënt verstrekte gegevens zolang in redelijkheid aanwijzingen van het tegendeel ontbreken. Indien de advocaat gerede twijfel heeft, dan wel indien er omstandigheden zijn die gerede twijfel rechtvaardigen, over de juistheid van de door of namens de cliënt verschafte gegevens of de identiteit van de cliënt of de tussenpersoon, stelt de advocaat een onderzoek in naar de juistheid van de verschafte gegevens, de achtergrond van de cliënt, de tussenpersoon onderscheidenlijk het doel van de opdracht, tenzij de aard of omstandigheden van de zaak dit onmogelijk maken. Indien de advocaat in redelijkheid niet in voldoende mate de gegevens heeft verkregen, of indien in redelijkheid aanwijzingen bestaan dat de opgedragen diensten strekken tot de voorbereiding, ondersteuning of afscherming van onwettige activiteiten, onthoudt de advocaat zich van de verlening van diensten of legt een opdracht neer.
Het genoemde onderzoek moet zodanig geschieden dat de geheimhoudingsplicht niet wordt geschonden en overigens op de voor de cliënt minst bezwarende wijze. Bij twijfel over de (voldoende) mate van onderzoek verdient het aanbeveling de deken te raadplegen. De geheimhoudingsplicht van de advocaat brengt mee dat de gegevens die hij verkrijgt in het kader van het onderzoek van door hem verkregen gegevens en de reden van de eventuele beëindiging van de relatie met de cliënt niet openbaar worden gemaakt. Doorbreking door de advocaat van de geheimhoudingsplicht kan volgens het hof aan de orde komen indien sprake is van een directe dreiging met daaruit voortvloeiend gevaar voor zichzelf dan wel een betrokkene.
Het hof stelt vast dat het inlichten van de vreemdelingenpolitie door mr. X in strijd is met zijn geheimhoudingsplicht. Daardoor heeft mr. X het vertrouwensbeginsel en meer specifiek zijn geheimhoudingsplicht zoals die zijn vastgelegd in de artikelen 10 en 11a van de Advocatenwet geschonden. Naleving van dat beginsel houdt niet op na beëindiging van de relatie met de cliënt.
De vraag of mr. X hiervoor een rechtvaardigingsgrond had, beantwoordt het hof ontkennend. Mr. X heeft weliswaar gesteld dat klager een spion dan wel agent van de Iraanse overheid is, doch hij heeft hiervoor geen afdoende onderbouwing gegeven. De verklaringen van derden die mr. X heeft aangeleverd zijn daartoe ontoereikend. Van enige directe dreiging voor mr. X zelf op het moment dat hij de vreemdelingenpolitie informeerde, is evenmin gebleken. Evenmin hebben de door mr. X aangevoerde bedreigingen, in welke vorm dan ook, of de zware mishandeling als zodanig te gelden nu deze hebben plaatsgevonden nadat mr. X klager bij de vreemdelingenpolitie had aangegeven. Het hof merkt daarbij nog op dat mr. X, hoewel daartoe niet verplicht, de mogelijkheid om in overleg met de deken te treden niet heeft benut. Ook na de beëindiging van de opdrachtrelatie had hij ervoor kunnen kiezen om overleg met de deken te plegen over de in zijn ogen noodzakelijke doorbreking van zijn geheimhoudingsplicht.
Waarschuwing.

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Aalst, mw. mr. S.A. van: Ploum te Rotterdam
Aarts, mr. F.H.C.: Sijben & Partners Advocaten te Heerlen
Aarts, mw. mr. F.M.: Heijltjes Advocaten te Heilig Landstichting
Alderse Baas, mr. R.J.: raad van de orde Amsterdam te Amsterdam
Balvers, mw. mr. V.: De Heerlen
Bootsma, mw. mr. M.: Bootsma Lamme Advocaten te Haarlem
Brabers, mr. M.C.: Freshfields Bruckhaus Deringer LLP te Amsterdam
Bres, mr. C. de: HBN Law te Bonaire
Brouwer, mw. mr. I.: Van Till Advocaten te Amsterdam
Bruggers, mr. J.N.: Fieldfisher N.V. te Amsterdam
Heemstede
Cornelissen, mr. B.: TEAM Advocaten te Utrecht
Courbois, mr. E.J.M.A.: CMS te Amsterdam
Dalsen, mw. mr. F.F. van: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten te Etten-Leur
Dijkstra, mw. mr. M.: JanssenBroekhuysen Advocaten te Amsterdam
Dijkstra-Devillers, mw. mr. L.W.B.: La Gro Amsterdam
Duijm, mr. J.C.M.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
Entzinger, mr. N.: Adrenna Arbeidsrechtadvocaten te Groningen
Erkel, mw. mr. I.M. van: Greenberg Traurig, LLP te Amsterdam
Erp, mw. mr. A.D. van: Beumer Advocatenpraktijk te Brielle
Gravendeel, mr. L.J.: Fruytier Lawyers in Business B.V. te Amsterdam
Groenhart, mr. N.W.: Capra Advocaten te 's-Gravenhage
Grosfeld, mw. mr. Y.I.B.: Baronie Advocaten te Breda
Hanssen, mw. mr. I.E.L.: Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V. te Amsterdam
Hattum, mr. J.M. van:

'Een leerzaam proces'

Linda van der Wijngaart (37) startte begin dit jaar Vineyard Legal in Rotterdam. Daarvoor was ze dertien jaar advocaat bij De Koning Advocaten in Dordrecht. Ze is gespecialiseerd in het aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht. 'De vrijheid van het ondernemerschap trekt me aan. Nu kan ik mijn eigen beleid maken en zelf mijn tijd indelen. Ik zit in het centrum van mijn geliefde stad Rotterdam in een prachtig pand waar ook andere bedrijven gevestigd zijn en de sfeer goed is. Een eigen kantoor starten was en is een leerzaam proces. Je bent echt bezig met het verwezenlijken van je droom en als dat dan lukt, is dat iets om trots op te zijn.'

CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden
Bauer, mw. mr. J.S.: BK & R advocaten mediation te Leeuwarden
Beelaerts van Blokland, mr. N.J.M.: Salomons Beelaerts Advocaten te 's-Gravenhage
Bektesevic, mr. D.: Ficq & Partners Advocaten te Amsterdam
Benhaim, mw. mr. E.: Legaltree te Rotterdam
Berghuijs, mw. mr. M.H.S.: TOON Advocaten B.V. te Amsterdam
Blommendaal, mr. S.C.: Lückers Advocaten te
Bruining, mw. mr. L.D.: Stek te Amsterdam
Buck-Hartman, mw. mr. M.J.: FDJ Advocaten te 's-Gravenhage
Buitenhuis, mw. mr. M.J.: Beek Advocaten te Leeuwarden
Cappellen, mw. mr. L. van: NautaDutilh te New York
Caris, mr. S.A.L.L.: Fort Advocaten N.V. te Amsterdam
Ceelen, mw. mr. M.M.H.: Bax advocaten belastingkundigen te Doetinchem
Claus, mr. A.M.H.J.L.: Siebert & Becker Advocaten te
Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
Dirven, mw. mr. S.: Bright Advocaten te Breda
Dongen, mr. D.J. van: De Vos & Partners Advocaten te Amsterdam
Dorant, mw. mr. J.B.S.: Lumen Lawyers B.V. te Amsterdam
Doren, mr. S.A. van: Florent te Amsterdam
Drenth, mr. J.F. van: De Brouwer Advocaten te Rotterdam
Drieshen, mw. mr. S.R.A.: Van Till Advocaten te
Evertse, mw. mr. J.: NautaDutilh te New York
Flameling, mr. H.T.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam
Flapper, mw. mr. T.S.T.C.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Francovich, mr. S.G.: Galatea Advocaten te Amsterdam-Duivendrecht
Galen, mr. J.C. van: Trip Advocaten & Notarissen te Assen
Gerritsen, mw. mr. J.N.: De Kempenaer Advocaten N.V. te Arnhem
Ledgelaw Advocatuur B.V. te Schiedam
Heijmerink, mw. mr. T.C.: Toet Schreudering Advocaten te Utrecht
Hermsen, mw. mr. K.: Bakhuis & Wekking Advocaten te Apeldoorn
Hoek, mr. K.T. Op de: e-Legal incasso advocaten B.V. te Rotterdam
Hoeven, mw. mr. F. ter: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Londen
Hollander, mr. J.R.R. den: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam

Hoogcarspel, mw. mr. S.A.: Mount Law te Amsterdam
Hoogeboom, mw. mr. N.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
Hoope, mw. mr. J.M.C. ten: raad van de orde Den Haag te 's-Gravenhage
Hoppers, mw. mr. F.V.I.M.: Dirkzwager legal & tax te Nijmegen
Hummen, mr. B.K.: AKDP Advocaten te Amsterdam
Jansen, mw. mr. A.N.: HAUT Legal Utrecht B.V. te Utrecht
Janssen, mw. mr. S.M.E.: Goorts & Coppens Advocaten te Deurne
Jie Sam Foek, mw. mr. L.A.H.: Fennek advocaten te Amsterdam
Jongepier, mw. mr. E.V.: Fennek advocaten te Amsterdam
Kasteleijn, mr. M.B.: Heussen te Amsterdam
Khalaf, mr. A.: Het Raadskwartier Advocaten te Groningen
Kleefstra, mw. mr. S.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Klunne, mw. mr. A.M.: Kessels Advocaten te Breda
Kokje, mr. J.D.J.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
Krikke, mr. K.A.: AKDP Advocaten te Amsterdam
Kros, mw. mr. M.J.C.: Houthoff te Rotterdam
Kwakman, mw. mr. J.A.M.: Pieters Advocaten te Hoogeveen
Latten, mr. R.L.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam
Leeuwen, mr. R.P.M. van: Codex Mulder B.V. Advocaten te Amsterdam
Lina, mw. mr. N.J.H.: Karakaya Strafrechtadvocaten te Apeldoorn
Linden, mr. M.P.J. van der: Van Gastel en Bal Advocaten te Ridderkerk
Loon, mw. mr. L. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Londen
Mansouri, mr. A. al: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Merhottein, mw. mr. S.A.: KoetzierPoiesz Advocaten te Heemskerk
Meulen, mr. P.J. van der: Kadanz Advocaten te Tilburg
Moerlie, mw. mr. A.V.: Tata Consultancy Services Netherlands B.V. te Amsterdam
Morrema, mw. mr. I.: Van Till Advocaten te Amsterdam
Mourits, mw. mr. R.J.: Advocatenkantoor Blenheim te Amsterdam
Moustaïne, mr. I.E.: Tom Tom International B.V. te Amsterdam
Neureiter di Torréro, mr. B.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam
Neuteboom-van Asselt, mw. mr. M.L.: Van der Kooij Besters Advocaten te Amsterdam
Nijland-van Oorsouw, mw. mr. M.W.M.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
Norenburg, mr. A.R.A.L.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
Odijk, mw. mr. S.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Apeldoorn
Oerlemans, mr. J.: Snijders Litigation B.V. te 's-Hertogenbosch
Oosterveer, mr. R.A.: Dommerholt Advocaten N.V. te Apeldoorn
Overeem, mw. mr. N.: Salomons Beelaerts Advocaten te 's-Gravenhage
Plas, mw. mr. C.G. van der: Jahae Raymakers te Amsterdam
Pols, mw. mr. B.M. van der: Haagrecht Advocaten te 's-Gravenhage
Poorthuis, mr. E.J.H.: NautaDutilh N.V. te Londen
Poppema, mr. D.E.: Orange Clover Advocaten B.V. te Amsterdam
Pouw, mr. J.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Regtien, mw. mr. I.F.: Smallegange N.V. te Rotterdam
Robbers, mw. mr. A.J.: Macadamia Advocaten & Mediators te Haarlem
Ruiter, mw. mr. B. de: MKS Advocaten te Gouda
Sadelhoff, mw. mr. C.C.G. van: De Advocaten van Van Riet B.V. te Utrecht
Santifort, mr. R.P.: Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V. te Rotterdam
Schelven, mr. B.A. van: Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht
Schipper, mw. mr. D.M.: Claassen Advocaten te Eindhoven
Schoonhoven-Sloot, mw. mr. M.: AIM Advocaten te Amsterdam
Schotanus, mr. E.W.F.: Brunet Advocaten te Nijmegen
Sesver, mw. mr. C.: Boddaert Advocaten te Alkmaar
Slofstra, mw. mr. A.T.: Stichting Achmea Rechtsbijstand - Vestiging Apeldoorn te Apeldoorn
Steeg, mw. mr. M. van der: Schoemaker advocaten te Deventer
Stekelenburg, mr. J.T.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
Stoop, mr. J.L.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-Airport
Switalska, mw. mr. P.W.: KampsVanBaar Advocaten te Sittard
Tielbeke, mw. mr. L.A.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
van der Leer, mw. mr. L.: Boddaert Advocaten te Alkmaar
Veen, mr. R. van: Yur Advocaten B.V. te Rotterdam
Verbruggen, mr. A.: Lumen Lawyers B.V. te Amsterdam
Vermeer, mr. R.P.A.: Fort Advocaten N.V. te Amsterdam
Verschuren, mw. mr. Y.W.G.: Verschuren & Van Oostveen Advocaten te 's-Gravenhage
Versluis, mw. mr. D.D.: Bierman Advocaten te Tiel
Vieberink, mw. mr. J.:

'Een kijkje op verschillende rechtsgebieden'

Voordat **Pola Switalska** (28) recentelijk bij KampsVanBaar in Sittard begon, was ze als advocaat-stagiaire werkzaam bij Leliveld Advocaten in Maastricht. 'Daar heb ik eerst gewerkt als juridisch medewerker en vervolgens als advocaat-stagiaire. Na een aantal maanden ben ik overgestapt naar KampsVanBaar om mijn stage voort te zetten. Buiten leuke collega's en de gezellige sfeer op kantoor vind ik het vooral een groot voordeel dat ik breder word opgeleid. Ik krijg de gelegenheid om een kijkje te nemen op verschillende rechtsgebieden. Zo kan ik erachter komen wat het best bij mij past. Mijn werkdag is geslaagd wanneer ik daadwerkelijk iemand heb kunnen helpen, denk aan het vernietigen van een ontslag op staande voet.'

DVDW Advocaten te Rotterdam
Vleesch du Bois, mr. M.: INSIGHT LEGAL te Bilthoven
Voermans, mw. mr. Y.M.: Hogan Lovells International LLP te Londen
Wesselink-van Dijk, mw. mr. C.P.: raad van de orde Den Haag te 's-Gravenhage
Wiel, mw. mr. C.P.M. van de: Aalberts N.V. te Utrecht
Wieringhen Borski, mr. R.C. van: MAAK advocaten te Amsterdam
Wierstra, mw. mr. M.L.: Salomons Beelaerts Advocaten te 's-Gravenhage
Willems, mr. R.A.F.: 2BW Advocaten te Heilig Landstichting
Wissen, mr. M.F. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Witbreuk, mr. H.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Wormmeester, mw. mr. M.H.: Cats Advocatuur te Emmen
Woude, mw. mr. T.F.M. van der: Houthoff te Londen
Zinderen, mr. J. van: HAUT Legal Utrecht B.V. te Utrecht

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

AC Legal B.V. (mr. M. Snoek te 's-Gravenhage)
Advocaten- en Mediationpraktijk Pascale de Kan (mw. mr. P.J.T. de Kan te Haelen)
Advocatenkantoor Steenhuisen (mr. W.Ph. Steenhuisen te Beverwijk)
Advocatenkantoor Ultimo B.V. handelend onder de naam SWDV Advocaten (mr. E.F. Seunke te Haarlem)
advocatenkantoor Van Megen (mr. W.F.C. van Megen te Schiedam)
Antoni van Leeuwenhoek (mw. mr. C.A.C. Schroeten te Amsterdam)
Aon Groep Nederland B.V. (mw. mr. A.H. Lodder te Rotterdam)
BenninkAmar (mr. S. Bennink te Amsterdam)
Bewust Letselschade Advocaten (mr. D.H. Andries, mw. mr. J.E.M. Muyzenberg-van Zoelen en mw. mr. J. Stappaerts-Zijlmans te Eindhoven)
Bitter Advocatuur (mr. J.W. Bitter te 's-Gravenhage)
Bogers Legal BV (mr. T. Bogers te Bilthoven)
Bootsma Lamme Advocaten (mw. mr. M. Bootsma en mw. mr. A.B. Scheerder-Lamme te Haarlem)
Broekman Advocaten (mr. P.G. Broekman te Hilversum)
Burgers De Moel Advocaten (mr. M. Burgers te Bladel)
Buro van Atten (mr. G. van Atten te Heemstede)
CM.com Netherlands B.V. (mr. F.C.M. Leentfaar te Breda)
Coffi Advocatuur (mr. N.R. Coffi te Utrecht)
Cor Hellingman Advocaat | Attorney (mr. C. Hellingman te Amsterdam)
Damen Legal B.V. (mw. mr. F.H. Damen te Drunen)
Dutchlawdesk (mr. M. Stegeman te Oisterwijk)
DVI Advocatuur (mr. M. de Vries te Naarden)
FEM Advocatuur (mw. mr. F. Rientsma te Naarden)
Fennek advocaten (mr. J. Hagers, mw. mr. L.A.H. Jie Sam Foek en mw. mr. E.V. Jongepier te Amsterdam)
FSA Bemiddeling (mw. mr. F. Samson te Zeist)
Gemeente Tilburg (mw. mr. P.M.E.C. van Bertens, mw. mr. I. Ottevangers, mr. B.C.W. Smits en mw. mr. M.P.A.M. Voogt te Tilburg)
Greenberg Traurig Miami (mw. mr. W.M. Kemkers te Miami, fl 33131, USA)
HAUT Legal Utrecht B.V. (mw. mr. A.N. Jansen, mw. mr. J. Mobron en mr. J. van Zinderen te Utrecht)
HSA Lawyers B.V. (mr. S.P. de Boorder, mr. H.H. van Efferink, mw. mr. G.A.L. Feitsma-Dordregter, mr. D. Korzec en mw. mr. K.R.M. de Nijs te 's-Gravenhage)
it-ie.legal (mr. H.W.J. Smeltekop te Peize)
JANSE Advocatuur (mw. mr. M. Janse te Apeldoorn)
Janssens familie- en erfrecht, advocatuur I mediation (mw. mr. S.C. van Janssens-van Drooge te Zwolle)
JKR Advocaten (mr. S.J. Jansen, mr. T.H.L. Kneepkens en mr. M.D. Rijnsburger te Amsterdam)
Kadanz Advocaten (mr. P.J. van der Meulen en mw. mr. I.P.M.J. Nelemans te Tilburg)
KHL-advocatuur (mw. mr. K.K. Hansen Löve te Amsterdam-Duivendrecht)
Labour Legal (mw. mr. P.R.H. Groenveld te Amsterdam)
Lavain Advocatenkantoor (mr. D.N. Lavain te Stein lb)
LAW/FIRM BV (mw. mr. E.M.A. Tromp te Herten)
Lenselink Advocatuur (mr. O. Lenselink te Breda)
Lumen advocaat en mediator (mw. mr. S.N.M. Paassen-Pasch te Amersfoort)
MacFarlanes LLP (mw. mr. L.V. van Gardingen te Ec4a 1 lt Londen)
Mengelberg (mr. R.J.G. Mengelberg te Bussum)
MIES Mediation & Advocatuur (mw. mr. M.J.W. Jongenelen te Breda)
Mount Law (mw. mr. J.A.K. van den Berg en mw. mr.

'Grotere vrijheid en flexibiliteit'

Vanaf zijn beëindiging in 2016 ging **Nigel Coffi** (34) als ondernemer-stagiair een samenwerking aan bij samenwerkingsverband Recht! Advocaten in Driebergen-Rijsenburg. In 2020 opende hij de deuren van zijn eigen kantoor in Utrecht, Coffi Advocatuur. 'Ik heb nu meer vrijheid en flexibiliteit om mijn eigen koers te varen en de work-life balance te bewaken. Laverend tussen civiel recht en strafrecht, ben ik nu ook het slachtofferrecht aan het verkennen. Verder ben ik sinds vorig jaar bevoegd gespreksleider voor intervisiebijeenkomsten. In het kader van de nieuwe kwaliteitstoetsen zou ik mijn ovale spreekkamertafel graag benutten, om advocaten de gelegenheid te bieden om (voor punten) elkaar te ontmoeten, samen tot nieuwe inzichten te komen en te werken aan persoonlijke groei.'

S.A. Hoogcarspel te Amsterdam)
mr P.J. Verbeek (mr. P.J. Verbeek te Ede gld)
Nass Juridisch Advies (mw. mr. E.C.A. Nass te Nijmegen)
Noordermeer Advocatuur (mw. mr. P. Noordermeer-Verschoor te Gorinchem)
Novumm Advocaten (mr. D.G. Hassink te Zwolle)
Raza Advocatuur (mw. mr. S. Raza te Rotterdam)
Rechtsetters Advocatuur (mw. mr. C. Hilgers-Verspoor te Rotterdam)
Rodrigues Advocatuur (mw. mr. P. Rodrigues de Carvalho te Rotterdam)
Zoetermeer)
Simmons & Simmons LLP (mr. D.A. Gerrits te Londen)
Simpson Thacher & Barlett LLP (mr. R. van 't Wout te Ny 10017-3954 New York)
Snijders Litigation B.V. (mr. A. Fuijkschot en mr. J. Oerlemans te 's-Hertogenbosch)
SOLID. Attorneys (mr. D.F. Berendsen en mw. mr. N.E.J.M. Hamers te Hilvarenbeek)
Strengers & Zijlstra Familierecht (mw. mr. M.M. Strengers te Soesterberg)
The Legal House (mw. mr. T.V.M. ten Berge te Eindhoven)
TOON Advocaten B.V. (mw. mr. M.H.S. Berghuijs en mw. P.B.F. van den Boom te Amsterdam)
Van Dooren Advocatuur (mr. M.A.M. van Dooren te Galder)
Van Haperen Advocatuur en Mediation (mw. mr. L.A.P. van Haperen te Breda)
Van Nimwegen Advocatuur en Mediation (mw. mr. A.E. van Nimwegen te Delfzijl)
Veenstra en Wallinga Advocaten (mw. mr. W. Wallinga te Groningen)
Verschuren & Van Oostveen Advocaten (mr. C.L. van Oostveen en mw. mr. Y.W.G. Verschuren te 's-Gravenhage)
Vineyard Legal (mw. mr. L. van
Voss advocaten (mw. mr. D. van Haaften, mr. P.G.F.M. van Oss en mr. R.P.C. Smit te Ermelo)
Waarding Advocatuur (mw. mr. S.O. Willebrands te Amersfoort)
Wilderink & Eijking Advocaten (mr. H.M. Eijking en mw. mr. N. Wilderink te Naarden)
Zijlstra Advocatuur & Mediation (mw. mr. G.H. Zijlstra te Soesterberg)

Uit de praktijk

Adank, mw. mr. W.M., Amsterdam (10-01-2020)
Alan, mr. A., Utrecht (31-12-2019)
Alexander, mr. P.M., Amsterdam (02-01-
Amsterdam (29-12-2019)
Barbiers, mr. D.L., Amsterdam (01-01-2020)
Barendregt, mr. L.A.M., Groningen (31-12-2019)
Bergh-Volkerink, mw. mr. J.G.J., Heerenveen (30-12-2019)
Bergsma, mw. mr. S., Dokkum (31-12-2019)
Berkel, mw. mr. E. van, Eindhoven (02-01-2020)
Berkvens, mr. J., Amsterdam (31-12-2019)
Berntsen, mr. A.R.M., Alphen aan den Rijn (31-12-2019)
Beydals, mr. G., Midwoud (31-12-2019)
Bijl, mr. C., Harderwijk (01-01-2020)
Bladel, mr. J.C.M. van, 's-Hertogenbosch (31-

'BAX zet zich in voor goede doelen'

Marthe Ceelen (52) verplaatste onlangs haar praktijk naar BAX advocaten belastingkundigen in Doetinchem. Daarvoor werkte ze twintig jaar bij JPR Advocaten in Doetinchem. 'Al mijn cliënten zijn met mij meegegaan naar BAX. Ik houd mij bezig met het personen- en familierecht en het erfrecht. Deze rechtsgebieden zijn interessant omdat ik naast het juridische ook veel kan betekenen voor mijn cliënten op niet-juridisch gebied. Een kwestie binnen dit rechtsgebied raakt de hele persoon. Ook heb ik nu weer een collega die op hetzelfde rechtsgebied werkzaam is met wie ik kan sparren. BAX zet zich in voor goede doelen. Daarvoor is Stichting BAX2Give opgericht. Dat spreekt me aan. Er wordt onder andere samen met cliënten gelopen voor goede doelen.'

Salomons Beelaerts Advocaten (mr. N.J.M. Beelaerts van Blokland, mr. D.J. Bergkotte, mr. P.S. Kamminga, mw. mr. N. Overeem, mw. mr. K.T.B. Salomons, mr. A.H.M. van den Steenhoven en mw. mr. M.L. Wierstra te 's-Gravenhage)
Siemens Mobility Holding B.V. (mr. E.J.P. de Jongste te
mr. C.M. Harmsen te Amsterdam)
Turnaround Advocaten (mr. G.H. Smink en mr. R.H. Smink te Amersfoort)
ucojoustra (mr. U.W. Joustra te 's-Gravenhage)
Van de Graaf Advocatuur (mr. A.J. van de Graaf te Diemen)
Van Den Boom (mr.
der Wijngaart te Rotterdam)
Vis & Van Reydt Advocaten (mr. E. van Reydt en mr. J.T.E. Vis te Amsterdam)
Vogelaars Advocatuur (mw. mr. F.G.J. Vogelaars te Rosmalen)
Vong Advocaat (mr. D. Vong te Rijen)
Vorstman Advocatuur (mr. D.H. Oolbekkink te Amsterdam)
2020)
Alsters, mw. mr. F.G.M.M., Arnhem (20-01-2020)
Amelsvoort-Frissen, mw. mr. M.M.L., Maastricht (31-12-2019)
Autar, mw. mr. R.D., Rotterdam (31-12-2019)
Backerra, mw. mr. C.C.H.M., 's-Hertogenbosch (31-12-2019)
Bank, mw. mr. P.E.M.,
12-2019)
Blanken, mw. mr. C., Leiden (29-12-2019)
Blokland, mr. Th.A.H. van, Amersfoort (31-12-2019)
Blom, mr. W.M.U. van der, Haarlem (31-12-2019)
Boasman-Trustfull, mw. mr. N.R.H., Almere (31-12-2019)
Bodifée, mr. H.J., Hoek van Holland (30-12-

2019)
Boer, mr. J., 's-Gravenhage (30-12-2019)
Boer, mw. mr. A.N.A.G., Klimmen (31-12-2019)
Boer, mw. mr. S.E.B. den, Eindhoven (30-12-2019)
Boer, mw. mr. W.D.M. de, Apeldoorn (31-12-2019)
Boere, mw. mr. C.J.A., Utrecht (31-12-2019)
Boerleder, mw. mr. P., Rotterdam (01-01-2020)
Boers, mr. J.A.A., Veenendaal (01-01-2020)
Bontje, mw. mr. M., Amsterdam (08-01-2020)
Braak, mr. H., Veenendaal (01-01-2020)
Brakel, mr. J.C. van, Hedel (31-12-2019)
Brands, mr. J.E., Arnhem (31-12-2019)
Broeck, mw. mr. E. van den, Nijmegen (31-12-2019)
Broeke, mw. mr. T.G.M. van den, Renkum (31-12-2019)
Broers, mr. N.J.M., Eindhoven (31-12-2019)
Bronsgeest, mw. mr. H.J., Amsterdam (31-12-2019)
Bülbül, mr. F., Rotterdam (31-12-2019)
Burgers, mr. W.G.L., Utrecht (31-12-2019)
Campen, mr. A.C. van, 's-Hertogenbosch (01-01-2020)
Caubo, mr. R.P.P., Almere (31-12-2019)
Cenijn, mr. J.A., Woerden (03-01-2020)
Ceuster, mw. mr. L.C.C.A. de, Amsterdam (06-01-2020)
Chung, mr. P., Amsterdam (31-12-2019)
Claassen, mr. P.N.A.M., Breda (31-12-2019)
Coenen, mr. K.J., Enschede (31-12-2019)
Crans, mr. B.J.H., Amsterdam (01-01-2020)
Damen, mr. A.L., Gorinchem (31-12-2019)
Delissen-Buijnsters, mw. mr. C.M.A., Rotterdam (31-12-2019)
Demon, mr. L., 's-Hertogenbosch (01-01-2020)
Dijk, mw. mr. A. van, Nijmegen (01-01-2020)
Dijk, mw. mr. E.M. van, Utrecht (31-12-2019)
Dijkstra, mw. mr. J., Assen (31-12-2019)
Dolk, mr. A.J., Amsterdam (31-12-2019)
Dollee, mr. Th., Rotterdam (01-01-2020)
Dorenbos-Mrozek, mw. mr. K.M.J., Heiloo (05-01-2020)
Driem, mw. mr. G.H.S. van, Amsterdam (01-01-2020)
Duijsings-Mahangi, mw. mr. S.D.M., Ridderkerk (31-12-2019)
Duursen, mw. mr. M.W.V. van, Amsterdam (31-12-2019)
Ebecilio, mw. mr. S.I.N., Rotterdam (08-01-2020)
Eeghen, mr. Chr.P. van, Amsterdam (02-01-2020)
Eek, mr. D. van, Amsterdam (08-01-2020)
Elgersma, mw. mr. A., Groningen (01-01-2020)
Ellabbari, mw. mr. L., Amsterdam-Duivendrecht (16-01-2020)
Elst, mw. mr. N.W.J. ter, Venlo (03-01-2020)
Empel, mw. mr. E. van, Breda (31-12-2019)
Engbers, mw. mr. M.S., Doetinchem (31-12-2019)
Eskens, mr. P.A.W., Arnhem (01-01-2020)
Everdingen, mr. N.H. van, Middelburg (31-12-2019)
Fehrenbach, mr. G.W.R., Zeist (06-01-2020)
Franx-Schaap, mw. mr. E.N., Amsterdam (01-01-2020)
Freund, mr. A.P., Amsterdam (01-01-2020)
Fritz, mr. B.K.M., Haarlem (31-12-2019)
Froon, mr. J.C.A., Amsterdam (30-12-2019)
Funcke, mr. R.G., Diemen (01-01-2020)
Geelhoed, mw. mr. P.J.A., Soest (31-12-2019)
Gelder, mr. R. van, Bleiswijk (31-12-2019)
Gerrits, mr. J.L.G., Waalwijk (31-12-2019)
Glas, mr. M.G.P., Gouda (31-12-2019)
Groeneveld, mr. F.A., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Groot, mw. mr. M.J. de, Haarlem (30-12-2019)
Gundelach, mw. mr. J., Almelo (31-12-2019)
Haan, mw. mr. A.M.M.J.T. de, Rotterdam (01-01-2020)
Haaren, mw. mr. E.M.J. van, Maastricht (31-12-2019)
Hamer, mr. P., Rotterdam (31-12-2019)
Hardam, mr. J.C., Schiedam (29-12-2019)
Harteveld, mw. mr. N., Zaandam (01-01-2020)
Haverhoek, mw. mr. N.B., Aalsmeer (31-12-2019)
Hees, mw. mr. E.C.M. van, Amsterdam (31-12-2019)
Heide-Brink, mw. mr. G.L., Drachten (01-01-2020)
Heijkant, mr. J.P.M.M., Dongen (31-12-2019)
Heijnneman, mr. M.C., Goes (01-01-2020)
Heinrici, mr. B.P.J., Rotterdam (01-01-2020)
Helmich, mw. mr. M.G., Nieuwegein (30-12-2019)
Helmink, mw. mr. H.E., Nijmegen (31-12-2019)
Helvoirt, mw. mr. F.J.M. van, Amsterdam (01-01-2020)
Hendriks, mr. L.E.M., Maastricht (01-01-2020)
Hermes, mr. J.B.H.M., Berkel-Enschot (01-01-2020)
Hermsen, mr. P.J.M., Bemmel (31-12-2019)
Heuvel, mr. R.B.R. van den, 's-Gravenhage (31-12-2019)
Hinnen, mr. J.G., Leiden (31-12-2019)
Hofman, mw. mr. R.D., Zeist (31-12-2019)
Hommes, mw. mr. A.C.T., Rotterdam (31-12-2019)
Honnebier, mw. mr. A.G.A.M., Amsterdam (31-12-2019)
Huber, mw. mr. A., Arnhem (31-12-2019)
Hulten, mr. W.P. van, Roosendaal (31-12-2019)
IJspeerd, mw. mr. E., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Ilahibaks-Gulzar, mw. mr. M.S.F., Utrecht (01-01-2020)

'Het grootste voordeel is het internationale bereik'

Etiënne Courbois (35) werkt sinds begin dit jaar bij de Banking & Finance praktijk van CMS in Amsterdam. Daarvoor werkte hij bij Allen & Overy. 'Het grootste voordeel van CMS is het internationale bereik. Ik ben hoofdzakelijk bezig met het goederenrecht en het faillissementsrecht, rechtsgebieden die door jurisprudentie continu in ontwikkeling zijn. Het blijft daardoor een puzzel om de financierings- en zekerhedenstructuur voor iedere nieuwe transactie zo optimaal mogelijk te structureren. Een werkdag is voor mij geslaagd als ik toegevoegde waarde, iets concreets, kan realiseren voor mijn cliënt. Daarnaast vind ik het belangrijk en leuk om kennis en ervaring over te dragen aan de mensen met wie ik werk.'

Imhof, mr. R., Utrecht (31-12-2019)
Imthorn, mw. mr. A.J., Amsterdam (31-12-2019)
Jager, mr. J., Amsterdam (31-12-2019)
Janssen, mr. J.J.A., 's-Gravenhage (30-12-2019)
Janssens, mr. K., Amsterdam (31-12-2019)
Jong, mr. J.H.A. de, Groningen (01-01-2020)
Jonkers, mr. W.H., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Juch, mw. mr. A.M., Breda (31-12-2019)
Jurg-Smith, mw. mr. S.M., Utrecht (31-12-2019)
Kaars Sijpesteijn-Gan, mw. mr. S.K.N., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Kaasjager, mr. H.D.E., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Kamphuis, mr. H., Leiden (31-12-2019)
Kan, mw. mr. S.C. van, Houten (31-12-2019)
Karstanje, mr. L.C.H., Gouda (31-12-2019)
Keereweer, mr. H.H., Zoetermeer (30-12-2019)
Kelderman, mw. mr. M.C., Haarlem (31-12-2019)
Kerkhof, mw. mr. R.M., Zeist (01-01-2020)
Kester, mr. R.N.A.M., Naaldwijk (31-12-2019)
Keuning, mw. mr. A.C.R., Amsterdam (30-12-2019)
Klinkers, mw. mr. K.H.G., Rotterdam (01-01-2020)
Klinkers, mw. mr. M.M.G.E., Londen (07-01-2020)
Kluyver, mr. J.R., Utrecht (31-12-2019)
Knol, mr. J.J., Utrecht (31-12-2019)
Koers, mr. E., Utrecht (31-12-2019)
Koeton, mw. mr. M.J.E.H., Tilburg (31-12-2019)
Kok, mr. E., Rotterdam (31-12-2019)
Köster, mr. J.B., Haarlem (31-12-2019)
Koudijs, mr. S., Utrecht (31-12-2019)
Kouwets, mr. A.W., Naarden (31-12-2019)
Kraan, mr. C.M., Amsterdam (01-01-2020)
Kral, mr. J.W.G.M., 's-Hertogenbosch (31-12-2019)
Kreij, mr. C.G.M.J. van, Doetinchem (31-12-2019)
Kreumer, mr. J., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Kristel, mr. M., Hoorn nh (31-12-2019)
Kroon, mw. mr. M.M., Ede gld (31-12-2019)
Kruijs, mr. P.W. van der, 's-Hertogenbosch (31-12-2019)
Kuijken, mr. J., Valkenswaard (31-12-2019)
Kuilenburg, mr. M. van, Amstelveen (31-12-2019)
Kuiper, mr. J.J., Heerhugowaard (30-12-2019)
Kuiper, mw. mr. M., Beemte Broekland (31-12-2019)
Kuipers, mr. P., Amsterdam (31-12-2019)
Külbs, mr. B., Amstelveen (31-12-2019)
Lam, mw. mr. W.Y., Amsterdam (31-12-2019)
Langelaar, mr. F.J., Rotterdam (01-01-2020)
Leeflang, mw. mr. F.J., Amsterdam (31-12-2019)
Leij, mr. T.W. van der, Waalwijk (01-01-2020)
Lemmen, mr. G.J., Heythuysen (01-01-2020)
Leon, mw. mr. E.C.H. de, Haarlem (01-01-2020)
Lesquillier, mw. mr. P., Utrecht (01-01-2020)
Lijf, mw. mr. D.R. van, Amsterdam (31-12-2019)
Limperg, mr. K., Amsterdam (31-12-2019)
Lindeboom, mw. mr. S.C.J., Amsterdam (01-01-2020)
Linden, mw. mr. M.G. ter, Amsterdam (31-12-2019)
Lingen-Schuur, mw. mr. I.H., Heiloo (31-12-2019)
Lo-A-Foe, mr. M.A., Rotterdam (31-12-2019)
Loeffen, mr. H.A.M.J., Geldrop (31-12-2019)
Londen, mw. mr. J. van, Rotterdam (31-12-2019)
Loo, mw. mr. M.A.A. van der, Haarlem (30-12-2019)
Looijen, mr. C.J., Zetten (31-12-2019)
Luijten, mr. E.R.T.A., Heerlen (31-12-2019)
Lukkes, mr. M.L.H., Amsterdam (09-01-2020)
Maarschalkerweerd, mr. J.W. van, Rotterdam (31-12-2019)
Malingré-de Groot, mw. mr. I.S., Assen (01-01-2020)
Manders, mr. A.J.F., Haarlem (31-12-2019)
Mark, mr. R.P.F. van der, Utrecht (31-12-2019)
Martis, mr. M.E., Amsterdam (01-01-2020)
Meegdes, mr. K.P., Heerlen (31-12-2019)
Mel, mw. mr. M., Amersfoort (30-12-2019)
Mens, mr. K.L.H. van, Amsterdam (31-12-2019)
Mertens-Vrede, mw. mr. S.L., Oosterhout nb (31-12-2019)
Meulen, mr. A.T.L. van der, Arnhem (01-01-2020)
Meyst-Michels, mw. mr. J., Utrecht (31-12-2019)
Mierlo, mr. H.J.M. van, Breda (31-12-2019)
Mijs-Zillikens, mw. mr. M.E.T., Rotterdam (24-12-2019)
Millenaar, mw. mr. H.J., Amsterdam (24-12-2019)
Moranne-van der Loo, mw. mr. J.A., Amsterdam (30-12-2019)
Morren, mw. mr. M.N., Zeist (01-01-2020)
Nederpel, mw. mr. M.C., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Noordhof, mr. J.L., Groningen (31-12-2019)
Noordhoorn Boelen, mw. mr. W.E., 's-Gravenhage (16-01-2020)
Notermans, mr. F.J., Valkenswaard (31-12-2019)
Olst, mw. mr. J.G. van, Amsterdam (31-12-2019)
Olthof, mr. M.E., Rotterdam (31-12-2019)
Ooijen, mw. mr. H.M.A.E. van, Amsterdam (01-01-2020)
Oolgaard, mw. mr. I., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Oostlander, mr. F., Heemstede (31-12-2019)
Oreel, mw. mr. G.W., Rotterdam (31-12-2019)
Ouden-Çimen, mw. mr. G., Rotterdam (01-01-2020)
Paijmans, mr. J.J.L., Breda (31-12-2019)
Pannevis, mr. M., Amsterdam (31-12-2019)
Paulus, mw. mr. M.H., Amsterdam (31-12-2019)
Pawlikowski, mw. mr. L.Y., Waalwijk (31-12-2019)
Pechaczek, mw. mr. E.C.L., Breda (01-01-2020)
Pemmelaar, mr. W.M., Amsterdam (30-12-2019)
Perrels, mr. J.J., Hoofddorp (31-12-2019)
Pessers, mr. A.B.M., Tilburg (31-12-2019)
Pijl-Groenestein, mw. mr. G.E.M., Rotterdam (31-12-2019)
Ploeg, mr. E.J.C. van der, Breda (31-12-2019)
Pluijm, mw. mr. M. van der, Amsterdam (30-12-2019)
Poiesz-de Vries, mw. mr. H., Groningen (31-12-2019)
Polderman, mr. J.S., Amsterdam (31-12-2019)
Poorthuis, mr. J.M., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Puttelaar, mw. mr. Ch.L. van den, Rotterdam (01-01-2020)
Putz, mr. L.A.M.J., Utrecht (01-01-2020)
Quak, mr. G.A., Alkmaar (01-01-2020)
Quak, mw. mr. A., Utrecht (02-01-2020)
Ramljak, mw. mr. N., Venlo (31-12-2019)
Ravels, mw. mr. F.J.E. van, Amsterdam (31-12-2019)
Reijnders, mr. T.E.F., 's-Gravenhage (14-01-2020)
Reintjes, mw. mr. S.J.W.H., Zoetermeer (28-12-2019)
Riet, mr. A.J.M. van, Utrecht (01-01-2020)
Roeters van Lennep, mr. G.W., Amsterdam (02-01-2020)
Rombach, mr. R.Ch., Voorschoten (01-01-2020)
Roosen, mr. J.L., Houten (01-01-2020)
Rossum, mr. C.G.M. van, Angeren (31-12-2019)
Rouws, mr. J.J.C.M., 's-Hertogenbosch (31-12-2019)
Saes, mw. mr. C.P.W., Veghel (01-01-2020)
Saleem, mr. M.A., Amsterdam (08-01-2020)
Schaatsbergen, mr. H.J., Zwolle (01-01-2020)
Schabos, mw. mr. F., Oisterwijk (31-12-2019)
Schellekens, mr. W.A.M., Londen (31-12-2019)
Scheltema, mr. F.J., Bergen nh (31-12-2019)

Schep, mr. B.N., Amsterdam (01-01-2020)
Schie, mw. mr. J.C.C. van, Amsterdam (31-12-2019)
Schijndel, mr. A.H.J.W. van, Amsterdam (01-01-2020)
Schilperoort, mw. mr. M.N.B., Amsterdam (31-12-2019)
Schmidt, mw. mr. M.C., Delft (31-12-2019)
Scholten, mr. H.L.M., Amsterdam (01-01-2020)
Schricker, mr. M.A., Amsterdam (05-01-2020)
Schrik, mr. A., Putten (31-12-2019)
Schuchmann-Mooijman, mw. mr. P.E., Oud-Beijerland (01-01-2020)
Seelt, mr. M., Rotterdam (28-12-2019)
Siegfried, mw. mr. M.D., Amsterdam (01-01-2020)
Silva Santos, mw. mr. C.A., Amsterdam (02-01-2020)
Smeets, mr. C.J.Th., Ommel (01-01-2020)
Smeets, mw. mr. A.H.C.M., Rotterdam (30-12-2019)
Snijder, mw. mr. V.N.J., Amsterdam (01-01-2020)
Soekarman-Weeteling, mw. mr. D., Delft (01-01-2020)
Speijer, mw. mr. P.S.J., Amsterdam (01-01-2020)
Spijker, mw. mr. E.I., Amsterdam (31-12-2019)
Spithoven, mw. mr. M., Amsterdam (01-01-2020)
Steenhoven-Rueter, mw. mr. S., Schiphol (31-12-2019)
Sterk, mw. mr. M.S., Amsterdam (01-01-2020)
Stevelmans, mr. G.R.W., Haarlem (01-01-2020)
Strijbosch, mw. mr. D., Venlo (31-12-2019)
Struycken, mr. H.F.M., Amsterdam (31-12-2019)
Tamer, mr. Y., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Thissen, mw. mr. V.L.M., Breda (31-12-2019)
Timmer, mr. D.R.E., Redmond (06-01-2020)
Timmermans, mr. W.A., Leiden (01-01-2020)
Toorn, mr. S.A. van den, Utrecht (31-12-2019)
Tuitjer, mr. J., Amsterdam (31-12-2019)
Valstar, mr. R.C.H., Honselersdijk (31-12-2019)
Veen, mw. mr. B. van der, Drachten (01-01-2020)
Veenendaal-Stolk , mw. mr. V.G.J. van, Almere (01-01-2020)
Veenstra, mw. mr. M.L., Naarden (31-12-2019)
Veggel, mr. J.M.F.X. van, Amsterdam (31-12-2019)
Veldhuijzen, mr. M.L., Dordrecht (31-12-2019)
Vergouw, mr. G.M., Arnhem (30-12-2019)
Verhaar-Kok, mw. mr. J.P., Alphen aan den Rijn (31-12-2019)
Verhulst, mr. P.L., Peize (31-12-2019)
Veringa, mw. mr. E.M., Rotterdam (31-12-2019)
Verkooijen, mw. mr. E.W.M., Amsterdam (24-12-2019)
Verlaan, mr. F.T., Utrecht (01-01-2020)
Vermeij, mr. A.A., 's-Gravenhage (01-01-2020)
Verwiel, mw. mr. A.M.H.C., 's-Gravenhage (31-12-2019)
Vogelaar, mr. H.S.M., Deurne (01-01-2020)
Voorst tot Voorst, mw. mr. M.G.F. van, 's-Gravenhage (31-12-2019)
Voort, mw. mr. K. van der, 's-Gravenhage (01-01-2020)
Vos, mr. I. de, Amsterdam (31-12-2019)
Vries, mw. mr. N. de, Leeuwarden (31-12-2019)
Vries, mw. mr. R. de, 't haantje (27-12-2019)
Waaij, mw. mr. G.H. van der, Leusden (31-12-2019)
Wagemakers, mr. E.C.M., Breda (31-12-2019)
Wallheimer, mr. M.E., Amsterdam (31-12-2019)
Warmerdam, mw. mr. M., Amsterdam (31-12-2019)
Waszink, mr. A.C., Eerbeek (15-01-2020)
Weierink, mr. T.A.A.J.M., Eindhoven (31-12-2019)
Weijtens, mw. mr. F.C., Eindhoven (31-12-2019)
Well, mr. R.M. van der, Velp gld (02-01-2020)
Welschen, mw. mr. S.C., Amersfoort (30-12-2019)
Welter-Dekkers, mw. mr. M., Rotterdam (01-01-2020)
Westerhuis, mw. mr. A.M., Drachten (31-12-2019)
Weusten, mr. T.R., Utrecht (31-12-2019)
Wiggers, mr. E., Amsterdam (31-12-2019)
Wijnen, mr. Ph. van, Amsterdam (30-12-2019)
Woelinga, mr. D.H., Amsterdam (01-01-2020)
Wolde, mw. mr. T.H. ten, Arnhem (31-12-2019)
Wonnink, mw. mr. L., Druten (31-12-2019)
Yavuz, mw. mr. H., Arnhem (01-01-2020)
Yigit, mw. mr. K., Zaandam (01-01-2020)
Zwaga, mr. P.I.A.P.M., 's-Gravenhage (01-01-2020)

Overleden

Minnen, mr. P.S. van, Schoonhoven (15-05-2019)
Roelink, mr. W.F., Hoofddorp (06-07-2019)
Rouwe, mw mr. T. de, Haarlem (23-11-2019)
Westendorp, mr. A.H., Den Haag (08-12-2017)

advertentie

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR:
ADVOCAAT-PARTNER(S)

SUEZ advocaten

die zich bij onze kostenmaatschap willen aansluiten. Iedere advocaat werkt voor eigen rekening en risico.

Wij zijn gevestigd in een representatief kantoorpand aan de Herengracht in Amsterdam en hebben lage maandelijkse kosten. Onze voorkeur gaat uit naar iemand die werkzaam is binnen het civiel recht (m.n. Ondernemingsrecht) of het bestuursrecht.

Voor meer informatie neem contact op met J. van Woudenberg 085-8880889 of vanwoudenberg@suezadvocaten.nl

Herengracht 320, 1016 CE Amsterdam ▶ suezadvocaten.nl

Amsterdam Institute of Finance

Where Leaders Learn

Finance for Lawyers

Lawyers play a pivotal role in the financial world, but often know little about finance. This course aims to fill this knowledge gap by providing people with a legal background with a better understanding of the financial decision-making of their corporate clients.

Professor Luisa Alemany (London Business School) gives you the tools to communicate more effectively in integrated teams of lawyers, accountants, and investment bankers. Add more value to your client and enroll now.

7 - 10 September

Negotiation Dynamics

Professor Ingemar Dierickx

22 - 24 April

Foundations of Finance

Professor Paolo Fulghieri
University of North Carolina

22 - 26 June

Mergers and Acquisitions

Professor Luisa Alemany
London Business School

30 November - 4 December

Ready to learn more? Find your program and reserve your place at AIF.nl

Amsterdam Institute of Finance connects you with the best minds in finance from business schools such as Cambridge, INSEAD and Oxford. For 25 years, more than 15,000 ambitious professionals from 100 countries boosted their careers at AIF.

University of Cambridge · INSEAD The Business School for the World® · Northwestern Kellogg School of Management · London Business School · University of Oxford · Wharton University of Pennsylvania

If you have any questions regarding our programs or events, please feel free to get in touch with Paula Jääskeläinen, Business Development Manager, via +31 (0)20 520 0160 or p.jaaskelainen@aif.nl

BESTIAE FEROCES AMICI NATURAE

JAMBO®

SAFARI CLUB

SINDS 1979

SAFARI IN AFRIKA?

40 Jaar passie voor Afrika

Tanzania
Kenia
Madagaskar
Oeganda
Rwanda
Zimbabwe
Namibië
Botswana
Zambia
Mozambique
Seychellen
Mauritius
Zuid-Afrika

Al sinds 1979 dé Afrika specialist

Op **jambo.nl** en in onze brochure vindt u ruim 100 uitgekiende reizen of bel met onze Afrika specialisten op 020-2012740 voor een reis op maat.
De mogelijkheden zijn eindeloos, privé reizen geheel conform uw wensen!

ANVR SGR